

Guy de Maupassant

TORTA

Të themi se ajo quhej zonja Anserre, sepse nuk u zbulua asnjëherë emri i saj.

Ajo ishte një nga ato yjet parisienne që lenë gjurmë, si gjurma e zjarrit.

Shkruante poezi dhe novela, kishte zemër poete dhe ishte një bukuri të mrekullueshme. Në pritjet që shpesh organizonte, ftonte pak njerëz; vetëm persona të pozitive të larta nga ata që përgjithësisht mbartnin përcaktime të zanafillës për diçka të njohur, që kishin fituar një titull kushtetues, një titull të vërtetë intelektual. Të paktën kështu vlerësoheshin të ftuarit e saj.

I shoqi përfaqësonte anën e errët të satelitit. Të jesh burri i një ylli si ajo, nuk është një gjë fort e këndshme. Por ai kishte mendimin e tij: të krijonte një shtet brenda shtetit. Zotëronte meritat e veta personale, natyrisht merita të një shkalle sekondare, - ishte e vërtetë-, por në fund të fundit, në këtë mënyrë, në ditët në të cilat gruaja ftonte në pritje edhe ai ftonte e priste të tijtë. Kishte dhe ai të ftuarit e tij specialë që i vlerësonte, i dëgjonte dhe tregonte për ta më shumë vëmendje se sa për të shoqen e tij brilante.

Ai i ishte kushtuar agrikulturës, dhe bënte pjesë në Kabinetin e Bujqësisë. Të ngjashme me këtë janë kabinetet e gjeneralëve, në të cilat çfarë lind, jeton e vdes në zyrat e Ministrisë së Luftës.

Po të tjera veç tyre, a ka? Janë kabinetet e marinarëve në Ministrinë e Marinës, kabinetet e kolonizatorëve etj. etj. Ai prandaj kishte studiuar agronomi, por kish studiuar në një mënyrë të thellë, në raport me shkenca të tjera, me ekonominë politike e me artet e bukura. Fjala “arte të bukura”, tanimë përdorej në shumë fusha, prandaj mund të arrije të përcaktojë si “vepra arti” edhe ura të frikshme të hekurudhave. Në fund të fundit, ai kishte arritur deri aty sa për të thoshin :

“Është njeri i madh”. Atë e citonin në Revistat Teknike; sipas gruas së tij ai kishte arritur të emërohej anëtar i një komisioni pranë Ministrisë së Bujqësisë.

Kjo aureolë modeste atij i mjaftonte.

Me pretekstin e mos bërjes së shumë shpenzimeve, ai i ftonte miqtë e vet në shtëpi në të njëjtën ditë që i ftonte dhe gruaja miqtë e saj. Në këtë mënyrë miqtë përziheshin, por në fakt formonin dy grupe.

Zonja, me eskortën e saj prej artistësh, akademikësh e ministrash, vendosej në një lloj galerie – një si tunel- të mobiluar e zbukuruar sipas stilit perandorak që njihej si Akademia. I shoqi tërhiqej zakonisht me agronomët e vet, në një dhomë të vogël që shërbente për të pirë duhan dhe që Zonja Anserre, e quante me ironi, “salloni i agronomëve”

Të dy ambientet ishin të ndara nga njëri tjetri. I shoqi ndërkohë, pa xheloz, herë pas here shkonte në sallonin e Akademisë dhe shtrëngonte për zemërsisht duart me ta, por Akademia e përbuzte jashtë mase sallonin e agronomëve dhe ishte shumë e rallë që një parim shkencor, ndonjë ide, apo diçka tjetër të diskutohej me agronomët.

Të ftuarit e të dy palëve e kalonin aty pa ndonjë shpenzim të madh: një çaj i shoqëruar me një copë tortë. Kjo ishte gjithçka.

I shoqi, kohë më parë porosiste dy torta, një për Akademinë e tjetra për agronomët, por zonja e shtëpisë, me të drejtë pati bërë vërejtje për këtë gjë, sepse nga një mënyrë veprimi e tillë do të krijohej përshtypja e qenies së dy palë të ftuarve apo të dy ndarjeve. I shoqi nuk e kishte kundërshtuar dhe kështu filloi të merrej vetëm një tortë. Kjo tortë, për kujdesin e Zonjës së shtëpisë, sillej në fillim tek Akademia dhe më pas dërgohej në sallën e bujqësisë. Torta, shumë shpejt u bë për akademikët një objekt i vërtetë kureshtar.

Zonja Anserre nuk e priste kurrë vetë tortën për ta ndarë. Kjo barrë i takonte të shoqit ose një personi tjetër të shquar nga të ftuarit. Kjo detyrë e veçantë që konsiderohej si një nder i madh dhe i preferuar, për të ftuarin zgjaste për një kohë shumë a pak të gjatë, nganjëherë deri në tre muaj dhe rrallë më shumë e konsiderohej si një privilegj i “prerjes së tortës”. I

ftuari i preferuar për të prerë tortën ngjante si të ishte një i mbivlerësuar ndër të tjerët, si të ish superior ose më mirë një zëvendës sundues i veçantë. Prestari mbisundues, fliste me zë të lartë e me një ton komandimi të spikatur, madje të gjitha favoret e zonjës së shtëpisë i takonin atij, të gjitha. Cilido prej tyre, gjatë “mbretërimit” të shkurtër si prerës i tortës, demonstronte për bashkëshortin e zonjës një konsideratë të madhe deri në rënien e ziles kur thika do t’i jepej një tjetri dhe tanimë konfondohej rishtazi ajo marrëzia e admiruesve të “bukuroshes, zonjës Anserre”.

Por kjo do të vazhdonte për një kohë, sepse kometat nuk shkëlqejnë gjatë e përngaherë me dritën e tyre, vjen një moment që shuhen. Gjithçka në botë plaket.

Filloi të flitej se zelli e dëshira për të ftuar të drejtën e prerjes së tortës, pak nga pak po dobësohej. Ndonjëherë dukej sikur ishin të lëkundur për ta pranuar detyrën dhe kjo vihej re se sa pa qejf e merrnin pjatancën e tortës për ta ndarë. Kjo detyrë, - një herë e një kohë shumë për të pasur zili- , u bë pak e kërkuar. Zonja Anserre bënte gjithçka, ishte tepër dorë lëshuar e mundohej që t’u shërbente e të tregojë e mirësjellë. Eh! Tortën nuk e ndanin më me qejf. Të ftuarit e rinj ngjanin si refuzues. “Të favorizuarit veteranë” rishfaqeshin si parimorë të rënë nga fronti, që për një kohë kishin pasur fuqinë. Ata më të zgjedhurit, elitët, e bënë rrallë, shumë rrallë këtë detyrë. Gati për rreth një muaj tortën e ndau vetë zoti Anserre. Më pas kish pamjen e një qeni të lodhur dhe një mbrëmje u shfaq vetë zonja Anserre, - e bukura Anserre- , që të ndante vetë ajo ëmbëlsirën e përgatitur.

Por kjo gjë me sa dukej i shkaktonte mërzë dhe ditën e më pasme të dhënies së pritjes për të ftuarit, ajo iu lut shumë njërit prej të ftuarve, por ai nuk pranoi. Kjo shenjë simbolike tashmë ishte shenjë e dukshme, prerja e tortës nuk ishte më asgjë dhe gjithë privilegjet e këtij favoriti që më parë kishin dhënë gjithnjë mbarësi, tashmë të kallnin frikën. Porsa paraqitej torta, akademikët vraponin me ngut e në rrëmujë për në sallonin e bujqësisë për t’u vënë në mbrojtje të të shoqit që vazhdimisht qeshte. Dhe kur zonja Anserre, e shqetësuar paraqitej tek porta me tortën në një dorë e me thikën në tjetrën, gati që të gjithë rreshtoheshin për qark të shoqit si për të kërkuar përkrahje.

Kaluan vite. Nuk kishte më asnjë që të priste tortën, ndonëse, për efekt të zakonit të vjetër të rrënjësuar thellë, ata që vinin si të ftuar e quanin të dashur “zonjën e bukur Anserre”por, kur ajo kërkonte me sy një të devotshëm që të merrte thikën, për rreth saj vihej re e njëjta lëvizje, një ikje e përgjithshme e zhdërvjellët, plot manovrimë e me gjithfarë mënyrash për të evituar ofertën që qëndronte në majë të buzëve të saj.

Dhe ja, një mbrëmje në pritje u paraqit një i ri, i pa djallëzuar e që nuk dinte asgjë. Nuk e njohte misterin e tortës. Kur ajo u shfaq dhe kur të gjithë ishin zhdukur, atëherë zonja Anserre mori ndër duar për të servirur pjatën me ëmbëlsirën, iu drejtua atij, i cili qëndroi pranë saj krejt i qetë.

Ajo besonte se edhe ai e dinte, i qeshi dhe me një zë të ngashëryer:

- Dëshironi, - i tha, - i dashur zotëri, dëshironi të jeni shumë i mirësjellë dhe të prisni këtë tortë?

Ai u ngut, hoqi dorezat, i lumtur e i nderuar.

- Po, sigurisht zonjë, me shumë kënaqësi.

Ndërkohë, në qoshet e galerisë dhe në portën e hapur të sallonit të bujqësisë, grumbuj të ftuarish me fytyra të habitura, vrojtonin. Mandej, kur panë se i riu i porsa ardhur nuk hezitoi të ndante tortën, u afruan përsëri.

Një poet i vjetër, hokatar, e përgëzoi duke i rënë në shpatull.

- Të lumtë djalosh, - i pëshpëriti në vesh.

Djaloshi e pa me kërshtëri. Vetë i shoqi i zonjës së shtëpisë dukej i habitur. Djaloshi nga ana e vet ishte fort i çuditur nga konsiderata që kishte ftuar dhe nuk e kuptonte se ç’po ndodhte me xhentilencën e spikatur, mirësjelljen e dukshme dhe mënyrën e vlerësimit që i bëri e zonja e shtëpisë.

Megjithatë edhe ai e kuptoi. Në çfarë momenti, në çfarë rrethana e bëri këtë zbulim? Kjo nuk dihej. Por mbrëmjen e më pastajme, kur u paraqit, kish një pamje prej të preokupuari, pothuajse të ndrojtur dhe vështronte rreth e qark vetes me shqetësim.

Ora e çajit ra. Kamerieri u paraqit me pjatën ndër duar. Zonja Anserre, e qeshur, kapi pjatën dhe kërkoi me sy mikun e ri, por ky ishte larguar me shpejtësi e nuk gjendej në sallë. Atëherë ajo nisi ta kërkojë dhe e gjeti në fund të sallonit të agronomëve, me krahun e vet të vënë nën atë të shoqit të zonjës së shtëpisë; ai konsultohet me zotën Anserre mbi metodat që përdoren për të luftuar filokserën.

- I dashur zotëri, - i tha ajo- do të dëshironit të ishit aq i sjellshëm për të prerë këtë tortë?

Djaloshi i skuqur deri tek veshët, belbëzoi, e humbi toruan e nuk u mor vesh se ç' tha.

Atëherë zoti Anserre, pati mëshirë për të e duke u kthyer nga e shoqja:

- E dashura ime, - i tha- , ti do të jesh me të vërtetë xhentile në se nuk na shqetëson. Ne jemi duke folur për agrikulturën. Jepja shërbëtorit –Battistes- ta presë tortën tënde.

Që nga ajo ditë askush nuk e preu më tortën e zonjës Anserre.

Botuar në “ Zhil Blas” më 19 Janar 1882.

Përktheu Kristaq Kotonika

Guy de Maupassant

VEZULLIMI I HËNËS

Zonja Xhulia Rubere priste motrën e saj të madhe, zonjën Enrichetta Letore që kthehej nga një udhëtim në Zvicër. Bashkëshortët Letore ishin nisur prej afro pesë javësh.

Zonja Enriketa kishte lejuar që i shoqi të kthehej në pronat e tij të Kalvadosit, ku arsyet kryesisht të interesit e thërrisnin, ndërsa vetë do të vinte të kalonte disa ditë pranë së motrës në Paris.

Mbrëmja po binte. Në sallonin e vogël borgjez të hijeshuar nga muzgu, zonja Rubere ishte zhytur në lexim por, herë pas here i çonte sytë prej zhurmës më të vogël.

Më në fund zija kumboi dhe motra u shfaq e mbështjellë e gjitha nga rrobat e zhubrosura prej udhëtimit.

Menjëherë, pa shkëmbyer as ndonjë përshëndetje ato u përqaftuan fort duke i përsëritur përqaftimet disa herë me radhë. Mandej biseduan, pyetën për shëndetin e tyre, të familjeve dhe për një sërë gjëra të tjera duke folur pa pushuar, me fjalë të shkurtra e të shkëputura herë njëra e herë tjetra ndërkohë që zonja Enriketa hiqte kapelën. Mbrëmja tashmë kishte rënë. Zonja Rubere thirri shërbyesin që të sillte një llambë dhe kur drita ndriçoi sallën, e këqyri edhe një herë të motrën për ta përqaftuar përsëri. Por çuditërisht u shtang, u befusua, pa i thënë asnjë fjalë.

Motra, zonja Letore kishte mbi tëmthas dy tufa flokësh të bardha, ndërsa gjithë pjesa tjetër e kokës ishte e mbuluar me një masë flokësh të zinj, të errët dhe të shndritshëm. Vetëm atje, nga të dy anët e kokës zgjateshin si dy përrenj të argjendte dy tufat që shkonin e derdheshin në grumbullin e errët të flokëve. Megjithatë ajo nuk i kishte ende njëzetekatër vjet, kjo gjë e zbardhjes së flokëve kishte ndodhur menjëherë mbas nisjes për në Zvicër. E shtangur, zonja Rubere e shikonte e habitur, pothuaj e gatshme të shpërthente në vaj sikur ndonjë fatkeqësi e tmerrshme e misterioze të kishte rënë mbi të motrën dhe menjëherë e pyeti:

- Ç'të ka ndodhur, Enriketa?

Duke vënë buzën në gaz me një buzëqeshje të trishtuar si prej të sëmuri, tjetra iu përgjigj:

- Asgjë, të siguroj. Ti sheh flokët e mi të bardhë?

Por zonja Rubere e kapi rrëmbimthi për shpatullash dhe duke e parë ngulmimthi përsëriti:

- Çfarë ke, më thuaj çfarë ke? Mos të të shkojë ndër mend të më gënjesh.

Ishin përballë njëra tjetrës, fytyrë për fytyrë dhe zonjës Enriketa, e zverdhur dhe e alivanosur, sytë që i mbante poshtë, iu mbushën me lot.

E motra i përsëriti:

- Çfarë të ka ndodhur? Çfarë ke? Përgjigju!

Atëherë me zë të përvuajtur e të ulët, tjetra mërmëriti:

- Kam,... kam rënë në dashuri! - dhe e la kokën e saj të bjerë mbi supet e motrës më të vogël duke vënë kujën. Mandej, kur ishte pak më e qetë e ngashërimet e gjoksit iu rralluan e pushuan, ajo filloi të flasë nxitimthi si për t'u liruar nga ky sekret, t'i zbrazte gjithë dhimbjet e zemrës në një zemër mikeshë. Atëherë u kapën për duarsh që vazhdonin t'i shtrëngonin fort dhe të dyja shkuan e u ulën mbi një divan në fundin e errët të sallës, ndërsa më e reja duke kaluar krahun në qafën e më së madhes, duke e mbajtur pranë zemrës, dëgjon:

* * *

“ Oh! E pranoj që nuk ka të falur, po nuk e kuptoj, unë që nga ajo ditë jam si e çmendur. Ah! Isha e vëmendshme njëlloj si ti, ruhesha, se ti e di se sa delikate jemi, sa tërhiqemi e sa shpejt biem. Mjafton një kurrigjë, pra pak, shumë pak, një mallëngjim, një nga ato melankolitë e improvizuara që të kalojnë shpejt në shpirt, një nga ato nevojat për t'i hapur krahët, për të dashuruar me pasion, për t'u përqafuar, për të pasur gjithçka në çdo moment.

Ti e njeh tim shoq dhe ti e di se sa e dua unë. Ai është një burrë i pjekur, që arsyeton, por që nuk kupton asgjë nga gjithë dobësia e dridhjeve të një zemre femre. Ai është gjithnjë njëlloj, gjithnjë po ai, gjithnjë i mirë e buzagaz, i sjellshëm e gjithnjë i përsosur. Oh! Sa do të doja që ndonjëherë të më pushtonte me vrull në krahët e tija, të më puthte me një nga ato puthjet e lehta e të ëmbla që turbullojnë dy qenie, që janë si intimitete të heshtura; sa do të doja që të kishte debulesë dhe nevojë për mua, nevojën e ledhatimeve të mija, të lotëve të mija.

Të gjitha këto janë marrëzi por ne kështu jemi mbrujtur. Ç'faj kemi se jemi të tilla?

Megjithatë, mendimin për ta tradhtuar nuk e kisha pasur asnjëherë por dhe as u fashit. Tashmë kjo ka ngjarë, pa e ditur pa motiv për asgjë; sepse vezullonte hëna një natë mbi liqenin e Lucernes. Prej një muaji që ne shëtisnim së bashku, im shoq, me atë qetësinë indiferente të tij, paralizoi entuziazmin tim, shkatërroi dhuntitë e mija. Kur zbrisnim brigjet për të mënjeluar diellin me vrapin e katër kuajve të postës dhe duke zbuluar mjegullën transparente të mëngjesit, luginat e gjata, pyjet, lumenjtë, fshatrat, unë përplasja duart shpejt dhe i thosha:

- Ah! Sa e bukur është gjithçka, më përqafu, më puth, - ndërsa ai më përgjigjej me një buzëqeshje të këndshme e të ftohtë duke më kapur lehtë për supash e më thoshte:

- Po nuk ka shkak për t'u puthur në se ty të pëlqen shëtitja.

Këto fjalë ma ngrinin akull zemrën. Kurse mua më duket që kur dashuron, duhet të kesh gjithnjë dëshirë të dashurohesh akoma më shumë kundrejt dukurive që na prekin zemrën.

E më pas ndjeva në vetvete ndezjen e një poezie që nuk kishte mundur të përhapej.

Ç'të të them? Për pak isha ndrydhur si një kaldajë vapori plot e për plot dhe e mbyllur hermetikisht. Një mbrëmje (për një katër ditë qëndruam në një hotel në Fluelen), Roberto, që vuante nga një dhimbje koke, ra të flinte menjëherë pas darkimit, dhe krejt e vetme shkova për të shëtitur në bregun e liqenit.

Ishte një natë që të merrte më qafë. Hëna plotësisht e rrumbullakët, e plotë, qëndronte në mes të qiellit; malet e lartë me borën e tyre, dukeshin si të veshur në argjend dhe uji valë-valë i liqenit, xixëllonte. Ajri i këndshëm të jepte një freski por ndërkohë dhe një farë lodhje e mallëngjim pa shkak. Po sa i ndjeshëm e drithërues bëhet shpirti në këto momente! Sa tronditet e sa fort troket zemra! U ula në barin e këndshëm të lëndinës dhe sodisja atë liqenin e madh e të magjepsëm. Kisha në vetvete diçka të çuditshme, më buroi një nevojë e pa ngopur për dashuri, një kryengritje kundër monotonisë së zgjatur të jetës sime. Pse pra pikërisht unë të mos shkoja në krahët e një burri të dashur në një breg liqeni të puthur nga rrezja e hënës? Vallë nuk do të ndjeja unë kurrë të vinte tek unë një nga ato puthjet e thella, zbavitëse, që të çmendin e që këmbëhen në këto net të ëmbla që vetë Zoti i ka krijuar për njomështitë? Nuk do të isha kurrë e shtrënguar nën dridhmat e dy krahëve të fuqishëm, e ndodhur nën hijet e qarta të një mbrëmje vere? Dhe fillova të qaja si një e çmendur. Dëgjova një zhurmë prapa meje. Një burrë qëndronte më këmbë duke më vrojtuar. Kur ktheva kokën ai më njohu dhe mu afrua.

- Ju po qani, zonjë?

Ishte një djalë i ri, avokat, që shëtiste gjithnjë me të ëmën dhe që ishim takuar disa herë. Sytë e tij më kishin ndjekur shpesh herë.

Isha shumë e mallëngjyer sa që nuk dija t'i përgjigjesha, nuk kisha asnjë mendim. U çova dhe i thashë se ndjehesha pak më mirë. Ai filloi të ecte përbri meje me një mënyrë të natyrshme dhe me shumë respekt, duke më folur për shëtitjen tonë. Gjithçka që kisha provuar ai i përktente në fjalë, gjithçka që më bënte të dridhesha, ai e kuptonte si dhe unë dhe më mirë se unë. Kishte një sjellje që më kujtonte ndo vargje të De Musse-së. Unë isha si pa frymë e kapur e gjitha nga një mallëngjim i pakthyesëm. Më ngjanin që vetë malet, liqeni, qartësi e hënës dëshmonin gjëra të patregueshme. Dhe kjo gjë nuk di si, nuk di përse ishte një lloj alucinacioni.

Sa për të. nuk e kam parë që nga e nesërmja e momentit të nisjes.

Më ka dhënë kartëvizitën e tij.

* * *

Dhe zonja Letore, gati e alivanosur në krahët e së motrës lëshonte rënkime gati si klithma. Atëherë zonja Rubere, e përmbajtur, hijerëndë, i tha me ëmbëlsi:

- Shiko motra ime, shumë herë nuk është një burrë që ne duam, por dashuria. Atë mbrëmje ishte vezullimi i hënës dashuria jote e vërtetë.

Botuar për herë të parë në "Galua" më 1 korrik 1882

Përktheu : Kristal Kotonika

Guy de Maupassant

MIKU XHUZEPE

Ata ishin lidhur në një miqësi të ngushtë me njeri tjetrin gjatë një dimri në Paris.

Mbasi nuk ishin parë më qysh atëherë, siç ndodh gjithnjë mbas largimit nga kolegji, një mbrëmje, u ndodhën të dy në një ballo, por, tashmë të plakur e të thinjur, njeri beqar e tjetri i martuar.

Zoti De Merul, jetonte gjashtë muaj në Paris e gjashtë muajt e tjerë të vitit i kalonte në kështjellën e tij të vogël në Turbevill. Ishte martuar me vajzën e një çifligari të po atij vendi dhe kish kaluar një jetë të qetë e të mirë, në plogështi, të një njeriu që nuk bënte asnjë lloj pune. Me një temperament të qetë dhe me mendime të vjetra, jo inteligjent e pa guximin e pavarësisë, e kalonte kohën duke qarë me lot të kaluarën, me kritika ndaj modës së veshjes e

institucioneve te kohës e duke i përsëritur gjithnjë gruas së vet që të çonte sytë drejt qiellit, shpesh me duart të kryqëzuara në gjoks, për të miratuar energjikisht së bashku:

“ Nën sundimin tënd jetojmë, Zoti im.”

Zonja De Merul nga ana intelektuale i ngjante burrit të vet si të ishin motër e vëlla.

Ajo e dinte, sipas traditës, se ishte e nevojshme para së gjithash të respektohej Papa dhe Mbreti. Pikërisht për këtë ajo i donte e i respektonte ata me thellësinë e shpirtit të saj, ndonëse pa i njohur, me një afsh poetik, me një devotshmëri të trashëguar dhe me dhembshurinë e një gruaje të edukuar mirë.

Ajo ishte e mirë në çdo cep të zemrës së saj. Nuk kishte mundur të lindte fëmijë dhe këtë fatkeqësi e qante me lot në sy herë pas here.

Kur Zoti De Merul takoi në ballo mikun e vjetër Xhuzeppe Muradur, ai ndjeu një gëzim të jashtëzakonshëm e të çiltër, sepse në rininë e tyre ishin dashur shumë me njeri tjetrin. Pas klithmave të surprizës së takimit dhe për ndryshimet që mosha u kishte shkaktuar në fytyrë e në trupin e tyre, u informuan reciprokisht për mënyrën e jetesës së tyre gjatë viteve që kishin kaluar.

Xhuzeppe Muraduri, një mesdhetar, kishte qenë këshilltar i përgjithshëm në vendin e lindjes së vet. Në një mënyrë të hapur e pa ndrojtje, fliste me një ton të lartë të zërit, pa asnjë preokupim e duke i thënë mendimet e veta pa asnjë rezervë. Ai ishte një republikan, nga ai lloji i republikanëve të kulluar që e bëjnë ligjin pa asnjë druajtje dhe që kanë një pavarësi të fjalës që në fund të fundit mund të shkojë deri në brutalitet.

Me të hyrë në shtëpinë e mikut, shumë shpejt fitoi simpatinë për përzemërsinë e tij, pavarësisht nga idetë e avancuara në krahasim me bashkëshortët. Zonja De Merul shpesh thoshte:

- Ç’ mëkat i madh, një burrë i tillë kaq simpatik.

Ndërsa zoti De Merul i thoshte mikut të vet me një ton konfidencial.

- Ti, as që e mendon se sa keq i bën vendit tonë.

Por, pavarësisht kësaj, ai e donte, sepse nuk ka asgjë më të fortë se sa lidhja fëmijërore e rifilluar përsëri në një moshë të pjekur.

Xhuzeppe Muraduri nga ana e vet shpotitej me bashkëshortët, e i quante si me shaka “tartarugat e mija të ëmbla”, por dhe shpesh herë i neveriteshin për deklamimet emfatike ndaj personave që u vinin pas, ndaj paragjykimëve dhe zakoneve të tyre. Kur në këto raste u lëshonte breshërinë e elokuencës së vet demokratike, bashkëshortët, ndonëse mërzhiteshin, por, për mirësjellje dhe për edukatë, heshtnin e më pas bashkëshorti mundahej ta dredhonte bisedën për të mënjeluar përplasjet. Ata e merrnin Xhuzeppe Muradurin vetëm në rrethe të ngushta.

Erdhi vera. Në këtë stinë, festa më e madhe e Morulëve ishte ajo e organizimit të pritjes së miqve me këtë rast, në çifligjet e tyre të Turbevillit. Për ta ky ishte një gëzim i veçantë dhe i shumë i madh, një gëzim i njerëzve të mirë e i fshatarëve tipikë.

Shkonin e i prisnin të ftuarit deri tek stacioni i trenit e i rikthenin me karrocën e tyre, gjithnjë të prekur prej komplimenteve që u bënin për vendin e tyre, gjelbërimin, gjendjen e rrugëve të departamentit, për pastërtinë e shtëpive të fshatarëve, për kafshët e majme që kullosnin në fushë e për gjithçka që shihej në horizont. Ata, ua drejtonin vëmendjen miqve të ftuar në atë që kali i tyre trokonte në një mënyrë të mahnitshme, ndonëse ishte një kafshë që gjatë një pjese të mirë të vitit i nënshtrohej punëve të fushës dhe ndërkohë prisnin me ankth e me shumë vëmendje të dëgjonin vlerësimin e tyre, gjithnjë duke qenë të mirësjellshëm.

Xhuzeppe Muraduri ishte një nga të ftuarit dhe u njoftua ardhja e tij.

Bashkëshortët shkuan deri tek treni për ta pritur dhe ishin të lumtur që ai do t’i nderonte me qëndrimin e tij si mik në shtëpinë e tyre.

Porsa i pa, Xhuzeppe Muraduri kërceu nga vagoni me një hov që e shtoi edhe më shumë gëzimin e bashkëshortëve. Mbasi shtrënguan duart, shkëmbyen përshëndetjet e para dhe i bënë një sërë komplimentesh njeri tjetrit, hipën karrocën dhe u nisën. Gjatë rrugës së gjatë që

ishite shumë tërheqëse, miku habitej me lartësinë e drurëve, me të korrurat e bollshme dhe me trokun e shpejtë të kalit.

Kur zbritën e filluan të ngjiteshin më këmbë në shkallinat e kështjellës, zoti Merul i tha mikut me një solemnitë të sigurt:

- Ti tani je si në shtëpinë tënde.

Xhuzeppe Muraduri i u përgjigj;

- Faleminderit miku im i dashur, edhe unë e prisja një gjë të tillë. Ndryshe unë nuk lidhem në miqësi dhe nuk kam ndrojtje me miqtë. Nuk e kuptoj ndryshe mikpritjen, veçse në këtë mënyrë.

Më pas u ngjit në dhomën e tij për t'u veshur për festë si fshatar, - siç i tha mikpritësi, - dhe zbriti mandej me një kostum prej cohe ngjyrë blu, me një kapele të gjatë, këpucë të verdha duke abandonuar në këtë mënyrë plotësisht parisienin në pushime.

Ngjante si të ishte bërë më i thjeshtë, më i ri, më familjar. Duke pasur këtë veshje ndjente një vetësiguri që do të pajtohej lehtë- lehtë e do të mund të përshtatej mirë në këto rrethana.

Veshja e tij i preku disi bashkëshortët të cilët e mbanin veten gjithnjë seriozë e me dinjitet, bile për vete në fshat mbanin para mbiemrit të tyre pjesëzën “De” prej oborrtarësh, e cila e bënte më të plotë organizimin e një ceremonie të tillë bile edhe në rrethe të ngushta.

Mbasi hëngrën mëngjesin, shkuan për të vizituar fermën dhe aty parisieni i mrekulloi fshatarët me respektin, përzemërsinë dhe nuancat konfidenciale në bashkëbisedimet me ta.

Në drekë, me zotërinjtë u shtrua dhe një prift i moshuar, që ishte një nga ata që ishin të ftuarit e gjithë të dielave, e që në këtë ditë të jashtëzakonshme i ishin lutur të merrte pjesë për të nderuar të porsa ardhurin e ri.

Xhuzeppe, me ta parë u ngërdhesh, mandej e shikoi me një farë habie si një qenie të rrallë të një race të veçantë që nuk kishte parë kurrë ndonjë herë kaq nga afër. Gjatë drekës ai tregoi lirisht gjithfarë anekdotash që mund të tregoheshin vetëm në rrethe të ngushta shoqërore, por që në dukje ishin jo të përshtatshme për vendin e Merulëve dhe për më tepër në prani të një murgu.

Ai nuk i drejtohej murgut me “zoti prift” por thjesht “zotin” dhe e bënte atë të hutohej me konsideratat filozofike për supersticionet e ndryshme që ekzistojnë në gjithë botën. Ai i thoshte:

- Zoti yt, zotëri, është nga ata që ka nevojë të respektohet por, ka dhe nevojë që të diskutohet. I imi quhet “I arsyeshmi” dhe gjithnjë ka qenë armiku i atij tëndit.

Merulët, të dëshpëruar për situatën e krijuar, kërkonin gjithnjë si e si të ndryshonin drejtimin e bisedës.

Prifti u largua shumë shpejt. Atëherë mikpritësi me njëfarë ëmbëlsie i tha mikut të ftuar:

- Ti mbase e teprove pak me këtë priftin.

Por Xhuzeppeja menjëherë klithi:

- Eh, ç' budallallëk! A mund të rrish duar kryq e të druhash nga një prift?! Veç kësaj, miku im, ti do të më jepje kënaqësi që të mos ta sjellësh më këtë individ në tavolinë.

Servirini ju sa të doni të dielave apo në ditë pune të javës, por mos u a impononi atë miqve, djalli ta marrë.

- Por i dashuri im, karakteri i shenjtë i këtij...

- Po, e di, - e ndërpreu Xhuzeppe Muraduri-, sigurisht që duhet trajtuar si i virgjër.

E di, e di. Kur këta lloj zotërinjsh do të respektojnë bindjet e mija, atëherë edhe unë kam për të respektuar ato të tyret.

Kështu u mbyll ajo ditë.

Të nesërmen, zonja Merul, me të futur këmbët në sallonin e saj, gjeti në mesin e tavolinës tri gazeta: “Volter”, “Francezi Repulikan” dhe “Drejtësia”, që e bënë të hedhë një

hap prapa. Por po atë moment, në prag të sallonit u shfaq Xhuzeppe Muraduri, gjithnjë me veshjen e tij ngjyrë blu, duke lexuar i përqendruar me vëmendje gazetën “Intransigjenti”.

- Këtu, në këtë numër të kësaj gazete, - tha ai me një zë të lartë - , është një artikull i shkëlqyer i Roshforit. Ky djalosh është i mahnitshëm.

Ai filloi ta lexonte artikullin duke vënë theksin e me një ton më të lartë në fraza te veçanta dhe as që e vuri re mbërritjen e mikut të tij në sallon. Zoti De Merul mbante ndër duar gazetën “Galua” për veten e tij dhe “Kleron” për bashkëshorten.

Prozën e nxehtë të shkrimtarit guximtar, me të cilin i kundërvihet pushtetit, Xhuzepja e deklamonte me shumë forcë. E lexonte pothuajse me aksent mesdhetar dhe lëshonte breshërinë e fortë të fjalëve të pa cipta e qesëndisëse kundër perandorisë, që e bënte të ushtonte salloni i qetë, të lëkundeshin perdet e vjetra e të papërkulshme; dukej sikur i hidhte mendimet mbi muret, mbi kolltukët e mëdhenj e mbi mobilet e rënda që qysh prej një gjysmë shekulli zbukuronin ato dhoma, duke qëndruar në të njëjtat qoshe.

Burrë e grua, njeri më këmbë e tjetra e ulur, dëgjonin si të shastisur e shumë të skandalizuar dhe dukeshin si të ishin ngurtësuar.

Muraduri, lëshoi frazën e fundit si të lëshonte një flakë zjarri artificial, mandej me një zë triumfues tha:

- Eh! Çfarë të thuash! Ky është një artikull i shkëlqyer. Është i kripur, ëh! . . .

Por, në një moment vuri re dy gazetatat që ndodheshin në duar e mikut dhe u ndal krejt i habitur. Shkoi shpejt përball tij me hapa të mëdha dhe me një ton të furishëm të zërit, e pyeti:

- Çfarë ke ndërmend të bësh me ato letrat aty?

- Por,... këto janë... dy gazetatat e mija.

- Gazetat e tua? Ti kërkon të tallesh me mua! Do të më jepje kënaqësinë po të lexoje të mijat që të zgjojnë ide; sa për të tuat... ja çfarë mund të bëj, unë....

Dhe para se mikpritësi i hutuar të arrinte të mendohej se si t’i mbronte, ai, ia rrëmbeu, i copëtoi të dy gazetatat e i hodhi jashtë nga dritarja. Mandej rëndë- rëndë i vuri ndër duar zonjës Merul gazetën “Drejtësia” kurse të shoqit gazetën “Volter” dhe u fundos në një poltron për të përfunduar leximin e gazetës “Intransigjenti”.

Bashkëshortët Merul, për edukatë mbasi lexuan diçka prej atyre gazetave që i mbanin në majë të gishtave si të ishin të helmuara, i lëshuan mbi tavolinë. Miku që e vuri re këtë ia dha gazit dhe duke u drejtuar nga ata u tha:

- Tetë ditë me këtë ushqim dhe do t’u shndërroj me idetë e mija.

Ne krye të tetë ditëve ai në fakt ishte bërë si të ish padroni i asaj shtëpie.

Ia mbylli derën priftit tek i cili tashmë zonja De Merul shkonte ta vizitonte mbasi të kishte dalë fshehurazi prej shtëpisë e pa u vënë re nga kurrkush. Ai ndërkohë, ndaloi futjen në kështjelle të gazetave “Galua” dhe “Kleron”, por, një nga shërbyesit e shtëpisë shkonte fshehurazi për t’i tërhequr në postë dhe po fshehurazi i vendoste nënë jastëkët e divanit për të mos u diktuar prej mikut. Ndërkohë Xhuzeppe Muraduri jepte urdhra sipas mënyrës së vet ndonëse gjithnjë desh të dukej simpatik, gaztor e shpirt mirë, por që tashmë ishte bërë zot shtëpie e i plotfuqishëm. Priste të tjerë miq që hynin e dilnin si njerëz të devotshëm e legjitimë. Të zotët e vërtetë të shtëpisë gjykonin se e kishin të pa mundur të takonin të tillë lloj miqsh dhe duke mos ditur ç’të bënin e nga t’ia mbanin, një mbrëmje e njoftuan mikun se ishin të detyruar të mungonin për disa ditë në shtëpinë e tyre sepse do të shkonin diku për të kryer disa punë të vetat, prandaj iu lutën të mos mërzhitej që do të qëndronte vetëm në shtëpi.

Ai nuk u turbullua aspak dhe u përgjigj.

- Shumë mirë, shkoni, për mua nuk ka rëndësi, ju pres deri kur të doni. Unë ju kam thënë. Mes miqsh nuk ka pse të ketë ndrojtje. Ju kini të drejtë të merreni me punët tuaja... djalli ta hajë. Unë nuk fyhem aspak për këto gjëra, përkundrazi, bile kështu ndjehem më i çliruar nga ju. Shkoni, do ju pres këtu.

Zonja dhe zoti De Merul u nisën të nesërmen. Ai i priste aty.

Botuar në “Galua” më 3 korrik 1883.

“Volter”, “Republikani Francez”, “Drejtësia” dhe “Intrasigjenti” ishin gazeta të drejtimit republikan, të majta për sytë e De Moruleve.

- Roshfori (1830 – 1913), publicist francez, armik i ashpër i Perandorisë së dytë, rënien e së cilës e përkrahu pamfleti i tij “ Feneri” në vitet - 80. Roshfori ishte udhëheqës i gazetës së pavarur republikane; më pas u bë nacionalist me damkë dhe reaksionar.

- “Galua” dhe “Kleron” – gazeta të kampit konservator- aristokratik.

Përktheu : Kristaq Kotonika

Gui de Maupassant

ËNDRAT

Ishte një pasdarke miqësore mes miqsh të vjetër.

Ata ishin pesë: një shkrimtar, një mjek dhe tre beqarë pa ndonjë profesion, por shumë të pasur. Kishin folur shumë e për gjithçka dhe i kishte kapur një farë lodhje por, nga ato që rizgjojnë shtytjen e mëtejshme për bisedë. Njeri nga bashkëbiseduesit që prej disa minutash nuk kishte folur por, në heshtje sodiste bulevardin plot gjallëri e të zhurmshëm, të ndriçuar nga llambat e gazit, në një moment tha:

- Kur nuk bën asgjë nga mëngjesi deri në mbrëmje, dita të duket sikur zgjatet në pambarim.

- Por edhe netët, - shtoi ai pranë tij. Unë nuk fle shumë, argëtimet mua më lodhin, bisedat janë gjithnjë po njëlloj, nuk ndryshojnë. Nuk ndodh kurrë që unë të gjej një ide të re para se të flas, nuk ka rëndësi me kë dhe kam një dëshirë të fortë për të mos thënë e për të mos dëgjuar asnjë fjalë.

Nuk di se çfarë të bëj në mbrëmje.

Ndërsa i treti beqar i pasur, shtoi:

- Do të paguaja shtrenjtë për të pasur mundësi të kaloja nja dy orë të këndshme çdo ditë.

Tek ata u afrua shkrimtari që tashmë e kish marrë pardesynë nën krah.

Njeriu, - tha ai- , që zbulon ndonjë ves të ri dhe ua ofron atë të afërmve të tij, ai do t’u shkurtonte atyre gjysmën e jetës. Do t’i bënte një shërbim të madh njerëzimit ai që do të gjente mjetin për të siguruar shëndet të përjetshëm dhe një rini të përjetshme.

Mjeku duke vazhduar të ndukte cigaren, me buzë në gaz,

- Por, - tha- , ky mjet nuk zbulohet kaq lehtë. Është kërkuar me shumë vështirësi dhe është përpunuar mirë materiali qysh kur ka ekzistuar njerëzimi. Njerëzit e parë kanë arritur deri në një cak të perfeksionimit të kësaj mënyre, po ne nuk barazohemi me ta.

- Fatkeqësi, - tha njeri prej syresh dhe pas rreth një minute shtoi:

- Në se do të mund të ishte e mundur vetëm të flije, të flije mirë pa pasur as të nxehtë e as të ftohtë, të flije pas atyre rraskapitjeve të mbrëmjes dhe të mundimeve të mëdha, të flije pa ëndërruar.

- Pse pa ëndërruar? - pyeti ai pranë tij.

Tjetri iu përgjigj:

- Sepse, jo gjithnjë ëndrrat janë të këndshme. Ato janë të çuditshme, të pa besueshme, të hallakatura dhe se duke fjetur nuk mund të shijojmë pjesën më të mirë të kënaqësisë sonë. Është e nevojshme që të ëndërrosh duke qenë i zgjuar.

- Po kush të ndalon? - , e pyeti shkrimtari.

Mjeku e hodhi cigaren e vet.

- I shtrenjti im, për të ëndërruar me sy hapur, nevojitet një aftësi dhe një punë e madhe e vullnetit tonë, por që më pas ka për rezultat një rraskapitje të madhe. Ëndrra jonë e vërtetë

kalon ndër mendimet tona nëpërmjet halucinacioneve, të kënaqësive absolute që provokojnë e shoqërojnë trupin tonë, por ato duhet të kalojnë natyrshëm, pa tension. Veç kësaj ato duhet të shoqërohen dhe me kënaqësinë fizike. Këtë ëndërr unë mund t'u a ofroj, me kusht që ju të më premtoni që nuk do të abuzoni.

Shkrimtari ngriti supet.

- Ah, po e di, ky është hashashi, opiumi, marmelata jeshile, parajsa artificiale. Kam lexuar Bolderin* dhe kam shijuar drogën e famshme që më ka bërë të ndjehem shumë keq.

Por doktori u ngul më fort në poltron.

- Jo, ky është eteri e jo gjë tjetër veç eterit dhe do të shtoja bile se ju letrarëve do të duhej ta përdornit ndonjëherë.

Të tre beqarët pasanikë u afruan.

- Na shpjego për efektin e tij, i u lut njeri prej tyre.

Mjeku vazhdoi:

- T'i lemë mënjatë fjalët, apo jo? Unë nuk flas as për mjekësinë, as për moralin, flas vetëm për qejfin, për kënaqësinë. Ju i lini t'u kalojnë kot gjithë ditët që u shkurtojnë jetën tuaj. Unë dua të tërheq vëmendjen tuaj në një sensacion të ri e që është i mundshëm, të themi, për njerëzit inteligjentë e do të thosha për ata tepër inteligjentë; ajo është e dëmshme, si të gjitha, që mbi ngacmon organet tona, por, mahnitëse. Shtoj që juve do t'u duhet një farë përgatitje, vlen të thuhet një ves i sigurt që ju mund të shijoni në të gjithë tërësinë efektet e veçanta të eterit. Ata janë të ndryshëm nga ato të hashashit, opiumit e të morfinës. E ndalin veprimin porsa ndërpritet përthithja e medikamentit, ndërsa simulantët e tjerë të ëndrrave e vazhdojnë veprimin e tyre për orë e orë të tëra. Tani do të përpiqem t'u shpjegoj se çfarë ndjen me të. Por kjo nuk është e thjeshtë, shumica e këtyre sensacioneve janë delikate e të pa kuptueshme.

Meqenëse isha prekur nga një nevralgji e fortë, unë e përdora këtë lloj bari. Mbase kam dhe abuzuar më pas. Kisha dhembje të madhe të kokës, të qafës, një nxehtësi të padurueshme të lëkurës dhe një ethe shqetësuese. Mora një shishe të madhe me eter dhe i shtrirë në krevat fillova ta thith ngadalë. Besoj, në krye të disa minutave, ndjeva një zhurmë mbytëse që u shndërrua shpejt në një lloj gumëzhitje e që më dukej se gjithçka brenda trupit tim po lehtësohej, po bëhej e lehtë si ajri e po avullonte. Më pas ndjeva një lloj topitje të shpirtit, një dremitje të lehtë pavarësisht se dhimbjet vazhdonin por që nuk ishin më aq të rënda. Ishte një nga ato vuajtjet që durohen dhe jo nga ato mendimet e tmerrshme, përball të cilave i gjithë trupi ynë i torturuar reagon.

Shumë shpejt ndjenja e çuditshme dhe e këndshme e vakumit që ndjeja nën lëkurë, u përhap, gjymtyrët dhe kyçet e tyre filluan të bëhen kaq të lehtë e të manovrueshëm sikur mishi dhe eshtrat të ishin tretur e të kish mbetur vetëm lëkura, lëkura e domosdoshme për të përcaktuar kënaqësinë e jetesës, e për të qenë i mbështjellë nga kjo kënaqësi. Më dukej sikur nuk vuaja më.

Dëgjoja zëra, katër zëra, dy dialogë pa i kuptuar fjalët. Ngandonjëherë nuk ishin tinguj të qartë, ndonjëherë më vinte dhe ndonjë farë fjale. Por jam i bindur se ishin thjesht zhurma të forta në veshët e mi.

Nuk flija, isha pothuaj zgjuar si nëpër gjumë, kuptoja, ndjeja, arsyetoja me kthjelltësi, me thellësi, me një forcë të jashtëzakonshme dhe një ngazëllim të shpirtit, me një dehje të lindur nga ky dhjetëfishim i aftësisë sime mendore. Nuk ishin ëndrra si ato të hashashit, nuk ishin përfytyrime të sëmura si të opiumit, ishte një mprehtësi e jashtëzakonshme e të arsyetuarit, një mënyrë e re e të vrojtuarit, të gjykuarit, e vlerësimit të gjërave të jetës dhe me bindje absolute, të koshiencës absolute dhe kjo mënyrë ishte e saktë.

Në mendjen time u kthye shpejt imazhi i vjetër i shkrimit të shenjtë- Biblës. Më dukej sikur i hëngra të gjitha nga pema e shkencës, e që të gjitha misteret e jetës ishin zbuluar para meje si të ndodhura nën influencën e një logjike të re, të çuditshme, të pa kundërshtueshme. Të gjitha argumentet, konkluzionet, provat e përshkruara më parë prej meje, u përmbysën nga

një provë e re, nga një definicion e argument i një logjike që nuk mund të hidhej poshtë. Koka ime ishte bërë një fushë lufte mes idesh. Isha një qenie shpirtërore me një inteligjencë të pamposhtur e shikoja një kënaqësi të jashtëzakonshme nga gjendja e potencës sime. E gjithë kjo mbajti gjatë- gjatë. Unë merrja frymë gjithnjë mbi grykën e shishes se eterit. Në një çast gjithçka u ndërpre sepse shishja ishte boshatisur dhe ndjeva një pakënaqësi të vërtetë.

Të katër burrat me një zë i kërkuan:

- Doktor na shkruaj shpejt nga një recetë për një litër eter.

- Ah. Sa për këtë jo, jo, shkoni të helmoi nga të tjerët, - dhe u largua.

Të nderuar zonja dhe zotërinj, në të vërtetë, zemrës suaj, asgjë nuk u thonë këto rreshta?

Botuar në “Galua” më 8 korrik 1882*

Bolderi – ka shkruar librin “Parajsa artificiale” ku trajton halucinacionet nga përdorimi i hashashit dhe i opiumit. Përktheu: Kristaq Kotonika

Gui de Maupassant

MË PAS

- Vogëlushit e mi të shtrenjte, - u tha kontesha tre nipërve të saj, - duhet të shkoni për të fjetur.

Të tre fëmijët, dy vajzat dhe djali u çuan e vajtën të përqaфонin gjyshen e tyre. Pastaj shkuan t’i uronin natën e mirë edhe famullitarit që kishte ngrënë darkën aty në kështjellë, sikurse bënte zakonisht çdo te enjte. Prifti Moduit i mori mbi të dy gjunjët duke kaluar krahët e tij të gjatë në qafat e fëmijëve dhe u dha në balle nga një puthje të gjatë. Mandej i uli në tokë dhe krijesat e vogla nisën të ecin, djali para e vajzat nga pas.

- Ju i doni fëmijët zoti frat- i tha kontesha.

- Shumë, zonjë.

Gruaja e moshuar hodhi shikimin mbi priftin me sytë e saj të kthjellët.

- Dhe... vetmia, vetmia juaj, nuk ju ka rënduar asnjëherë shumë?

- Po... herë pas here.

Për një çast ai nguroi të vazhdonte, po pastaj shtoi:

- Por, unë nuk kam lindur për një jetë të zakonshme.

- E nga e dini?

- Oh! E di mirë. Kam lindur për të qenë prift, kam ndjekur rrugën time.

Kontesha nuk i a ndante sytë.

- Pa të shohim, zoti frat, tregomëni gjithçka. Më thoni se si vendosët të hiqnit dorë nga të gjitha gjërat që të bëjnë të duash jetën, nga të gjitha ato që të kënaqin e të mbajnë gjallë?

Ç’ ka qenë ajo gjë që ju ka shtyrë të vendosnit për të braktisur rrugën e madhe natyrore të martesës e të familjes? Ju nuk jeni as ndonjë kokëshkretë, as ndonjë fanatik i madh apo ndonjë mizantrop a melankolik. Ka qenë ndonjë ndodhi apo ndonjë dëshpërim i madh që ka ndikuar të vendosnit për të hequr dorë nga të gjitha dëshirat e brendshme?

Prifti Moduit u çua dhe u afrua pranë zjarrit. Pastaj nderi përpara flakës këpucët e tij të rënda siç janë ato të priftërinjve të fshatit. Me sa dukej gjithmonë nguronte të përgjigjej për këtë.

Prifti, ishte një plak i nderuar me flokë të bardha, që qysh prej njëzet vjetësh qëndronte në komunën e Shën Antonios te Roçias. Fshatarët për të thoshin:

- “Ja një njeri i mirë.”

Dhe ishte një burrë i mirë me të vërtetë, i sjellshëm, i ëmbël dhe mbi të gjitha, dorë lëshuar.

Sikurse Shën Martini edhe ai ishte gati ta ndante rasën më dysh po t'ia kërkonte njeri. Qeshte me gjithë zemër dhe po ashtu qante shpejt si një grua dhe një gjë e tillë ia ulte pak atë opinionin e pa lëkundur që kishin fshatarët për të.

Kontesha e moshuar e Savillës, ishte rikthyer në kështjellën e saj të Roçias, për të rritur nipërit e saj pas vdekjes njeri pas tjetrit të djalit dhe të nuses. E donte mjaft priftin dhe thoshte për të:

- “Ka një zemër të madhe.”

Prifti vinte çdo të enjte dhe kalonte mbrëmjen në kështjellë së bashku me konteshën e nipërit e saj. Kishin lidhur kështu një miqësi të mirë e të singertë si dy të moshuar që ishin. Binin dakord për gjithçka me një gjysmë fjale, duke mbetur gjithnjë më të mirët ndër personat e thjeshtë e të dashur.

Ajo insistoi:

- Ta dëgjojmë, zoti frat të rrëfeni, përmbysjen tuaj, kthesën tuaj të jetës.

Ai përsëriti:

- Nuk kam lindur për të jetuar si të tjerët. Unë kam ardhur në kohën e duhur për mbarësi dhe shumë herë kam mundur të konstatoj se nuk jam gabuar.

“Prindërit e mi, tregtare në Verdiers dhe mjaft të pasur, kanë pas menduar si ambiciozë për mua. Më vendosën në një koleg kur isha djaloshçinë. Nuk e di se sa mund të vuajë një fëmije në një koleg për vetë mënyrën e ndarjes dhe të izolimit. Ajo jetë monotone, pa larmi, është e mirë për të vetmuarit dhe e urryer për të tjerët. Të vegjlit kanë një zemër më të ndjeshme nga sa mendojnë të rriturit për ta, e t'i mbyllësh kaq shpejt larg nga të afërmit e të dashurit e tyre, mund të lindë e të zhvillojë tek ata një ndjenjë të sentimentalizmit të tepruar që gjithnjë shkon në rritje e që mund t'u bëhet një sëmundje e rrezikshme.

Unë nuk kisha shumë dëshirë të luaja, nuk kisha shokë dhe i kaloja orët e mija duke kujtuar me keqardhje e përmallim shtëpinë; natën qaja në krevatin tim dhe e lodhja trurin për të rigjetur kujtimet e shtëpisë sime, kujtimet edhe për sendet e parëndësishme edhe për ndodhitë e vogla.

Mendoja vazhdimisht për gjithçka që kisha lënë atje. Dalë nga dalë fillova të bëhesha një kokë shkretë e fanatik për të cilin kundërshtimet më të vogla ishin ndërkohë dhimbje të thella. Qëndroja i heshtur, i mbyllur, pa ngrohtësi, i pasigurt në vetvete. Ajo puna e ngacmimeve nervore më mbushte me trishtim. Nervat e fëmijëve ngacmohen me lehtësi; është mirë që të mbahen nën vërtetësi ata që jetojnë të vetmuar, të lihen në një qetësi të thellë deri në zhvillimin e tyre pothuaj të plotë. Por kush mendon më, që një ndëshkim i pa drejtë për disa konviktorë mund të jetë një dëshpërim i thellë si ç' do të ishte ai për vdekjen e një shoku? Kush e ka bërë llogarinë e saktë se sa vuajnë disa shpirtra të rinjsh, për hiç gjë, me emocione të tmerrshme dhe se brenda pak kohe bëhen shpirtra të sëmurë e të pa shërueshëm?

Është rasti im. Tek unë forca e keqardhjes u zhvillua në një mënyrë të tillë që e gjithë qenia ime të bëhej një martir. Unë nuk tregoja, nuk tregoja asgjë, por pak e nga pak u bëra shumë i ndjeshëm, ose më mirë me një prekshmëri të atillë që shpirti më ngjante me një plagë të hapur. E gjithë kjo më mallëngjente, prodhonte vuajtje, dridhje të tmerrshme dhe pastaj një shkatërrim të vërtetë. Janë të lumtur ata njerëz që natyra u ka dhënë indiferentizmin dhe i ka pajisur me durimin.

Isha vetëm gjashtëmbëdhjetë vjeç. Një druajtje e tepruar ishte pasojë e prirjes për të vuajtur për gjithçka. Për të qëndruar në mbrojtje kundrejt gjithë sulmeve të rastit apo të fatit, u kisha frikë të gjithë kontakteve, të gjithë afrimeve me njerëzit dhe u shmangesha dhe të gjitha ngjarjeve. Jetoja si nën kanosje të vazhdueshme të një gjëme të pa njohur dhe gjithnjë isha duke e pritur atë. Nuk guxoja as të flisja, as të dilja në publik. Kisha plotësisht ndjenjën se jeta është një betejë, një luftë e frikshme në të cilën merren goditje të mëdha, plagë të dhimbshme e vdekjeprurëse. Ndërsa ushqehja, si të gjithë burrat, shpresën e gëzimit të të nesërmes, trembesha vetëm në ngjarje konfuze e ndjenja në vetvete një dëshirë të fshehur për evitimin e këtyre betejave në të cilat ngeleshin disa fitues dhe të tjerët të humbur.

Kur mbaruan studimet më dhanë gjashtë muaj leje për të zgjedhur një karriere. Por, një fakt shumë i thjeshtë më bëri të shihja mjaft qartë goditjen brenda meje; mu paraqit një gjendje e sëmure në të menduarit tim, mu bë sikur më pushtoi rreziku dhe vendosa të largohem.

Vendiers- i është një qytet i vogël, i rrethuar me fusha dhe me pyje. Në rrugën qendrore gjendet shtëpia e prindërve të mi. I kaloja atëherë ditët e mia jashtë shtëpisë ku kisha pasur shumë kujtime e shumë dëshira. Ishin tek unë si të pikturuara, si ëndrra dhe shkoja nëpër fusha sepse kështu më dukej sikur ato do të humbitnin e do të shpërndareshin prej mendjes sime.

Babai im dhe nëna ime, shumë të zënë me punët e tregtisë së tyre dhe njëkohësisht të preokupuar për të ardhmen time, nuk më flisnin as për shitjet e tyre dhe as për projektet e mija.

Më donin si njerëz pozitive që ishin, me një shpirt praktik; më donin më shumë me mendje se sa me zemër. Unë jetoja i mbyllur në mendimet e mia dhe duke u rrëqethur për të njëjtat shqetësime. .

Një mbrëmje, pas një shëtitje të gjatë, - ndërsa kthehesha me hapa të përsheptuara për të mos qenë i vonuar, - pashë një qen që vraponte para dhe drejt meje. Ishte i një race “Spanjoll”- e, i kuq, shumë i dobët e me veshë të gjatë. Kur u afrua rreth dhjetë hapa para meje u ndal. Ashtu bëra dhe unë. Atëherë filloi të tundte bishtin dhe të më afrohej; bëri pak hapa me lëvizje të frikshme të të gjithë trupit, përkulej mbi këmbë si për të mu lutur dhe duke tundur lehtësisht kokën. E thirra. Atëherë bëri një gjest si për t’u shtrirë në një mënyrë ashtu të përunjur, të trishtuar e lutës që më shkaktoi lot në sy. Erdhi për qark, u largua, pastaj u rikthye. U ula duke vendosur një gju në tokë dhe i ofrova ngrohtësi për ta ledhatuar. E kapa, e mora ndër duar me kujdes dhe e përkëdhela pa kurrfarë shqetësimi.

U qetësua, u çua ngadalë, vuri këmbët mbi supat e mi dhe filloi të më lëpinte fytyrën. Më ndoqi deri në shtëpi. Në të vërtetë ishte e para qenie që desha me pasion, sepse më ktheu në shpirt dashurinë time. Dashuria ime për këtë kafshë sigurisht ishte e tepruar dhe dukej qesharake. Më dukej se ishim si dy vëllezër të humbur mbi tokë, të izoluar e të pa mbrojtur, njeri më shumë se tjetri. Nuk më braktisi kurrë. Flinte për fund të krevatit tim, hante në tavolinë me mua, - ndonëse prindërit e mi ishin të pa kënaqur nga kjo gjë, - dhe më ndiqte çdo ditë në shëtitjet e mija të vetmuara.

Shpesh ndalesha në brigjet e një kanali dhe ulesha mbi bar. Sam- i, -kështu e quajta qenin-, menjëherë vraponte rreth e qark, më futej pas brinjëve të mija apo nën gjunjë dhe kërkonte të më çonte dorën me turirin e tij për ta përkëdhelur. Një ditë, aty nga fundi i qershorit, ndërsa kalonim në rrugën San Pietro de Chassol, pashë të vinte drejt meje karroca e postës se Ravero- it. Ajo vraponte me galopin e katër kuajve të saj, me karrocerinë e verdhe dhe me mbulesën prej lëkurë të zezë që ngrihej deri në tavanin e karrocës. Karrocieri përplasi kamxhikun dhe një masë pluhuri u çua nga rrotat e karrocës se rënde e formoi nga pas saj një re të madhe tymi. Një tërheqje nga pas e saj bëri që ajo të vinte drejt meje dhe ja, Sam- i, i trembur nga zhurma, kërceu, pastaj u duk sikur fluturoi dhe ra para meje. Këmbët e një kali e kishin goditur. E pashë atë të rrotullohej, të binte përmbys, e të mundohej të çohet, por u ndodh nën këmbët e kuajve të karrocës. Me njëherë karroca bëri disa kërcime përprjetë dhe prapa saj, në pluhur pashë diçka që lëvizte mbi rrugë. Ishte Sam- i gati i ndarë me dysh. Gjithë të brendshmet e barkut ishin shqyer dhe i kërcenin gulfa gjaku. Tentoi të çohet, u mundua të ecte por, vetëm dy këmbët e para mundën të lëviznin e të gërryenin tokën si për të hapur një gropë. Dy të tjerat tashmë ishin të vdekura. Ulëriti me dëshpërim. Pas pak minutash ngordhi. Nuk mund të përshkruhet se çfarë provoi dhe sa vuajti!

Pas kësaj qëndrova i mbyllur në dhomën time për rreth një muaj. Një mbrëmje babai im, i tërbuar tek më shihte në këtë gjendje, më tha:

«- Çfarë do të bësh ti atëherë kur do të vuash nga pikëllime të vërteta në se do të vdesë grua ja apo fëmija? Je shumë budalla me të vërtetë. »

Këto fjalë që më tronditën shumë, do të më mbeteshin gjithnjë në mendjen time: «Çfarë do të ndodhe me ty kur të kesh fatkeqësi të vërteta, në se të vdesin gruaja dhe fëmija? » Pas kësaj fillova të shoh më qarte brenda vetvetes. U ndrydha në vetvete sepse gjithë fatkeqësitë e vogla të çdo dite më dukeshin në sytë e mi si katastrofa; kuptova se isha bërë në atë mënyrë që të vuaja tmerrësisht për gjithçka, për të perceptuar produktin e ndjeshmërisë sime të sëmurë si dhe të gjitha mbresat e pikëllimeve. Më kapi kështu një frikë e madhe. Nuk kisha më pasione, as ambicie. Vendosa të sakrifikoj gëzimet e mundshme për të evituar disa pikëllime. Ekzistenca në këtë jetë është e shkurtër dhe “duhet të vendosja, të kaloja në shërbim të të tjerëve, për të lehtësuar dhimbjet e tyre,, - i thosha vetes. Por nuk do të provoja as njërin as tjetrën. Ta dini se sa më bënte të vuaja mjerimi. Po ajo që ka qenë për mua vuajtje e pa durueshme, ka qenë keqardhja, mëshira. Sa pikëllime që në çdo moment prekja, - si të thuash me dorë-, nuk do të mund t’i kisha duruar në se do të kishin rënë në shpirtin tim. Nuk do të mund të shihja vdekjen e ndonjë prej fëmijëve të mi, para vdekjes sime. Dhe pavarësisht kësaj, ende kam një frikë të madhe të fshehur e të thellë të ngjarjeve që më jep vizita e postierit që më vjen në shtëpi çdo ditë. Më kalon një rrëqethje, megjithëse nuk ka asgjë për t’u trembur sot, pas kaq kohe. »

Famullitari ra në heshtje. Vrojtonte zjarrin në oxhakun e madh, si për të zbuluar diçka misterioze, gjithë të fshehtat e vetë qenies së tij për sa kish mundur të jetonte, sepse kish qenë më i fortë përpara shkaktimit të këtyre vuajtjeve. Pastaj përsëriti më zë të ulët:

- « Kam pasur të drejte. Nuk isha bërë për këtë botë. »

Kontesha nuk foli. Më në fund pas një heshtje të gjatë ajo i tha:

- Unë, në se nuk do të kisha nipërit e mi, besoj se nuk do të kisha më kurajë të jetoja.

Famullitari u çua pa thënë më asnjë fjalë.

Meqenëse shërbëtorët ishin duke dremitur në kuzhinë, kontesha vetë e shoqëroi priftin deri tek porta e sallonit, ndërkohë që ai u dha në oborr; ajo e shihte tek humbiste hija e tij e gjatë, i ndriçuar nga një rreze e llambës që ajo mbante në dore. Më pas u kthye, u ul në ndenjësën para oxhakut dhe filloi të mendonte për shumë gjëra që nuk i kish menduar qysh në rini të saj

=====

Përktheu : Kristaq Kotonika

Letër këmbimi - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Nga Zonja X... për Zonjën Z...

Etretrat, e premtë

E dashur tezja ime!

U përgatita me kënaqësi për të ardhur aty e për të takuar. Do të jem në Frense në vigjilje të hapjes së sezonit të gjahut dhe do të asistoj për të mos munguar e për t’u treguar vendin atyre zotërinjve që mblidhen tek ti. Ju jeni shumë e mirë, o tezja ime kur ndodhi vetëm me ta e i lejoni të drekojnë pa veshjen e zezë dhe të pa rrojtur, me pretekstin se janë të lodhur. Prandaj ata janë të lumtur kur nuk ndodhem unë aty, por, do të vij dhe do të kaloj para tyre në revistë si një gjeneral, e po qe se në kohën e ngrënies së drekës do të gjej ndonjë prej tyre, qoftë edhe një të vetëm jo të rregullt në paraqitje, do ta çoj që të hajë drekën në kuzhinë, me shërbëtorët. Burrat e sotëm kanë shumë pak respekt për të tjerët e nuk tregojnë kujdesin e duhur për t’u paraqitur seriozë e me dinjitet. Po, po, është e vërtetë, paraqiten si njerëz të pagdhendur. Kur grinden midis tyre, përfundojnë me fyerje me gjuhën e hamejve, ndërsa në praninë tonë paraqiten me një sjellje si të shërbëtorëve. Apo në banjat e detit t’i shohësh, qëndrojnë të mbyllur në grupe e atëherë mund t’i vlerësosh mirë se ç’janë.

Ja, përfytyro këtë që po të tregoj. Në kabinën e trenin ku isha ulur unë, hyri një zotëri, - që në shikimin e parë kish një paraqitje të veçantë falë kostumit që kish veshur- , dhe para se të ulej hoqi këpucët dhe mbathi një palë pantofle. Një tjetër, një i moshuar që ishte nga ata që janë bërë të pasur vonë (këta janë më të pa edukuarit) u ul përball meje dhe fare qetë i shtriu këmbët me gjithë këpucë në ndenjësën ku isha ulur unë. Thonë mbase që është e lejuar një gjë e tillë!

Në stacionin e plazhit ndeshesh me një kulm të paedukatës. Duhet të të them edhe një gjë; neveria ime vjen edhe nga fakti se nuk jam ambientuar e nuk përshtatem dot kur ndesh persona që gjenden në këto vende, sepse sjellja e tyre më ngacmon së tepërmi dhe fare shpejt mund dhe të qaj me dënësë të madhe.

Në mjediset e hotelit, një djalosh më shkeli e gati sa më rrëzoi duke hequr me vrull çelësin e derës së vet duke e kaluar krahun mbi kokën time. Një tjetër, duke dalë nga dera e Kazinosë, u përplas me mua aq fort sa ndjeva një dhimbje thellë në gjoks, e megjithatë nuk denjoi të thoshte “më fal” dhe as të hiqte kapelën nga koka. Kështu janë të gjithë burrat. Kur zonjat afrohen në verandë ata mezi i përshëndesin, vetëm sa ngrenë dorën e bëjnë sikur prekin kapelën.

Por gjëja që më acaron e më ngre nervat akoma më shumë, është pafytyrësia me të cilën flasin në publik, e pa e vrarë mendjen tregojnë aventurat e tyre nga më te neveritshmet. Kur dy burra takohen e hyjnë në bisedë së bashku, tregojnë historira të pështira me fjalë nga më të pistat e me arsyetime të neveritshme, pa u shqetësuar se dikush i dëgjon apo se zërat e tyre mund të bien në veshët e ndonjë gruaje.

Dje në plazh u detyrova të ndërroja vendin për të mos qëndruar e për të mos qenë dëshmitare pa dashur e një anekdote të shthurur që tregonte një burrë me shprehje e fjalë të atilla sa do të ndjehesh e poshtëruar po të dëgjosh gjëra të tilla. Edukata më elementare nuk mund të të lejojë të dëgjosh e jo më të tregosh qoftë edhe me zë të ulët të tilla gjëra kur ke njerëz të tjerë aty pranë.

Etretrati, për më tepër është një vend i thashethemeve dhe ndërkohë atdheu i llafazanëve. Nga ora pesë deri në orën shtatë aty shihen të qarkullojnë llafazanë në kërkim të thashethemeve që më pas kalojnë e i tregojnë nga një grup në një tjetër. Mua më mjafton të hedh një vështrim mbi ata që janë te njohur si të tillë dhe unë të të bind që nuk gaboja.

Një ditë kam asistuar në një koncert në Kasino, i cili jepej nga një artiste e shkëlqyer, zonja Mason. Aty mu dha mundësia që të duartrokisja Koklen-in*, dhe dy aktorët e mirënjohur të Voderilit, zonjën dhe zotin Mele. Këtu gjithashtu munda të shoh të gjithë ata që kishin ardhur në plazh këtë vit. Këta nuk ishin shumë të njohur. Të nesërmen shkova për drekë në Ypor. Aty pashë një njeri gjigand me një mjekër të gjatë që doli nga porta e një shtëpie të madhe si një kështjellë. Ai ishte piktori Pol Lorens**. Me sa dukej ai nuk mjaftohej me burgosjen e personazheve të tij nëpër mure por, donte të burgoste edhe vetveten.

Më vonë më qëlloi që të ulesha në rërën e plazhit pranë një burri ende të ri, me një pamje të ëmbël e të hijshme që lexonte i qetë ndo poezi. I lexonte ato me një vëmendje dhe një pasion të atillë dhe të them se asnjëherë nuk i ngriti sytë të më shihte mua, ndonëse isha aq pranë tij. Kjo gjë më mërziti dhe shkova e pyeta përgjegjësin e kabinave të plazhit, po nuk munda të mësoj se kush ishte ky zotëri. Thellë në shpirt më vinte për të qeshur me veten time për këtë lexues të poezive. Me dukej si një gjë anakronike për një burrë të padjallëzuar.

E mirë o tezia ime, por tani shkoj si e marrë tek i panjohuri im. Mëso se quhet Suul Prud. Vete për t’u ulur pranë tij e për ta parë bukuroshin tim. Fytyra e tij ka një paraqitje të veçantë, të qetë e tepër fine. Kur dikush i vjen për të biseduar, unë dëgjoj zërin e tij të ëmbël e të ndrojtur. Ky, sigurisht, nuk mund të bërtasë në publik, nuk mund të përplas me njerëzit, por edhe nëse i ndodh, nuk mund të mos u kërkojë ndjese. Mund që është delikat, por ka një delikasë pothuaj si prej të sëmuri, emocionale.

Të siguroj që këtë dimër do të ta prezantoj.

Nuk kam ç'të të shkruaj më tjetër, e dashur teze, prandaj po e mbyll rrëmbimthi sepse dhe karroca e postës është gati për t'u nisur.

Ju puth duart dhe në faqe. Mbesa juaj e dashur

Berta de X

P. S.

Më duhet të shtoj, - për të mbrojtur edukatën franceze, - se bashkëpatriotët tanë në udhëtime, janë model të edukatës, duke i krahasuar me anglezët që ngjasin sikur janë rritur mes argatëve të stallave, ndërsa francezët, në shumicën e rasteve tregohen të kujdesshëm e si të ndrojtur për të mos shqetësuar fqinjët e tyre.

Zonja de Z. për zonjën de X

Fresne, e shtunë.

Vogëlushja ime e dashur!

Ti më thua gjëra të mbushura me një ndjenjë të mirë që nuk të lë që ti të bësh paudhësira. Edhe unë ashtu si ti, në kohë të shkuara, kur isha e re, mbeteshja e indinjuar nga mungesa e edukatës tek burrat dhe i akuzoja vazhdimisht si njerëz me shumë mangësi, por duke u moshuar e plakur, duke menduar më thellë, duke lënë pas nazet dhe duke i parë gjërat pa supozimet e mija, kam vënë re këtë gjë që, në se burrat nuk janë gjithnjë të edukuar, gratë përbri tyre kanë një sjellje të poshtër. Ne besojmë se gjithçka na lejohet, dhe llogarisim në të njëjtën kohë sikur të gjithë njerëzit ne na detyrohen, ndërsa ne kryejmë me zemër të qetë akte të privuar nga ato elementë të mirësjelljes, për të cilat flet ti me aq zjarr.

Unë, gjej sot të kundërtën, që burrat kanë për ne më shumë respekt, e që është relative nga sjellja jonë ndaj tyre. Në fund të fundit, vogëlushja ime, burrat duhet të jenë dhe janë ashtu si i bëjmë ne. Në një shoqëri ku të gjitha gratë do të jenë me të vërtetë dama dinjitoze, burrat do të jenë të gjithë xhentëlmenë të vërtetë.

Le ta shohim, vërë re dhe reflekto.

Shiko dy gra që ti i ndesh në rrugë, çfarë sjellje, çfarë vështrime fyese, me çfarë përbuzje e shohin njëra tjetrën? ! Sa lëvizje të syve nga lart poshtë për ta matur me sy e bërë me faj tjetrën? ! Bile, në se trotuari është i ngushtë, beson ti se kur njëra të përplasat me tjetrën do të kërkojë te falur? Asnjëherë.

Kur dy burra ndeshen në një rrugë të ngushtë, te dy jo vetëm që spostohen duke i bërë rrugë njeri tjetrit, por edhe përshëndeten, ndërsa ne, kur përplasemi gjoks me gjoks, apo fytyrë me fytyrë e shohim njëra tjetrën me inat e bëhemi si të shpërfytyruara.

Ose, kur dy gra që nuk e njohin njëra tjetrën, por që rastësisht takohen në shkallët para derës së shtëpisë së një mikeshe të përbashkët, tek e cila ndërsa njëra shkon për ta vizituar, tjetra sapo del prej saj, ato që te dyja do të nguten të bllokojnë kalimin. Ne se dikush zbret nga pas, burrë qoftë apo grua, beson ti se ato do të shqetësohen e të tërhiqen pak për të lejuar kalimin? As mos e ëndërro një gjë të tillë.

Dimrin e kaluar unë kam pritur njëzetedy minuta me orë ne dorë te porta e një salloni. Edhe pas meje prisnin dy zotërinj, të xhindosur si edhe unë, por në ndryshim ishin ambientuar prej kohësh ndaj papërgjegjësisë dhe sjelljeve tona të pa njerëzishme, dhe dukeshin se prisnin pa u revoltuar.

Një ditë tjetër, para se te largohesha nga Parisi, shkova, pikërisht me tët shoq, për të ngrënë drekë në një restorant në Shamp Elise dhe për t'u kënaqur në fresk. Të gjitha tavolinat ishin të zëna. Kamerieri na u lut të prisnim pak. Ndërkohë, ai vuri re se një zonjë e moshuar kish mbaruar dhe priste llogarinë për të paguar që të largohej. Ajo më vuri re, pa që ne prisnim por nuk po çohesh të largohej. Për më shumë se një çerek ore, ose qëndronte në vend pa lëvizur, ose bënte sikur vinte dorezat, hidhte shikimin tek të gjithë tavolinat duke vrojtuar të gjithë ata që prisnin si edhe ne.

Ndërkohë, dy djelmosha që kishin mbaruar së drekuari, duke më parë që prisja, thirrën shpejt kamerierin për të shlyer llogarinë dhe më ofruan vendin e tyre, ndërsa ata u çuan e qëndruan më këmbë për të pritur kamerierin që të vinte. Dhe të mendosh e dashur, që unë nuk jam tashmë e bukur ashtu si ti, por e moshuar e me flokë të bardha. Jemi ne, besomë mua, që duhet të mësojmë edukatë, por duhet shumë punë sa edhe vetë Herkuli nuk do t'ia dilte mbanë.

Ti më flet për Etretatin dhe për njerëzit thashethenaxhinj në këtë plazh të këndshëm. Është një vend i abandonuar, krejt i humbur për mua, por që në kohë të mëparshme, më ka argëtuar shumë.

Kemi qenë aty pak veta, me një shoqëri të mirë, me të vërtetë të mirë, prej artistesh të bërë si vëllezër. Nuk merreshim me thashetheme atëherë. Meqenëse në atë kohë nuk kishte Kasino si kjo e sotmja, e shpëlarë, ku mund ta tregosh veten ashtu si je, ku mund të përgojosësh këdo e përsedo, ku kërcëhet marrëzisht, ku mund të mërzhitesh pa masë, ne kërkonim mënyra për të kaluar mbrëmjet tona sa më të gëzueshme. Mendo çfarë ideje na dha një prej miqve tanë, të shkonim për të vallëzuar çdo mbrëmje në fermat e fshatrave përfaq.

Në mbrëmje, vendoseshim të gjithë në rresht pas një organoje të vogël që zakonisht i binte piktori Puatevin, i cili mbante në kokë një beretë prej pambuku. Dy burra mbanin fenerët për të na ndriçuar rrugën. Ne u shkonim pas si një kortezh por të gëzuara duke qeshur e duke brohoritur si të marra. I zgjonim fshatarët, shërbyesit e shërbyeset që bashkoheshin me ne. Porositet dhe supa me qepë (sa gjë e tmerrshme) dhe vallëzonim nën kurorat e pemëve me tingujt e asaj organoje. Këndesat e zgjuar ia thoshin këngës së tyre brenda koteceve, ndërsa kuajt vraponin e hingëllinin nëpër stallë. Era e freskët e fushës e mbushur me parfumin e barit që rritej apo ati të korrur që thahej, na ledhatonte fytyrën.

Sa larg është e gjithë kjo! Sa larg!

Kanë kaluar afro tridhjetë vjet qysh atëherë.

Unë, e dashura ime, nuk dua që ti të vish këtu në ditën e hapjes së gjuetisë. Përse kërkon t'u prishësh gëzimin miqve tanë duke u imponuar atyre të vishen me kostumet e reja në këtë ditë të furisë e kënaqësisë fshatare? Kështu u pëlqen burrave, vogëlushja ime

Të përqafoj!

Tezja jote plakë Gjenovefa de Z.

Botuar në “ Zhił Blas” më 30 gusht 1882 me pseudonimin Mofrinioz.

** Koklen.Në vitet ” 80 në skenën franceze dolën dy aktorë të talentuar, vëllezërit Koklenë; i madhi jetoi nga 1841 – 1909 dhe i vogli 1848 – 1909.Këtu nuk është e qartë se për kë bëhet fjalë.*

*** Zhan Pol Lorens (1838-1921) -,piktor francez dhe shkrimtar me tematikë historike.*

**** Suul Prud (1839 -1907),-Poet francez i shkollës Parnase.*

Përktheu: Kristaq Kotonika

Deni - Tregim nga Guy de Maupassant

Leon Shepron-it

Përktheu : Kristaq Kotonika

I

Zoti Marambo hapte letrat që i kishte sjellë shërbyesi i tij Deni nga posta dhe buzëqeshte.

Deni qysh prej njëzet vjetësh shërbente tek ai; ishte një njeri me shtat të vogël, shpatull gjerë dhe gazmor dhe që vlerësohej në të gjithë rrethet shoqërore.

- Jeni i kënaqur Zotëri? Morët lajme të mira?- e pyeti Deni

Zoti Marambo nuk ishte njeri i pasur. Kish qenë dikur një farmacist fshati, ishte beqar dhe kish jetuar me të ardhura të pakta e me pamundësi për t'u pasuruar nga shitja e barnave tek fshatarët. Ai iu përgjigj.

- Po, miku im. Babushi Malua është i trembur nga procesi me të cilin unë e kërcënova. Nesër unë duhet të marr paratë prej tij. Pesë mijë franga do të bëhen pronë e farmacistit plak.

Dhe zoti Murambo fërkoj duart. Ai ishte një njeri i ngathët nga natyra, më shumë i trishtuar se sa i gëzuar, i paaftë për asnjë përballje të gjatë e i pa kujdesshëm në punë. Sigurisht, mund të kish siguruar më shumë të ardhura në një farë mënyre, nga trashëgimi prej vdekjes së vëllezërve që kishin jetuar në një qendër shumë të rëndësishme dhe i kishin tërhequr atij blerësit e vet. Por, mundimi mbi bezdisjen dhe andrallat për shpërnguljen e tij dhe gjithë telasheve të tjera që mund t'i dilnin në këtë rast, ia kishin mbushur mendjen gjithnjë që të tërhiqej dhe pasi e kish munduar mendjen e vetë për këtë rast, ai e mbylli duke thënë:

- Mjaft! E lëmë këtë për tjetër herë. Duke pritun unë asgjë nuk do të humbas. Mbase mund të dalë ndonjë gjë më e mirë.

Deni, përkundrazi, e nxiste të zotin vazhdimisht që të merrte përsipër për të bërë diçka për këtë gjë. Duke pasur karakterin e një njeriu energjik, ai gjithnjë i përsëriste.

- Në do që të lidhesh me mua për këtë gjë, unë do të të kërkoj një kusht. Dua vetëm njëmijë franga dhe pasurinë do ta kesh në dorë.

Zoti Marambo herën e fundit buzëqeshi dhe nuk i tha asnjë fjalë. Doli në kopshtin tij të vogël dhe filloi të shëtiste poshtë e lart tij duke mbajtur duart prapa e duke menduar për këtë. Gjithë atë ditë Deni këndoi këngë fshatare si një njeri që ishte gëzuar për diçka, dhe kreu një aktivitet jo të zakonshëm. I lau të gjitha dritaret në dhomë, dhe pastroi pa u ndalur të gjitha xhamat duke deklamuar me zë të lartë vjershat e tij.

Zoti Marambo, i habitur nga zelli i tij, disa herë i përsëriti atij duke i buzëqeshur:

- Po që se do të punosh kështu gjithë ditën o miku im, për nesër nuk do të të mbetet asnjë punë për të bërë.

Të nesërmen, aty nga ora dhjetë e mëngjesit, postieri i dha Denit katër letra për të zotin, ndër të cilat njëra ishte shumë e rëndë. Zoti Marambo, pasi i mori, u mbyll në dhomën e tij dhe mbiu aty për gjithë gjysmën e ditës. Kur doli, porositi shërbëtorin e vet që të çonte në postë katër paketa. Njera prej tyre i ishte adresuar zotit Malua; kjo ishte, sigurisht, dëftesë për marrje parash.

Deni nuk i bëri të zotit asnjë lloj pyetje lidhur me këto, por, atë ditë ai u duk i dëshpëruar e i ngrysur, aq sa kish qenë i gëzuar një ditë më parë.

Erdhi nata. Zoti Marambo u shtri në orën e zakonshme dhe ra në gjumë.

Por, më vonë e zgjoi një zhurmë e çuditshme. U çua e qëndroi galuc në krevat dhe vuri veshin që të dëgjonte. Pa pritun u hap dera dhe tek pragu u shfaq Deni duke mbajtur në njërin dorë një qiri, ndërsa tek tjetra një thikë kuzhine; sytë e tij ishin të çakërritur e të pa lëvizshëm, fytyra e deformuar si e një njeriu të zhytur në një tallaz të tmerrshëm dhe ishte aq i verdhë sa dukej si të ish si i perënduar nga kjo botë.

Marambo i habitur mendoi se Deni do të ishte somnambul, dhe atë çast deshi të çohet e të vraponte tek ai, kur përnjëherësh shërbëtori e fiku dritën e qiririt dhe u vërsul në krevat. Zotnia u gjend i shtrirë para dorës së Denit dhe mori një goditje në sup. I bindur se shërbëtori i tij kish luajtur mendsh, i zoti, Maramboja, u përpoq t'i kapte dorën që të ndalonte goditjet e tjera, që ai po i jepte njëra pas tjetrës. Goditja e parë e thikës e kish kapur në sup, e dyta i erdhi në ballë ndërsa e treta në gjoks. Ashtu i kuturitur siç ish, ngriti duart lart në errësirë, u çua me gjithë forcën më këmbë dhe bërtiti:

- Deni! Deni! Ti u prishe nga mendtë? Dëgjon Deni?

Por shërbëtori me të marrë frymë vazhdonte i tërbuar t'i jepte goditje dhe ta zmbrapste të zotin me goditje therëse të këmbëve, me goditjet me grushte dhe përsëri i rikthehej me tërbim. Zoti Marambo mori edhe dy plagë në këmbë e një në bark. Por, pa pritur i lindi një mendim si vetëtimja në kokën e vet dhe i bërtiti:

- Po ndalo o Deni, ndalo, se unë nuk i kam marrë paratë.

Si për çudi shërbyesi në atë çast u ndal. Zotnia dëgjoi në errësirë fërshëllimën e frymëmarrjes së tij. Zoti Marambo atëherë vazhdoi:

- Unë asgjë nuk kam marrë. Zoti Malua, refuzoi të paguante dhe do kemi gjyq, prandaj i çove ato letra në postë. Lexo më mirë letrat në tavolinën time të shkrimit.

Dhe duke mbledhur forcat e tij të fundit, nxori nga komodina e natës shkrepësen dhe ndezi një qiri. Ai ishte i gjithi gjak. Currila te ngrohta gjaku kishin spërkatur murin. Çarçafët, perdet ishin gjithë njolla të kuqe gjaku. Deni, gjithashtu i gjakosur nga koka në këmbët qëndronte në mes të dhomës.

Duke parë gjithë këtë, Zoti Marabo, mendoi se do të vdiste dhe e humbi vetëdijen. Aty në agim erdhi në vete. U desh dhe pak kohë, deri sa atij iu u kthye aftësia e ndjeshmërisë, arsyes dhe e kujtesës. U kujtua menjëherë për atentatin, për plagët e marra dhe e pushtoi një frikë e atillë sa i mbylli sytë që të mos shihte asgjë nga gjendja përqark. Mbas disa minutash, gjendja e tmerrit që e kish kapur iu pakësua dhe filloi të meditonte. Në se ai ende nuk kish vdekur, do të thoshte se mund ta merrte veten. E ndjente veten të dobët, shumë të dobët por plagët nuk ishin shumë të thella, ndonëse në ndonjë pjesë të trupit kishte ndjeshmëri jo të këndshme, tamam si cimbidhje të forta. Për pos kësaj ai ishte në një gjendje krejt të shtangur, i lagur e ngjante si të ishte i mbështjellë me fasho. Mendoi për rrjedhjet e gjakut nga plagët dhe dridhje të tmerrshme e përshkuan trupin e tij, për shkak të mendimit të tmerrshëm se i gjithë ai lëng i kuq që kish mbuluar krevatin, kish rrjedhur nga qenia e tij e gjallë. Mendimi se përsëri mund të shihte këtë pamje, e shqetësoi edhe më shumë dhe me forcë përnjëherësh kapsalliti sytë, sikur ata mbase qëndronin të hapur kundër dëshirës së tij.

Ç' ndodhi me Denin? Gjithë mundësia ishte që ai të qëndronte diku i fshehur. Po ç' mund të bënte tani Marambo-ja. Të çohet? Të thërriste për ndihmë? Po në se ai do të bënte lëvizjen më të vogël, plagët e tij, sigurisht që do të hapeshin përsëri dhe ai do të vdiste nga rrjedhja e gjakut.

Duke menduar kështu, pa pritur dëgjoi që dera e dhomës së tij u hap. Zëmra, sa nuk i pushoi. Ai që hyri kuptohej do të ishte Deni dhe vërtet ai u shfaq. Marambo e ndali frymën që vrasësi të mendonte se tanimë gjithçka kishte marrë fund, se vrasja ishte kryer.

Por ndërkohë ndjeu se po e shtrinin në çarçaf dhe se po i preknin barkun. Dhimbja therëse tek kofsha e bëri atë të dridhej i tëri. Tani atë me shumë kujdes po e pastronin me ujë të freskët, do të thoshte se krimi ishte ndalur dhe po kujdeseshin që ta shpëtonin. Një gëzim i marrë e pushtoi, por duke bërë kujdes edhe vetë, ai nuk desh të tregohej, se i ishte kthyer arsyeja dhe me një frikë të madhe hapi paksa njërin sy. Pa pranë vetes Denin. Deni personi vetë. Ç' farë mendime të tmerrshme ushqente akoma ai? Ç' të bënte? Ëhë, ai po e pastronte atë që të zhdukte gjurmët! Mos mendonte tanimë që ta shtinte në dhe në kopsht nja dhjetë fut nën tokë, që askush mos e gjente trupin e tij? Ose, mbase ai do ta fshehte atë në bodrum, poshtë shisheve të verës?

Dhe zoti Marambo duke menduar kështu filloi të dridhej kaq fort sa i gjithë trupi i tundej. Ai mendonte me vete: "Unë do të vdes, unë do të vdes", e nga dëshpërimi shtrëngoi qepallat që të mos e shihte goditjen e fundit që mund t'i vinte. Po goditje nuk pati. Tani Deni e ngriti pakëz dhe filloi t'i lidhte fashat në trup. Pastaj me kujdes filloi t'i lidhte plagët në këmbë, ashtu si i kish pas mësuar këto veprime nga zotëria i tij kur ishte në farmaci.

Për specialistët, ashtu siç ishte zoti Marambo, nuk mbetej më për të dyshuar: shërbëtori, bëri përpjekje për ta vrarë atë, kurse tani po përpiquej që ta shpëtonte atë. Prandaj zoti Marambo, me një zë të vdekur i dha ati një këshillë tjetër praktike:

- Për pastrimin dhe lidhjen e plagëve duhet përdorur ujë me sapun.

Deni iu përgjigj:

- Unë kështu e bëra zotëri.

Zoti Marambo i hapi të dy sytë. Pa që asnjë grimë gjaku nuk kish më as në krevat, as në dhomë e as në trupin e vrasësit, ndërsa ai i plagosur shtrihej në çarçafë krejtësisht të pastër. Të dy burrat u panë sy ndër sy. Më në fund zoti Marambo me një farë butësie, belbëzoi:

- Ti kreve një krim të madh.

Ndërsa Deni u përgjigj:

- Unë do të kujdesem ta shlyej atë, zotëri. Në se ju nuk do të më denonconi, unë do t'ju shërbej juve njëlloj si më parë.

Momenti ishte i papërshtatshëm për ta kundërshtuar shërbëtorin. Duke kapsitur sytë Marambo theksoi:

- Betohem se nuk do të dëshmoj për ty.

II

Deni doli nga dhoma e të zotit të tij. Më pas ai do të kalonte ditë e net pa gjumë, nuk largohej nga dhoma e të sëmurit, i përgatiste atij mjekimet, bendet me ilaç, pijet freskuese, i maste pulsën dhe të gjitha këto me shqetësimin e marrjes parasysh të tronditjeve të herë pas hershme, kujdesej me shkathtësinë e një infermieri dhe dashurinë e një biri. Ç' do minutë ai e pyeste:

- E zotëri, si e ndjeni veten?

Zoti Marambo përgjigjej me një zë të dobët:

- Pak më mirë o mik, të faleminderit.

Kur i dilte gjumi natën, i plagosuri jo pak raste e kish parë që shërbëtori i tij qante i ulur në një poltron dhe i heshtur fshinte sytë e përplotur. Asnjëherë më parë ish farmacisti nuk kish qenë i rrethuar nga një përkujdesje e tillë, asnjëherë atë nuk e kishin ledhatuar e dhimbshëruar si kësaj here. Fillimisht ai i tha vetes: “ Si do të mund të shërohesha vetë, si do të shpëtoja nga kjo e keqe?”

Duke filluar tashme të shërohej, ai nga dita në ditë e largonte mendimin për dëbimin e vrasësit të tij. Ai mendonte për atë që askush nuk do t'i kushtonte një vëmendje dhe përkujdesje të tillë, që duke pasur frikën e zbulimit ai po e mbante atë djalosh në duar, e i dha atij në ruajtje noteriale testamentin e vet, që i jepte Denit të drejtën për t'i kaluar përsëri në dorën e tij edhe ndonjë gjë tjetër të ngjashme me këtë.

Përkujdesja e tillë e siguronte atë për të ardhmen nga ndonjë tentativë e re ndaj tij. Për më tepër, tek ai lindte dhe problemi se deri ku do të qëndronte bujaria e vet për këtë njëri që ai të vazhdonte të përkujdesej për të. Prandaj, Marambo lëkundej që të merrte një njeri tjetër në vend të tij, njësoj si edhe më parë, atëherë kur mund të kish mundësi për të nxjerrë më shumë të ardhura prej farmacisë.

- Përkohësisht më mjaftojnë, -kish thënë ai.

Kështu që edhe tani, nuk mund të merrte një vendim të prerë për ta larguar.

Deni vazhdoi të ishte po ai shërbëtor shëmbëllor. Kur zoti Marambo u shërua e mbajti atë pranë vetes. Por ja një herë në mëngjes, kur z. Marambo kish mbaruar së ngrëni mëngjesin, dëgjoji pa prituri një zhurmë të madhe në kuzhinë. Ai shkoi aty me vrap. Deni, i kapur nga dy xhandarë, mundohej të shpërbentej prej tyre. Brigadieri i tyre, i përqendruar mbante shënim në librin e regjistrimit të dëshmive. Të dy e panë zotërinë e tij, ndërsa shërbyesi filloi të qante me dënësë dhe i u drejtua të zot:

-Ju kini denoncuar për mua zotëri, kjo nuk është gjë e mirë nga ana juaj, sepse ju më premtuat. Ju më dhatë fjalën e nderit e u betuat zoti Marambo; kjo nuk është gjë e mirë, nuk është gjë e mirë.

Z. Marambo, i habitur dhe i dëshpëruar që e bënë të dyshimtë, ngriti dorën lart e tha:

- Të betohem në emër të Zotit, or mik, që nuk të kam denoncuar. Unë me të vërtetë nuk e di, ku zotërinjtë xhandarë kanë mundur të mësojnë që t'i u përpoqe të më vrisje mua?

Brigadieri, menjëherë sa dëgjoji këtë nxitoi të thoshte:

- Ju thoni që ai ka dashur tju vrasë zoti Marambo?
Farmacisti i hutuar tanimë, u përgjigj:
- Por, po.....Por unë nuk kam denoncuar për atë.....Unë asgjë nuk kam
thënë.....Betohem, asgjë nuk kam thënë.Ai mua më ka shërbyer shumë mirë deri tani.....
Brigadier i vrazhdët i tha shkoqur:
- Unë e regjistrova dëshminë tuaj.Drejtësia do ta shohë këtë fakt të ri, që ishte i pa
njohur, zoti Marambo.Mua më kanë ngarkuar të arrestoj shërbëtorin tuaj për vjedhjen e dy
rosave, të rrëmbyera te zonja Dinamelia, për të cilat ka dëshmi.Ju lutem të na falni zoti
Marambo.Unë do të raportoj për dëshminë tuaj.
Dhe duke u kthyer nga vartësit e tij ai dha komandën:
- Atëherë nisuni.
Xhandarët e morën zvarrë Denin.

III

Avokati nguli këmbë në ekzistencën e sëmundjes së çmendurisë të klientit të vet, që
ishte bërë shkas në forcimin e argumentit për ndërmarrjen e një krimi të dytë.Ai u përpoq të
bënte të qartë se vjedhja e dy rosave ishte shkas i lindjes së një force të vetë prishjes psikike
tek i sëmuri i paditur, prej së cilës z.Marambo kishte rënë në goditjet e thikës.Ai u bëri një
analizë të hollësishme të gjitha fazave të kohëzgjatjes së sëmundjes së çmendurisë kur i
sëmuri pa vetëdije, pas disa muajve mjekimi të mirë kalon në rënie qetësie.Ai foli me
shprehje plot entuziazëm për besnikërinë e sigurt të këtij shërbyesi të ndershëm, mbi kujdesin
e pakrahasueshëm me të cilin ai e kish rrethuar të zotin dhe plagët e tij në minutat e
çmendurisë.

Mallëngjimin deri në thellësi të zemrës nga këto që dëgjoi e që i sollën rikujtime, zoti
Marambo e ndjeu së tepërmi në shpirtin e tij dhe sytë iu përplotuan.

Avokati që e vërejti këtë moment, me një gjest kuptimplotë i ngriti krahët lart dhe
mëngët e petkut të tij të zi u hapën palë-palë si krahët e një lakuriq nate.

- Shikoni, shikoni, shikoni zotërinj gjyqtarë,-bërtiti ai me një zë që i dridhej nga
emocioni-, i shihni ata lot? Ç’ farë fjalë mund t’ju them tanimë, për të mbrojtur klientin
tim?Çfarë fraze, çfarë prove, çfarë argumenti përbëjnë këta lot të zotërisë së tij?Ata flasin me
fort nga unë, më fort se ligji.Ato bërtasin:“ Lutje për të çmendurin për këtë moment”. Ato
thërresin për mëshirë, ato falin, ato bekojnë!

Ai heshti dhe u ul.

Atëherë kryetari i gjykatës iu drejtua z. Marambo, dëshmi e të cilit ishte shumë e mirë
për shërbëtorin e vet, dhe e pyeti.

- Po, megjithatë zotëri, duke pranuar dhe ju që ta konsideroni këtë njëri të çmendur,
mbetet e pa qartë se si ju e keni mbajtur dhe e mbani atë pranë vetes!?Se vetëm nga kjo
gjendje, ai sipas meje është i rrezikshëm.

Marambo u përgjigj, duke fshirë sytë e vet:

- Ç’mund të bësh , zoti kryetar, se është kaq e vështirë të gjesh një shërbyes në kohët e
tanishme.Më të mirë se këtë unë nuk pata gjetur.

Denit i dhanë pafajësinë dhe e vendosën në një azil për të çmendurit, por për llogari të
të zotit.

Botuar për herë të parë në “ Golua” më 23 qershor 1883.

Përktheu Kristaq Kotonika

Litarka - Tregim nga Guy de Maupassant

Havri Alisit

Përktheu: Kristaq Kotonika

Në Godervil ishte ditë pazari dhe të gjitha rrugët që të çonin aty ishin zënë, lëviznin fshatarët bashkë me gratë. Burrat ecnin të matur duke i dhënë trupit para, gjatë çdo lëvizje të këmbëve të gjata e të shtrembra, të sakatuara nga puna e rëndë. Puna lodhëse e fshatit shfaqej në të gjitha format: nga rëndimi mbi plug shtrembërohej kurrizi ndërsa supi i majtë qëndronte më lart se sa i djathti; nga korrja me kosë shtrembëroheshin bërrylat.

Burrat kishin veshur bluza bojë qielli, të kollarisura deri në shkëlqim, sikur i kishin të lyera me llak; në manshetat e mëngëve dhe në jakë, kishin të qëndisura lule të thjeshta me penj të bardhë. Në trupin e tyre kockor, ajo bluzë qëndronte e fryrë si një flluskë me ajër që dukej sikur do të fluturonte. Prej saj dilnin koka, këmbët dhe krahët e fshatarëve. Këta tërhiqnin me litar kush lopën e kush viçin. Ndërsa gratë e tyre u rrinin nga pas gjësë së gjallë dhe i nxitnin ato duke i qëlluar me nga një degë të njomë që nuk i kishin rënë ende gjethet. Në duar e tyre, gratë mbanin shporta të gjëra prej të cilave vareshin koka zogjsh pule apo rose. Ato ecnin duke tërhequr këmbët shkarazi me hapa të shkurtër e më të shpejtë se të burrave. Shpatullat e tyre të gjëra ishin të mbuluara me një shall të shkurtër e të ngushtë, të mbërthyer me karficë në gjoksin e tyre që e kishin si dërrasë; kokën e kishin mbuluar me një shami të bardhë, ndërsa flokët të mbledhura e të shtrënguara pisk dhe sipër tyre mbanin një rrjetë flokësh.

Nganjëherë kalonte dhe sharabani* por kali vraponte me një trok jo të rregull. Pikërisht një ditë sharabani u drodh sa që dy burrat e ulur pranë njeri tjetrit dhe një grua që qëndronte para tyre e që mbahej pas anës së sharabanit, u lëkundën aq shumë sa njerëzit në të u hapën e krijuan një si gropë.

Në sheshin e Godervilit të mbushur plot e përplot, ishte e pa durueshme shtyrja dhe shtypja e njerëzve nga grumbulli i madh i tyre dhe i kafshëve. Brirë demash, kapele leshtore të fshatarëve të pasur, rrjeta flokësh të fshatareve, dukej sikur fluturonin mbi turmën. Zërat e njerëzve që bërtisnin e klithnin sa të shponin veshët, përziheshin së bashku me zhurmën e pa ndërprerë dhe me oshtimën që përhapej nga gjokset e fuqishëm të fshatarëve disi të dehur apo nga pallja e lopëve dhe e demave të lidhur aty diku pas gardheve. Nga turma delte një aromë e përzierë hauresh, qumështi dhe plehu, bari dhe djerse, një erë e keqe therëse, bagëtish dhe njerëzish, që është karakteristike e banorëve të fshatit.

Xha Oshkorni nga Breota, sapo arriti në Godervil dhe po drejtohej për në shesh, kur pa prituri vuri re përdhe, në baltovinë, një copë të madhe litari. Ai – një grumbullues sendesh-, si një normandian i vërtetë mblidhte gjithçka që gjente, me mendimin se mund t'i shërbente në shtëpi. Ishte i sëmurë, vuante nga reumatizma prandaj dhe me vështirësi përkulej në tokë. Duke u munduar të ngrinte copën e litarit nga toka mendoi të ishte i kujdesshëm ta mrete pa u vënë re, por ndër kohë pa se tek pragu i shtëpisë përballë qëndronte saraçi* -Malandeni-, i zoti i shtëpisë që po e ndiqte atë me sy. Ata të dy dikur ishin ngrindur për shkak të një kapistalli dhe nuk ishin pajtuar kurrë por qëndronin të inatosur me njeri tjetrin.

Xha Oshkorni u turbullua nga që e pa armiku i tij se si kishte rrëmuar në llumin e baltës për të nxjerrë litarkën. Nxitoi që ta fshihte gjënë e gjetur fillimisht në gjoks, pastaj e vendosi në xhepin e pantallonave dhe mandej filloi të shtirej sikur po kërkonte akoma dhe që nuk gjeti më gjë. Më pas hyri nga ana e pazarit duke e shtrirë qafën para dhe i kërrusur gërmuq nga sëmundja. U fut menjëherë fshehurazi në masën e turmës pa fund që bërtiste e shtyej e eksituar. Fshatarët blerës vrojtonin lopët, pyesnin për pazarin, pastaj largoheshin e ktheheshin përsëri si të pa vendosur për të blerë, ndruheshin e mbaheshin si më të madh duke mos guxuar për të blerë. I shihnin me dyshim shitësit që mundoheshin të ishin të sjellshëm duke dyshuar tek dinakëria e tyre dhe për gjendjen e mirë të kafshëve.

Gratë tek këmbët e tyre kishin vendosur shportat e mëdha dhe kishin nxjerrë mallin përpara; tanimë shpendët shtriheshin me këmbët e lidhura duke parë me sy të trembur kalimtarët, ndërsa kreshtat e tyre qëndronin për tokë. Fshatarët shitës dëgjonin qetë-qetë pazarin që u jepnin blerësit dhe për një kohë të gjatë nuk bënë lëshim por më pas kur blerësi largohej, pa pritur vendosnin për ulje dhe duke e ndjekur blerësin i bërtisnin të kthehej duke i thënë:

- Qoftë e jotja, kumbare Antim! Merre!

Më pas dalëngadalë sheshi filloi po zbrazej dhe nga mesdita, kur në kishë kumbonin kambanat për lutjen ndaj zotit, të gjithë të ardhurit largoheshin e drejtoheshin në mejhanet për të drekuar.

Salla e madhe e Zhurdenit ishte plot e për plot me klientë, ndërsa oborri i gjerë, me të gjitha llojet e karrocave; aty gjeje qerre, talike, llandone, araba, kaloshinka nga më të ndryshmet që kishin marrë ngjyrë të verdhë nga argjila, të deformuara, të arnuara e që e kishin ngritur drejt qiellit, vetëm anët u qëndronin të ngulura në tokë sa për të marrë frymë karrocieri.

Këtë herë klientët ishin vendosur rreth tavolinës përball njeri tjetrit dhe flaka e zjarrit në oxhakun e madh i ndriçonte ndërsa e nxehta që vinte prej tij binte mbi shpinat e atyre që ishin ulur më të djathtë. Në prushin e oxhakut vërtiteshin tre hej në të cilët ishin shkuar dendur zogj pulash, pëllumba e proshutë; nga aroma tërheqëse e mishit të pjekur dhe e lëngut që kullonte mbi prush, të pranishmëve të grumbulluar e të ngjeshur njeri pas tjetrit, goja u lëshonte lëng dhe u kënaqej shpirti. Gjithë paria e fshatit këtu drekonte, tek kumari i shkathët e shumë i pritur, Zhorden, që ishte i zoti i pijtores dhe barbufesë, ku derdheshin paratë. Pjatat lëviznin e zbrazeshin e bashkë me to edhe tasat me sidrin e shijshëm. Klientët bisedonin mbi punët e stinës, mbi blerjet e shitjet që kishin bërë. Bisedonin mbi gjendjen e të korrave: për zajrenë koha kish bërë e mirë ndërsa për bereqetin duheshin më pak shira.

Pa pritur, në oborrin para godinave u dëgjuan goditjet e forta të daulles. Fillimisht pati një indiferentizëm dhe mos kokëçarje ndaj daulles, por mandej të gjithë njëherësh u çuan dhe vrapuan drejt dyerve dhe dritareve me gojën e mbushur akoma plot dhe me pecetat në duar. Pasi daullja ndaloi, tellalli i fshatit filloi të bërtiste me një zë duke bërë pauza të shkurtra herë pas here, si pa kuptim:

- Ju bëj të njohur banorëve të Godervillit dhe në përgjithësitë gjithë të pranishmëve në pazar..... që sot në mëngjes në rrugën e Bezeviskit.....midis.....orës nëntë-dhjetë....ka humbur një portofol i zi lëkure, në të cilin.....ishin 500 franga dhe dookumenta. Ai që e ka gjetur është i lutur që menjëherë.....ta çojë... në bashki ose t'ia kthejë Fortun Ulbrek-ut nga Monvili. Do t'i jepen 20 franga si shpërblim.

Për një kohë tellalli u largua, mandej përsëri u dëgjuan të rënat e daulles dhe thirrjet e tij. Të gjithë sa silleshin poshtë e lart bisedon për këtë gjë, filluan të gjykonin mbi ndodhinë dhe të supozonin se xha Ulbreku duhet ta kishte gjetur portofolin e tij. Dreka mbaroi. Kur klientët ishin duke pirë kafënë, tek pragu i sallës u duk brigadieri i xhandërmarisë. Ai pyeti:

- Qytetari Oshkorn nga Breota, ndodhet këtu në sallë?

Xha Oshkorni që ishte ulur në skajin tjetër të sallës u përgjigj.

- Po këtu.

Brigadieri vazhdoi:

- Qytetari Oshkorn, ju lutem të vini me mua në Bashki. Kryetari i bashkisë dëshiron të bisedojë me ju.

Fshatari i habitur por dhe i shqetësuar me një të gëlltitur e zbrazti tasin e tij, u çua dhe akoma më i kërrusur se në mëngjes,- për të hapat e para ishin veçanërisht të vështira sidomos mbas qëndrimit për një kohë ulur-, duke u bërë gati për të marrë udhë përsëriste :

- Unë jam këtu! Unë jam këtu!

Dhe u nis pas brigadierit.

Kryebashkiaku e priste atë në zyrë i ulur në një kolltuk. Ai kish qenë noteri i vendit, njëri shumë i majmë, mendje madh dhe i njohur për të folur me fraza të rafinuara.

- Zoti Oshkorn,- i tha ai-, sot në mëngjes njerëzit ju kanë parë kur ju e gjetet dhe e ngritët nga përdhe në rrugën Bezevicka portofolin e humbur të Ulbrekut nga Manevili.

Fshatari i shqetësuar e vështroi kryebashkiakun i trembur nga akuza e shfaqur ndaj tij dhe nuk po e kuptonte se si kish dalë ajo akuzë.

- Unë? Unë e kam gjetur portofolin?

- Po, pikërisht ti.

- Për fjalë të nderit, nuk di asgjë për të.

- Të kanë parë njerëzit.

- Mua? Kush më ka parë mua?

- Saraçi Malanden.

- Aha, ai më paska parë, ai i pacipi. Po, ai ka parë këtë, kur unë gjeta litarkën. Ja ajo që gjeta, shikoheni zoti kryetar.

Plakushi futi me të shpejtë dorën në xhepin e tij dhe nxori prej aty copën e litarit. Kryetari me mosbesim tundi kokën.

- Kurrë nuk e besoj, qytetari Oshkorn, që zoti Malanden, njeri pozitiv, ta ketë marrë këtë litarkë për portofol.

- Fshatari i tërbuar pështyu mënjane nga inati, ngriti duart drejt qiellit si të betohej në ndershmërinë e tij dhe tha:

- Ej Zot, ja kryqi për ty, drejtësia e vërtetë. Përse doni tju betohem zoti kryetar?

Kryetari vazhdoi:

- Mbasi ngritët portofolin e gjetur, juve vazhduat të gërmonit akoma në baltovinë, gjetët dhe i futët diku monedhat...

Shpirti i plakut u pushtua nga frika dhe dëshpërimi.

-E tillë dëshmi! E tillë dëshmi t'i sajohet njeriut të ndershëm! E tillë dëshmi!

Por sa më shumë që mendohej të justifikohet plakushi, ati nuk i besonin.

Sajuan ballafaqimin me Malandenin. Saraçi e përsëriti dhe e përforcoi akuzën e tij. Ata e shanë edhe e rishanë me fjalë të ndyra plot një orë Oshkornin. Ai u drejtoi atyre edhe më fort me lutjet e tij, por asgjë nuk fitoi.

Meqenëse kryebashkiaku ishte i zënë me shumë punë, nuk u mor më me Oshkornin, e la atë, por e paralajmëroi se do të njoftonte prokurorin për ngjarjen dhe ai duhet të priste urdhrin e tij. Lajmi pushtoi shpejt gjithë qytetin. Qysh kur plaku doli nga bashkia, atë e rrethuan një mori njerëzish dhe filluan ta pyesnin kush për ngjarjen, të tjerët duke dashur të talleshin me të, zbaviteshin me gjithfarë pyetjesh, por që të gjithë njolloi e gjykonin.

Plakushit iu bë zakon të tregonte historinë e vet për litarkën, por asnjë nuk e besonte dhe të gjithë e mbulonin me të qeshurat e tyre. Kur kalonte rrugës tek ai afroreshin të njohur e pyesnin përsëri dhe ai pa pushuar përsëriste tregimin e vet, betohej e përgjërohej që për të shpifnin, zbrazte xhepat mbraps duke treguar se ato ishin bosh. Shpesh ati i thoshin:

- Trego, plak batakçi.

Ai zëmërohej, emocionohet, nxehej, kalonte në një dëshpërim të thellë, nuk dinte se si të shpëtonte nga dyshimi që kishin për të dhe gjithnjë përsëriste historinë e litarkës.

Po afrohej mbrëmja. Duhet të nisej për në shtëpi. Shkoi duke u dridhur tek fqinjët, u tregoi vendin ku e nxori nga balta copën e litarit dhe gjatë gjithë rrugës u foli atyre për ngjarjen. Duke u drejtuar për në shtëpi, po atë mbrëmje e përshkoi gjithë fshatin Breot dhe të gjithë sa gjente rrugës, ngutej t'i informonte për fatkeqësinë e tij, por asnjë nuk e besonte. Gjatë natës ai u sëmur nga dëshpërimi.

Në ditën tjetër, pikërisht në orët e para të saj, Marin Pamel-i, një punëtor në fermën e xha Breonit nga Imovili, i solli Ulbrekit nga Manevili, portofolin e tij me të gjitha sa përmbante brënda. Ai pohoi dëshminë se atë portofol e gjeti në rrugë; duke mos ditur të lexonte, ai e çoi portofolin fillimisht në shtëpinë e vet dhe më pas ia dha të zotit të tij. Gjithë

kjo u përhap në të gjithë qarkun, arriti edhe tek xha Oshkorni. Kjo e gëzoi pa masë dhe porsa e dëgjoi u nis t'u tregonte njerëzve gjithë historinë e vet me gjithë shtesat e fundit për gjetjen e portofolit. Tanimë ai ndjehej i ngadhënjyer, kish triumfuar.

- E kuptoni ju, - u thoshte të gjithëve, - jo vetëm sulmi më ka rënduar mua, por gënjeshtrat, pallavrat. Nuk ka më keq se sa kur të mashtrojnë padrejtësisht.

Gjithë ditën ai u tregonte ndodhinë e tij, u drejtohej të gjithë kalimtarëve të rrugës, klientëve në tavernë, atyre që hynin tek holli i kishës të dielën për të bërë lutjet e radhës. Ndalonte të panjohur, ua tregonte dhe atyre ngjarjen. Në të vërtetë ai u duk sikur u qetësua pak, por megjithatë kish një farë trazire që e shqetësonte. Të gjithë sa e dëgjonin dukej sikur talleshin me të. Ai asnjërit nuk i kishte mbushur mendjen për të drejtën e tij dhe për çudinë e tij, mbas shpine ata shpifnin e përhapnin thashetheme për të. Në javën tjetër, ditën e martë, ai u drejtua për në Gorden për Pazar, qëllimisht që të mund të ritregonte ndodhinë. Malandeni, i cili qëndronte tek porta e shtëpisë së vet, sa e pa atë, filloj të qeshte me të madhe. Pse vallë? Xha Oshkorni iu ngjit pas një fermeri nga Kriketa dhe filloi t'i tregonte, por ai as që e dëgjonte dhe e shtyji në bark duke i bërë titur mu në fytyrë:

- Mirë, mirë, plak bataççi, - dhe i ktheu atij shpinën.

Xha Oshkorni krejt i dërmuar u shqetësua së tepërmi. Pse e quajti ai atë me këtë emërtim të keq "plak bataççi"?

Në mejhane tek Zhordeni për drekë, ai u përpoq të sqaronte si qëndronte puna, por një xhambaz kuajsh nga Montevili i a ktheu ati;

- E, se ty plaku dinak, t'i dimë dredhitë e tua.

Oshkorni i murmuriti.

- Po, portofoli u gjend.

- Pusho babush, dikush vërtet e gjeti, po dikush tjetër e hodhi. Kështu që gjithçka u qëndis e u mbulua.

Plakut sikur iu ngul tehu i thikës në kokë. Më në fund për të gjithçka ishte e qartë. Ata e akuzonin që portofolin e kish hedhur ai për ta gjetur dikush tjetër. Plaku sa se çau gojën, desh të kundërshtonte këdo por të gjithë sa ishin ulur aty në tavolinë në tavernë shpërthyen në të qeshura e përbuzje. Ai pa e mbaruar drekën së ngrëni, u ngrit nga tavolina dhe u largua nënë breshërinë e talljeve të klientëve.

Në shtëpi u kthye i turpëruar e i indinjuar, gati i luajtur mëndsh nga zemërimi e i brengosur, i trishtuar edhe për atë që në natyrën e normandianit, dhëlpëria dhe dinakëria ishin plotësisht aftësi për të hedhur poshtë një farë gjëje të tillë dhe përveç kësaj dhe të mburrej për këtë rast. Dinakëria e tij ishte e njohur nga të gjithë por ai ishte aq i turbulluar sa nuk e kuptonte qartë që nuk kishte forcë që të vërtetonte pafajësinë e tij.

Por, dyshimi padrejtësisht rëndonte mbi të. Ai përsëri vazhdonte të tregonte për sa i kishte ndodhur, nga dita në ditë e zgjaste tregimin e tij duke shtuar gjithnjë argumente të reja mbi të reja, gjithnjë e më shumë kundërshtime bindëse. Betimiet e tij kumbonin gjithë madhështi dhe të gjitha këto ai i mendonte e i përgatiste në kohën e lirë; mendja e tij ishte e zënë krejt me historinë e litarkës. Sa më dinakëri të hollë kishin justifikimet e tij, aq më pak i besonin atij.

- Te gjitha këto janë pallavra, - i thoshin.

Ai e ndjente përgjithësisht mosbesimin dhe i mërzhitur shumë nga forcat e tij shterpë mundohej të zhdukej nga sytë e njerëzve. Por hokatarët zbaviteshin dhe e detyronin xha Oshkornin që të ritregonte vazhdimisht historinë e litarkës tamam si e nxitin ushtarin duke e shtyrë për t'u futur në luftë. Mendja e tronditur e normandianit më në fund u lodh. Në fund të dhjetorit ai ra në shtrat për të mos u ngritur. Në fillim të janarit plakushi vdiq; në kllapinë para vdekjes ai gjithnjë, akoma donte të vërtetonte pafajësinë e tij, duke përsëritur:

- Litarka, litarka e vogël, ja ajo, zoti kryebashkiak.

** Sharaban- një lloj karroce për transport njerëzish.*

** Saraç- Zanaçi që përgatit pajisjet për kuajt.i*

Botuar në “Golua” më 25 nëntor 1883

Përktheu Kristaq Kotonika

Letrat tona - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Udhëtimi për tetë orë rresht me tren, dikujt i jep gjumë ndërsa një tjetri i shkakton pagjumësi. Unë vetë, pas çfarëdo udhëtimi nuk fle gjithë natën e asaj dite.

Rreth orës pesë të mërmjes pas një udhëtimi të tillë, mërita tek miku im Miure d'Artius ku do të kaloja tri javë në çifligun e tij në Abel. Shtëpia e bukur e ndërtuar në fund të shekullit të kaluar nga një paraardhës i familjes së tij, ishte në zotërim të kësaj familje. Ajo gjithnjë ruante të njëjtin komoditet, karakteristik të atyre lloj banesave të dikurshme, në të cilën jetonin të njëjtit njerës trashëgimtarë të familjes, duke ruajtur të njëjtat mobilie si dhe po ato rregulla, por që e gjallëronin me praninë e tyre. Asgjë nuk ndryshohej dhe njerëzit e shtëpisë nuk largoheshin nga dhomat e tyre të cilat asnjëherë nuk mbeteshin të shkreta, por që sixhadetë nuk hiqeshin kurrë nga muret, ndonëse vjetroheshin, zverdheshin, humbitnin ngjyrat, ato vareshin gjithnjë në të njëjtat vende. Mobiljet e vjetra nuk ndërroheshin por lëvizeshin kohë pas kohe, që të mund të krijoheshin vendi për ndonjë send të ri, i cili sillej këtu si një i porsadalë, midis vëllezërve dhe motrave të tij.

Shtëpia ishte vendosur mbi një breg midis një parku jo shumë të pjerët që zbriste ëmbël në lumë. Mbi lumë kalonte një urë në formë harku e ndërtuar me gurë. Pas lumit shtrihej luadhi, ku endeshin ngadalë lopët e majme që cimbidhnin barin e njomë. Sytë e tyre dukeshin të lagura nga vesa, mjegulla dhe freskia e barit të kullotës.

Unë e kam dashur këtë shtëpi, ashtu si duhen gjërat që ëndërrohen me pasion. Vij këtu çdo vjeshtë dhe kur largohem ndjej keqardhje.

Pasi drekova në ambientin miqësor, të kësaj familje të qetë ku mua më pritën si njeriun e afërm të tyre, e pyeta Pol Miurin, mikun tim:

- Cilën dhomë më ke caktuar mua këtë vit?

- Dhomën e teto Rozës, - më tha.

Në kohën që zonja Miure d'Artius u lirua nga shoqërimi i tre fëmijëve të saj, - dy vajzave të mitura dhe djalit çapkën, më çoi mua në dhomën e teto Rozës, në të cilën nuk e kisha kaluar natën asnjëherë më parë. I mbetur vetëm në atë dhomë fillova të shihja muret, mobilet dhe gjithë mjedisin, që të mund të mësohesha me to. E njihja shumë pak këtë dhomë, për aq sa kisha kaluar këtu disa herë por me një shikim indiferent, bile edhe në portretin e bërë në pastel të teto Rozës, emër me të cilin quhej ajo dhomë. Atëhere ajo dhomë nuk më diktonte asgjë mua dhe tani portreti në karton i kësaj teto plakë, paraqiste një pamje të zymtë poshtë xhamit të kornizës. Ajo kish qenë një lloj gruaje e nderuar para kohësh, një grua me principe të rregullta dhe një etiketë të fortë e rigoroze, deri në recetat e uzinës që përdorte. Ishte një nga ato tetot e moshuara që trembin qeshjen, gëzimin dhe shfaqen si engjëj të trishtuar, të zymta, të ngrysur dhe të rrudhura në familjet provinciale.

Megjithatë, nuk kisha dëgjuar e nuk dija shumë për të. Nuk dija as për jetën e saj, as për vdekjen. Kishte jetuar ajo në shekullin e tanishëm apo në të kaluarin? Këtë botë ajo, e kish lënë pas një jete të mërziut apo të qetë? Ajo qiellit i kishte dhënë shpirtin e pastër të një çupe plakë, shpirtin e qetë të një bashkëshorteje, shpirtin e dashur të një nëne, apo shpirtin e trazuar të ndonjë dashurie? Ç' dija unë për këto? Asgjë, vetëm emrin “Teto Roza” që më dukej i ngatërruar, banal dhe aspak i pëlqyer.

Mora një qiri në dorë që të mund të shihja më mirë fytyrën e ashpër në portretin e varur në mur me një kornizë të vjetër e të lyer në ar. Fytyra mu duk e pa rëndësishme, aspak e

pëlqyer , bile antipatike dhe unë e lashë atë për të shqyrtuar pajiset e dhomës.Të gjitha ato ishin të epokës së fundit të Ludovikut të XVI, Revolucionit dhe Direktoratit.

Asnjë karrige, asnjë perde nuk ishte ndryshuar që atëherë në këtë dhomë; ato ruanin erën e kujtimeve të kaluara, aromën fine , aromën e drurëve të kolltukëve të atyre banesave, ku kishin jetuar, dashurua e vuajtur brezat më parë.

Mandej u shtriva shpejt për te fjetur por, nuk më zuri gjumi.Pasi u mundova nja dy orë, vendosa të çohesha e të merresha me shkrimin e ndonjë letre.Hapa një sirtar të një komoje të vogël që ishte vendosur midis dy dritareve, me shpresë se do të gjeja aty bojë dhe letër, por nuk gjeta veçse disa pena shumë të vjetra prej gjembash të iriqit me maja prej qelqi të punuara me mjeshtëri.Unë desha të mbyllja sirtarin, kur përnjëherësh shikimi im u tërhoq nga një pikë që shkëlqente, diçka njëlloj si koka e një suste te verdhë që qëndronte përpjetë, dhe formonte një pìrg në një të çarë në formë hullije të draskës.

E preka atë me dorë dhe ndjeva se ajo mund të shtypej.E kapa dhe e tërhoqa nga vetja.Ajo lëvizi me lehtësi.Ishte një gjilpërë e gjatë me një kokë të artë, e futur dhe e fshehur me mjeshtëri në të thelluarën e drurit.

Ç'të ishte ajo?Por mua në çast më shkoi në mendje se ajo duhej të përdorej për të shtypur sustën e kyçit sekret të fshehur aty dhe fillova që ta zbuloja.Kjo gjë vazhdoi gjatë.Më pas, të paktën pas nja dy orësh kujdesi, munda të hap një vrimë tjetër, pothuajse përball së parës, në thellësi të një hullije. Futa atje gjilpërën me kokë dhe menjëherë draska e vogël më kërceu mua drejt e në fytyrë.Në vendin sekret që u hap, vura re dy pako me letra, të zverdhura dhe të lidhura me një shirit ngjyrë të kaltër.

I lexova të gjitha ato letra dhe këtu po shkruaj vetëm dy prej tyre.

“ Ju më kërkoni që unë tju kthej letrat tuaja, e dashura ime.Ja,po ju a kthej ato, por kjo mua më pikëlloi.Nga se kini frikë ju? Se mos vallë unë do t'i humb ato? Por ato tek unë janë të kyçura.Si mendoni, do të mi vjedhin? Por unë ato i ruaj se ato janë vetë thesar i çmuar për mua.Po, Ju më kini shkaktuar një hidhërim të jashtëzakonshëm. Unë pyes veten, vallë nuk jeni penduar për këtë në thellësinë e zemrës suaj?Jo për atë që më kini dashuruar mua,unë e di që ju mua më doni, por do të jetë ndoshta, për atë që ju e kini shprehur këtë dashuri të madhe në letrat tuaja, në çaste kur zemrën tuaj nuk ma besonit mua por e kishit nxjerrë në dorën tuaj.Kur ne dashurojmë, tek ne lind nevoja për t'u njohur më afër, nevoja për të folur e shkruar me finesë prandaj dhe ne flasim e shkruajmë.Fjalët fluturojnë, fjalë të ëmbla, delikate, të endura me muzikalitet, aromë e dashuri, të nxehta e të lehta, që humbasin, vetëm sa jehojnë dhe më pas mbeten në kujtesë, por, ne nuk mund t'i shohim ato, nuk mund t'i prekim, s'mund t' i puthim si mund të bëjmë me fjalët e shkruara në letër, me dorë.

Letrat Tuaja?Ja, urdhëroni, unë po ua kthej ato.Por duhet ta dini se kjo më ka dëshpëruar shumë.

Ju, ndofta, kini për të ndjerë turp nga prania e këtyre letrave të lidhura.Shpirtit tuaj të ndrojtur dhe patologjikisht të sëmurë sa mezi kuptohet, do t'i vijë turp.Juve ju vjen keq për ato që i shkruat njeriut të dashur.Ju kujtoni frazat dhe e turbulluar i thatë vetes: “ Do t'i shndërroj në hi ato fjalë”

Qofshi e kënaqur, qofshi e qetësuar!Ja letrat tuaja.Unë juve sidoqoftë, ju dua ”

* * *

“ Miku im!

Jo, ju nuk më kini kuptuar, nuk i ratë në të.

Unë aspak nuk dua dhe nuk do të dua kurrë që të mohoj dashurinë time të dhembshur për ju.Unë do tju shkruaj juve gjithnjë , por Ju ndër kohë duhet të mi ktheni letrat e mija, pasi t'i keni lexuar.Unë do tju ofendoja , miku im, në se do tju shpjegoj shkakun e kësaj kërkesë.Ajo nuk është patetike, si e mendoni Ju, praktikisht - unë kam frikë-, por jo nga Ju, por prej rastësisë.Unë ndjem fajtores.Nuk dëshiroj që faji im të bjerë mbi dikë tjetër përveç meje.

Më kuptoni mua mirë.Ne mund të vdesim.Juve ose unë.Ju mund të vdisni duke rënë nga kali,-se ju ç' do ditë udhëtoni kalëruar mbi kalë.Ndaj jush mund të sulmojnë, tju vrasin në duel.Ju mund të vdisni nga ataku i zemrës apo nga rënia e karrocës, nga një mijë raste .Njeriu vdes vetëm një herë, por shkaqet për vdekje janë më të shumta se sa ditët tona fatlume.Dhe ja pas kësaj, motra Juaj, vëlla Yt apo e fejuara Juaj, mund t' i gjejnë ato letra.Ju mendoni se ata do të më duan e do të ma falin mua?Nuk e mendoj.Por, bile nëse ata më adhuronin, mundet që dy gratë apo burri duke njohur të fshehtë, dhe pikërisht të fshehtë tonë, mendoni se nuk do ta dëshmonin atë?

Sigurisht që po.Ju mundet t' u duket absurditet, që unë përmend vdekjen Tuaj dhe po ju shpreh dyshimet relative kaq thjesht për të afërmit Tuaj.Por, herët ose vonë ne të gjithë do të vdesim, s' është e vërtetë kjo?Dhe sigurisht njeri do të jetojë pas tjetrit.Kështu që, duhet të parashikohen të gjithë rreziqet, pra edhe ky i letrave.

Unë mund t' i ruaj letrat së bashku me të mijat prej teje, në xhepin e fshehtë të sirtarit sekret.Dua tju them Juve, se ato do të qëndrojnë brenda kutisë së mëndafshitë, të mbuluara me dashurinë tonë, si dy dashnorë në të njëjtin varr.

Ju mund të thoni: “Po në se Ju do të vdisni e para, e dashura ime, burri juaj do t' i gjejë ato letra.”

Oh, unë për asgjë nuk frikohem.Para së gjithash, ai nuk e di vendin e fshehtë të komodinës sime dh mandej ai nuk ka për të kërkuar.Por edhe nëse ai i gjen ato pas vdekjes sime, unë asgjë nuk rrezikoj.Ju ndofta kini mendimin se të gjitha letrat e dashnorëve janë gjetur në kutitë e të vdekurave? Unë për vete prej kohësh kam menduar për këtë, dhe këto të menduara të gjata më detyruan tju kërkoj Juve letrat e mija.Duhet të dini se asnjëherë nuk kini për të dëgjuar se gratë i djezin letrat e dashnorëve te tyre, asnjë nuk i asgjëson ato letra ku flitet për dashurinë e tyre.Në ato letra është e mbyllur gjithë jeta jonë, gjithë shpresa, e gjithë e pritshmja e ëndërruar.Letrat përmbajnë në vetvete emrin tonë dhe fjalët tona të nxehta e përkëdhelëse të dashurisë, ato janë reliktet tona të shenjta dhe gjithnjë i rilexojmë veçanërisht aty ku zëmë vendin më religjioz.

Letrat tona të dashurisë; ato janë e drejta jonë për të bukurën, hijeshinë, joshjen, janë krenaria e intimitetit tonë femëror, thesari i zemrës sonë.Jo, jo, asnjëherë femra nuk asgjëson këtë arkiv të vjetër dhe magjepsës të jetës së vet.

Por ne do të vdesim, si të gjithë, dhe atëherë..... atëherë këto letra dikush mund t,i gjejë.Kush?Bashkëshorti?Ç' do të bëjë ai me ato? Asgjë. Ai do t' i djegë.

Eh, unë e kam menduar këtë, shumë e kam menduar.

Ta zëmë se për ditë vdesin gra të dashuruara me dikë, që çdo ditë gjurmët apo dëshmitë e fajësisë së tyre bien në duar e burrave, por asnjëherë nuk ndodh ndonjë skandal, kurrë nuk ndodh për këtë ndonjë lloj dueli.Mendoni , miku im, për një burrë të tillë apo për një zemër burri të këtij rasti. A mund të hakmerrej për se gjalli, të shkonte në duel me njeriun që e turpëroi atë apo dhe ta vrasë, por në se gruaja do të ishte gjallë dhe që e ...pse?Por kur prova të tilla gjenden pas vdekjes së saj, ato digjen nga këta burra, duke u shfaqur sikur asgjë nuk ka ndodhur dhe vazhdojnë t' u japin dorën dashnorëve të grave të tyre të vdekura, bile janë të gëzuar që letrat nuk ranë në duar të huaja por u asgjësuan nga vetë ata.

Eh, sa burra gjenden midis te njohurve të mi që pa dyshim i kanë djegur të tilla letra dhe mandej janë shfaqur sikur nuk dinë asgjë. Ah, me çfarë tërbimi do të luftonin ata në duel, në se do t' i gjenin ato kur gratë ishin gjallë!Por ato kanë vdekur.Kuptimi për nderin tanimë ka ndryshuar. Vdekja, është ajo që sjell harresën për fajin e bashkëshortes.

Kështu që, mua më duhet të ruaj letrat tona, se në duart tuaja ato janë të rrezikshme për të dy ne.Provoni të më thoni, që unë nuk kam të drejtë.

Unë Ju dua dhe ju puth flokët tuaj

Roza.”

Unë ngrita shikimin tim në portretin e teto Rozas dhe hodha sytë në ashpërsinë, rrudhat dhe fytyrën e saj pak të inatosur, mendova për të gjitha ato shpirtra grash, që nuk i njohim dot pothuaj fare, që i llogarisim krejt naivisht nga paraqitja e tyre, thjeshtësia e dukshme e tyre ndërsa dhëlpërinë që e kanë në natyrën e tyre, ne as që e kuptojmë dhe mua më erdhi ndër mënd në atë moment vjersha e de Vinit:

“O bashkudhëtari im i përjetshëm me shpirt të dobët”

D i n a k ë r i t ë - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

- Gratë?

- E po, çfarë gratë?

- Ja çfarë. Nuk ka prestigjiatorë më të shkathët se sa ato për të na gënjyer në çdo rast me ose pa motiv, shpesh herë vetëm për kënaqësinë për të të zënë në grackë. Dhe ato gënjejnë me një naivitet të pa besueshëm, me një guxim të jashtëzakonshëm, me një delikatesë të pa arritshme. Ato gënjejnë nga mëngjesi në mbrëmje dhe që të gjitha: më të ndershmet, më te sertat e më të arsyeshmet. Por, shtoj këtu se janë edhe pak të detyruara. Burri sillet gjithnjë me kokëfortësi prej budalla e me kërkesa prej tirani. Ai në shtëpinë e tij imponon në çdo moment gjëra qesharake. Ka shumë manira dhe gruaja ja plotëson duke e mashtruar. Ajo ia bën të besueshme që një gjë koston shumë me qëllim që burri ta kundërshtojë me ulërima duke thënë se koston edhe më shumë. Dhe ajo realizon atë që do me lehtësi duke na hutuar me mënyra primitive, me mëndje të hollë që, kur rastësisht i zbulojmë dredhitë. i ulim supat dhe përsërisim si të shtangur.” Po si nuk e kemi vënë re më parë këtë?

Burri që fliste kështu ishte një ish ministër i Perandorisë, konti L. , një burrë i rrahur nga jeta dhe me mendje të lartë. Një grup të rinjsh mbanin veshët ngritur dhe e dëgjonin me vëmendje. Ai vazhdoi të thoshte:

- Unë jam gënjyer nga një borgjeze e thjeshtë, në një mënyrë qesharake por dhe shumë mjeshtërore. Do t’ua tregoj rastin si një këshillë për ta pasur parasysh.

Në atë kohë isha ministër i Punëve të Jashtme dhe për çdo mëngjes, e kisha bërë zakon të bëja një shëtitje të gjatë më këmbë në Shanps Elise. Ishte një mëngjes aty nga mezi i majit dhe po ecja duke thithur si i pa ngopur aromën e këndshme të gjetheve të porsa çelura. Me kohë kisha vënë re që ndeshja për çdo ditë një grua të adhureshme, një nga ato krijesat e mrekullueshme që mbahen si simbol i Parisit. E bukur? Po dhe jo? Trup të rregullt? Mbase edhe më të mirë. Belin e kish të ngushtë, shpatullat shumë të drejta ndërsa gjoksin shumë provokues, por unë i preferoj këto kukulla të këndshme për trupin e madh si të Afërditas së Milos. Mandej ato mund të të vërtitin në një mënyrë të pa krahasueshme dhe me të vetmen lëvizje të fytyrës së tyre të t’i çojnë valët e dëshirave deri në palcë.

Ajo më dukej sikur më ndiqte me shikim kur isha duke kaluar. Këto lloj grash kanë gjithnjë një të shikuar me diçka që nuk ua kupton kurrë.

Një mëngjes e gjeta të ulur në një nga stolat me një libër të hapur në mes të duarve. I kërkoja të ulesha pranë saj. Pesë minuta më vonë ishim bërë miq të mirë. Mandej çdo ditë, pas përshëndetjes së zakonshme me buzëqeshje “Mirëdita Zonjë”, “Mirëdita Zotëri”, fillonim bashkëbisedimin. Ajo më tregoi se ishte gruaja e një nëpunësi, që bënte një jetë të trishtuar, me kënaqësi të rralla dhe me preokupacione të shpeshta e njëmijenjë gjëra të tjera. Unë i thashë kush isha, rastësisht apo ndoshta dhe për mburrje. Ajo bëri sikur u befasua me ato të i thashë.

Të nesërmen erdhi të më gjente në ministri dhe më pas e bëri një gjë të tillë aq të shpeshtë sa që portierët që tashmë e kishin njohur, i pëshpëritnin njeri tjetrit me emrin që i patën vënë ata vetë:” Zonja Leone”. Unë ia mbarta këtë emër.

Gjate tre muajve e takoja ç' do mëngjes pa mu mërzhitur aspak, aq shumë dinte të ndryshonte vazhdimisht e t'i lezetonte nazet e përkëdheljet e saj. Por një ditë vura re se sytë e saj kishin qenë të përbotur dhe kishin mbetur gjurmët e lotëve që dëshmonin se diçka e mundonte e dukej si të ishte e zhytur në mendime sekrete. I kërkova, duke iu lutur, të më tregonte ngashërimet e zemrës së saj dhe më në fund më tha si neper dhëmbë:

- Unë jam. jam shtatzënë – dhe shpërtheu në vaj.

- Ou!, bëra unë një ngërdheshje dhe duhet të isha zverdhur si ndodh gjithnjë në këto lloj njoftimesh. Ju nuk e dini se çfarë efekt të dhimbshëm të shkakton ky lloj njoftimi i një atësie të pa pritur, por do t'i mësoni më vonë këto gjëra. Ndërsa unë i a ktheva duke belbëzuar:

- Po, por ti ke burrë, a nuk është kështu?

- Po, por im shoq është në Itali qysh prej dy muajsh të shkuara dhe nuk ka për t'u kthyer edhe për një kohë.

Mua më duhej me ç' do kusht të çlirohesha nga kjo përgjegjësi, prandaj i thashë:

- Duhet të nisesha e të shkosh menjëherë tek ai.

Ajo u skuq deri në rrënjë të flokëve dhe duke i ulur sytë, ma ktheu.

- Po, por, - dhe nuk vazhdoi më tej ose nuk desh ta mbaronte frazën.

Unë e kuptova se ç' desh të thoshte dhe me një farë delikatese i vura në dorë një zarf me të hollat që do t'i nevojiteshin për të shkuar aty

* * *

Tetë ditë më vonë më shkruante nga Gjeneva. Një javë më pas, mora një letër nga Firenca, mandej nga Livorno, nga Roma e nga Napoli. Ajo më shkruante: "Ndjehe mirë, i dashuri im, por jam shëmtuar. Nuk dua që ti të më shohësh kështu para se kjo të ketë mbaruar, se ti nuk do të më duash më. Im shoq nuk dyshon për asgjë. Meqenëse misioni i tij kërkon që të qëndrojë edhe për shumë kohë në këtë vend edhe unë nuk do të kthehem në Francë veçse pas lindjes.

Në krye të tetë muajve, mora nga Venecia një njoftim vetëm me këto fjalë: "Është mashkull",

Pak kohë më vonë, një mëngjes, ajo hyri me vrull në zyrën time, më e freskët, e më e bukur se ndonjë herë dhe u hodh në krahët e mija. Pas kësaj lidhjet tona dashurore rifilluan si dhe më parë.

Unë u largova nga ministria; ajo filloi të vinte në shtëpinë time në rrugën Drenel. Shpesh herë më fliste për fëmijën, por unë mezi e dëgjoja. Kjo gjë mua nuk më prekte. Ndërkohë i dhashë asaj një shumë te mirë të hollash duke i thënë:

- Vendosi këto para mbi emrin e tij.

Kaluan kështu dy vjet dhe ajo gjithnjë e më shumë me këmbëngulje më fliste për vogëlushin, për "Leonen". Nganjëherë dhe qante.

- Ti nuk e do atë, - më thoshte - , nuk do që ta shohësh qoftë edhe një herë të vetme. Sikur ta dish ti sa dhimbje më shkakton kjo mua.

Më në fund, një ditë, insistoi shumë që unë t'i premtoja se të nesërmen do të shkoja në Shamps Elise në orën që ajo e nxirrte fëmijën për shëtitje. Por, mua në momentin kur do të dilja nga shtëpia për këtë gjë, më hyri në trup një frikë që më detyroi të ndalesha. Njeriu është i dobët dhe budalla, kush e di se çfarë ndodhi në vonesën time. Mbase kuptova se fillova ta doja atë qenie të lindur prej meje. Fëmija im! E pata vënë kapelën në kokë ndërsa dorezat i mbaja në dorë. I përplasa këto të fundit në skrivani, ndërsa kapelën e flaka në një karrige.

- Jo, - i thashë vetes, jo, nuk do të shkoj. Do të jetë më mirë kështu.

Ndërkohë u hap dera dhe hyri im vëlla. Më pruri një letër anonime që e kish marrë atë mëngjes. Në të shkruhej: "Njoftoni vëllain tuaj, kontin L. . . ., se zonja e rrugës Kasset, po tallet me paturpësi me të. Le të kërkojë të dhëna për të."

Unë nuk kisha folur me askënd për këtë lidhje të vjetër dashurie. Ngela i hutuar dhe ia tregova historinë tim vëllai, nga fillimi deri në fund. Mandej shtova:

- Unë nuk do të merrem fare me këtë problem, por ti do të më bësh nder të madh mua në se do informohesh për të.

Kur ai u largua për të hetuar unë mendova: Përse vallë mund të më gënjejë ajo? Ka dashnorë të tjerë? E ç'rëndësi ka kjo? Ajo është e re, e freskët, e bukur, tjetër gjë unë nuk dua. Ajo më duket më dashuron e përgjithësisht mua nuk më koston shumë. Në të vërtetë nuk më ka marrë mendjen. ”

Im vëlla u kthye shpejt. Në zyrat e policisë i kishin dhënë informacione të sakta për të shoqin. Ai ishte nëpunës në ministrinë e brendshme, njeri korrekt, i mirëbesuar e i mirëvlerësuar, por i martuar me një grua shumë të bukur, shpenzimet e se cilës ishin pak të ekzagjeruara për pozicionin e saj modest me ato pak të ardhura prej të shoqit. Kjo ishte gjithëshka.

Im vëlla kish vajtur ta kërkonte në shtëpi por portjerja i kish thënë se kish dalë e nuk ndodhej aty. Mandej, po prej saj, por, kundrejt një pagese si frëngu pulën, i kish thënë:

“Zonja D. është një grua shumë e mirë dhe burri i saj gjithashtu është burrë i mirë, jo mendjemadh; nuk janë të pasur por, janë bujarë.”

Im vëlla për të mësuar diçka më shumë e kish pyetur:

- Ç’ moshë ka tani fëmija e tyre?

- Po ata nuk kanë fëmijë, zotëri, - i pat thënë ajo.

- Si? Po vogëlushi Leon?

- Jo zotëri, e kini gabim.

- Po vogëlushi që zonja kish lindur gjatë qëndrimit të saj në Itali dy vite më parë?

- Ajo nuk ka qenë kurrë në Itali, zotëri. Ajo nuk është larguar asnjëherë nga shtëpia që prej pesë vjetësh që banon në këtë shtëpi, - kish shtuar ajo më pas.

Im vëlla i habitur, i pat bërë edhe ndërhyrje të tjera me karakter hetimi dhe kish mundur t’i shtynte edhe më tej hulumtimet e tij.

-Pra, as udhëtim e as fëmijë.

Unë isha i trullosur nga sa më kallëzoi ai, por nuk arrita të kuptoja pikësynimet e prapaskenat e kësaj komedie.

- Dua të di gjithçka, - i thashë. Do ta ftoj të vijë nesër këtu. Ti do të qëndrosh këtu në zyrë në vendin tim. Nëse ajo ma ka hedhur, do t’i japësh këto dhjetë mijë franga dhe nuk dua ta shoh më, kam filluar të mërzitem shumë.

* * *

E besoni? Një ditë më parë isha mërzitur nga që kisha një fëmijë nga kjo grua, tani që mësova se nuk e kisha më, më irritonte, më poshtëronte, më bënte që të vuaja.

U gjenda i lirë, i çliruar nga çdo detyrim, nga çdo shqetësim por. pak i xhindosur.

Im vëlla të nesërmen e priste në studion time. Me të mbritur, ajo hyri me vrull, si zakonisht duke vrapuar me krahë hapur, por u ndal menjëherë e tronditur duke parë një të huaj para saj. Ai e përshëndeti duke i kërkuar ndjesë.

- Ju kërkoj të falur, zonjë, që më gjeni mua këtu në vend të tim vëllai, por ai më ka ngarkuar të marr ndo shpjegime prej jush dhe se do të hidhërohej shumë po tju pyeste personalisht. Ndërkohë ia nguli asaj sytë dhe i tha ashpër.

- Ne tashmë e dimë që ju nuk ki pasur ndonjë fëmijë me tim vëlla.

Pas momentit të parë të shtangies, ajo kish rimarrë qëndrimin e saj, ishte ulur dhe e shihte duke buzëqeshur këtë lloj gjykatësi dhe fare thjesht u përgjigj:

- Jo, unë nuk kam fëmijë.

- Ne dimë që ju nuk keni qenë asnjëherë në Itali.

Kësaj here qeshi me gjithë shpirt.

- Jo, jo nuk kam qenë asnjëherë në Itali.

Atëherë im vëlla i hutuar i tha:

- Konti më ka ngarkuar të të them se gjithçka mes tij dhe jush tashmë ka mbaruar dhe të dërgon këto të holla.

Ajo mori përsëri një sjellje serioze, i vendosi qetë- qetë të hollat në xhep dhe e pyeti pa të keq:

- Pra nuk do ta shoh më kontin?

- Jo zonjë.

U duk e mërzhitur dhe shtoi me një ton të qetë:

- Gjynah, e kam dashur shumë.

Duke e parë që ajo i merrte kaq qetë gjërat, im vëlla si me të qeshur i tha:

- Shiko, mund të më thoni me sinqeritet pse e krijuat gjithë këtë histori te gjatë të fëmijës e të udhëtimit në Itali?

Ajo e pa atë e habitur, sikur t'i kish bërë një pyetje prej budallai dhe u përgjigj:

- Eh! Kjo, një dinakëri e hollë. Po besoni ju, që një borgjeze e vogël dhe e varfër si unë, do t'ia kish ndalë mbanë të mbante lidhje të tilla për tre vjet me kontin L. . . . , një zotëri të madh, një burrë të modës, të pasur e joshës në se nuk do të përdorte një dinakëri të tillë? Tanimë mbaroi. Kjo gjë nuk mund të zgjaste për gjithnjë. Me çdo mënyrë ia dola për tre vjet. Juve do ta përshëndesni fort nga ana ime.

Tha këto dhe u çua më këmbë. Im vëlla e pyeti përsëri:

- Po fëmija? A nuk kishit një fëmijë që do ta shihte im vëlla?

- Sigurisht, djalin e motrës sime. Ajo ma pruri atë në kohë. Unë vë bast që ajo ju ka njoftuar.

- Mirë, po gjithë ato letra nga Italia?

Ajo qëndroi për të qeshur me të madhe.

- Oh! Ato letra. . . është një poemë e tërë. Konti nuk ish aspak Ministër i Jashtëm, për asgjë.

- Por. . . mund të ma thoni?

- Ky është sekreti im. Nuk dua të komprometoj askënd për këtë.

Pas kësaj, duke salutuar me një të qeshur gati si një këngë, doli e qetë nga studioja, si një aktore që kish debutuar rolin e saj.

* * *

Dhe konti L. . . shtoi si për moral:

- Ec e besoj këtyre zoçkave të tilla.

Botuar në "Zhil Blas" më 12 dhjetor 1882 me pseudonimin Mafrinioz.

R u a j t j a - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Ajo vdiq pa agoni, vdiq qetësisht si një grua jeta e secilës kishte qenë pa asnjë të metë; tani pushonte, pushonte në krevatin e saj, po njëllëj e shtrirë në kurriz, sy mbyllur, me një pamje të qetë, flokët e gjata të vendosura me kujdes sikur të ishte stolisur pak minuta para vdekjes. E gjithë fytyra e zbehtë e të ndjerës prehej e qetë ashtu e nënshtruar që kuptohej qartë se sa shpirt të mirë kish pasur ai trup, çfarë jetë të dëlirët kish përcjellë kjo gjyshe e urtë, çfarë fundi pa tronditje e pa vuajtje kishte kaluar kjo urtësi.

Pranë krevatit, ulur në gjunjë qëndronin: i biri, një jurist i pa epur në parime dhe e bija –Margarita- ose më mirë murgesha Eulalia, që qanin me shumë dëshpërim.

Ajo, qysh kur ishin fëmijë i kishte edukuar e pajisur me një moral të fortë duke u mësuar atyre besimin pa asnjë të metë dhe për detyrat asnjë kompromis. Ai, i biri, duke qenë gjykatës i pajisur me ligjin, godiste pa mëshirë më të ultit e rebelët; ajo, e bija, e pajisur me të gjitha virtytet me të cilat ishte e nginjur kjo familje e thjeshtë, ish "martuar" me Zotin nga neveria që kishte për burrat.

Nuk e kishin njohur babanë e tyre. Dinin vetëm që e kish lënë fatkeqe mamanë e tyre, pa arritur të mësonin detaje të veçanta të tjera.

Murgesha i puthte si e çmendur njëren dorë të varur të së ndjerës, një dorë ngjyrë fildishti të ngjashme me atë të të Madhit Jesu Krisht, që ishte e varur poshtë krevatit. Nga na tjetër e trupit të shtrirë, dora tjetër dukej sikur shtrëngonte akoma çarçafin e zhubrosur nga ai gjest i sforcimit të njeriut në agoni, ndërkohe që çarçafi ruante akoma valëzimet e trupit, si një kujtim të lëvizjeve të fundit që rrjedhin nga imobilizimi gradual i brendshëm i trupit.

Disa trokitje të forta te porta bënë të ngriheshin të dy kokat e ngashëruara, ndërsa prifti që kish mbaruar së ngrëni drekën nuk priti t'i hapnin derën por hyri brenda. Ish krejt i kuq në fytyrë dhe gulçonte nga që i kish filluar tretja e ushqimit, por edhe se e kish pirë kafënë të përzierë me konjak me qëllim që të mund t'i bënte ballë, mbas lodhjes së netëve të kaluara, qëndrimit zgjuar për ruajtjen e kufomës deri në mëngjes. Dukej si i trishtuar, por me atë trishtimin e priftërinjve për të cilët vdekja paraqet një përfitim. Bëri shenjë e kryqit dhe u avit duke bërë gjestet e profesionit.

- E po, fëmijët e mi të mjerë, erdha për t'u ndihmuar të kaloni këto orë të trishtuara.

Murgesha Eulalia brofi menjëherë më këmbë.

- Faleminderit Ati im, por ne dëshirojmë, - im vëlla dhe unë, - të qëndrojmë vetëm pranë saj. Janë momentet e fundit që na kanë mbetur për ta parë e dëshirojmë të rigjendemi të tre së bashku si dhe më parë, kur ne. ne. ishim te vegjël dhe e shkreta ma. mamaja jonë e mjerë.

Ajo nuk mundi të vazhdonte më tutje, ca nga lotët që i rridhnin prej syve të saj aq dhe nga dëshpërimi i madh që i zinte frymën. Atëherë prifti u përkul i qetë dhe duke murmuritur mbi krevatin e saj u tha:

- Si të dëshironi bijtë e mi.

U ul në gjunjë, u fal, u çua dhe filloi të largohej me qetësi. Kur ishte duke dalë tha:

- Ishte një shenjtore!

Mbetën vetëm, e vdekura dhe të dy fëmijët e saj. Penduli i një ore që nuk dukej se ishte i mbuluar nga hija, bënte lëkundjet e tij të vogla e të rregullta, ndërsa nga dritarja e hapur, aromat e barit të njomësht dhe të pyllit, hynin në dhomë së bashku me dritën e zbetë e vezulluese të hënës në perëndim. Asnjë zhurmë nuk ndihej në fshat, tjetër gjë se bretkosat endacake të natës kuakitnin apo se dhe ngandonjëherë qetësinë e kësaj natë mund ta prishte gumëzhitja e ndonjë insekti të natës që hynte si predhë nga dritarja e hapur e shkonte përplasej pas muri. Një melankoli hyjnore, një qetësi e pa fund e një heshje e thellë rrethonin këtë vdekje e ngjante sikur këto ishin shkëputur prej trupit të saj, kishin dalë jashtë për të qetësuar vetë natyrën. Ndërkohë gjykatësi gjithnjë ulur më gjunjë, me kokën të zhytur në çarçaf, me një zë të mekur që të këpuste shpirtin e që dilte nëpërmjet ndërresave dhe mbulesës së të mjerës, thërriste:

- Mama! Mama! Mama!

E motra në anën tjetër, e shtrirë në dysheme, përpëlitej përdhe, dridhej si të ishte në një krizë epilepsie, ofshante e bërtiste:

- Krisht! Mama! Mama! Krisht! .

Te dërmuar që të dy nga një uragan dëshpërimi, gulçonin, regëtinin. Më pas kur kriza u qetësua vazhduan të qanin në mënyrë më të ëmbël, tamam si ato shirat e qeta që vazhdojnë të bien pas një stuhie në detin e dallgëzuar. Akoma më vonë, u çuan e qëndruan më këmbë të vrojtonin kufomën e dashur. Kujtimet, ato mbresa të largëta e të djeshmet aq të ëmbla, ndërsa sot shumë torturuese, zbritën ne shpirtrat e tyre së bashku dhe me gjithë ato vogëlsira të

papërfillshme e të veçanta, intime e familjare që të bëjnë të rishohësh të kaluarën dhe të zhdukurit. Ata rikujtuhan rrethanat, fjalët, buzëqeshjet, tonalitetin e zërit të saj që tani nuk u fliste më. E rishihnin të lumtur e të qetë, rigjenin frazat që ajo u thoshte atyre si dhe lëvizjen më të vogël të dorës së saj që ajo bënte shpesh herë si për të theksuar ndonjë frazë apo porosi të rëndësishme që u jepte atëherë. Ata e deshën si nuk kishin dashur kurrë tjetër më shumë dhe tani duke krahasuar me dëshpërimin që i kish përfshirë, ndjeheshin si të braktisur. Ajo kishte qenë mbështetja e tyre, udhëheqësja e tyre në jetë, gjithë rinia e tyre, gjithë pjesa e lumtur e qenies së tyre që po zhdukej, ishte lidhja e tyre me jetën, nëna, mamaja, mishi krijues, lidhja me gjyshërit, të cilën ata nuk do ta kishin më. Tani ndjeheshin të vetmuar, të izoluar, nuk mund të shihnin më prapa ato që kishin kaluar. Në një moment murgesha i tha të vëllait:

- Ti e di që mamaja i lexonte gjithnjë letrat e saj të vjetra; ato janë të gjitha aty në sirtarin e saj. Nëse i lexojmë duke i kaluar tani për dore, mbase do të rijetojmë gjithë jetën e saj në këtë natë këtu përbri saj. Do të jetë si një kalavar, si një njohje që ne do të bëjmë me mamanë në intimitetin e saj, me gjyshërit tanë të pa njohur. Për letrat që janë atje dhe këtu ajo na fliste shpesh, të kujtohet?

Morën në kuti një pako me zarfe të vegjël me letra të zverdhura të lidhura me kujdes e të radhitura njëra pas tjetrës. I vendosën mbi krevat këto relikte, zgjodhën njërën prej tyre në të cilën ishte shkruar sipër mbishkrimi « Babo », e hapën dhe filluan leximin. Ishin nga ato letra të vjetra që gjenden në skrinat antike, nga ato letra që u vjen era e shekullit të kaluar. E para thoshte:

“ E dashura ime”, një tjetër “ Vogëlushja ime e bukur „ pastaj tjetra “ E dashur vogëlushe,, mandej akoma “ E dashur bijë „, e pa pritur murgesha filloi t’i lexojte me zë të lartë, t’i rilexonte të vdekurës historinë e saj, gjithë kujtimet e saj të dashura. Gjykatësi, i mbështetur me njërin rryl mbi krevat, dëgjonte me sytë e ngulur mbi të ëmën dhe kufoma e palëvizshme i ngjante si të ishte lumturuar. Murgesha Eulalia, u ndal dhe i tha të vëllai me një fare ngrëhje:

- Duhet t’i a vendosim në varrin e saj, të mbulohet me këto kujtime e të groposen aty.

Pastaj mori një pako tjetër ku nuk kish të shkruar ndonjë mbishkrim sipër dhe lexoi me zë të lartë: « E adhuruara ime. Të dua deri aty sa po luaj mendsh. Qysh dje, unë po vuaj si një i dënuar e i djegur nga kujtimi i yt. Ndjej buzët e tua mbi të mijat, sytë e tu mbi sytë e mi, mishin tënd mbi mishin tim. Të dua. . . . Të dua! . . . Ti më ke lënë të marrë. Te pres me krahë hapur, i angështuar, mbartur me një dëshirë të pa fund për të të pasur akoma. I gjithë trupi im të thërret, të do. Ruaj në gojën time akoma aromën e puthjeve të tua. »

Gjykatësi brofi më këmbë, murgesha ndali leximin. Atëherë ai rrëmbeu letrën, kërkoi firmën. Nuk kishte firmë por vetëm këto fjale : « Ai që të adhuron », ndërsa me poshtë, “ Enriko ”. Babai i tij quhej Renato, nuk ishte ai që e dërgonte këtë letër. Atëherë me një dore të shpejtë, rrëmoi në pakon e letrave, mori një tjetër prej tyre dhe aty lexoi: “ Nuk mund të jetoj më pa pasur përkëdhelitë e tua. „

Duke qëndruar më këmbë dhe i rreptë si të ishte në një proces gjyqi, ai e shihte të vdekurën si i ngurtësuar. Murgesha qëndronte drejt më këmbë si një statujë, shihte të vëllamë dhe priste. Atëherë ai kaloi përmes dhomës me hapa të lehte, u afrua tek dritarja, e shkriu shikimin e tij tej në fushë e qëndroi ashtu duke u menduar. Kur më pas u kthye aty ku kish qenë më parë, murgesha Eulalia, me sy të përtharë tashmë, qëndronte ende më këmbë e pa lëvizur, pranë krevatit të kufomës. Ai u afrua, i mblodhi me rrëmbim letrat, i hodhi ashtu të pa rregulluara në kutinë nga ku i kishin nxjerrë, pastaj mbylli dhe perden e krevatit të kufomës.

Kur drita e ditës që kish filluar të binte, e bëri ta pa dallueshme dritën e shandanëve që digjeshin mbi tavolinë, djali u çua ngadalë prej poltronit ku kish qenë i ulur dhe pa i hedhur më asnjë shikim së ëmës, që ai tashmë e kish ndarë nga vetja e tij si një të dënuar, i tha me ngadalë murgeshës:

- Dhe tani o motër, të largohemi.

Botuar për herë të parë në “ Zhil Blas ” më 7 qershor 1882 me pseudonimin Mafrinioz.

Plaça të vjetra - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

E dashura ime Koletta!

Nuk e di në se ty të kujtohet një varg i Sante- Buve- së që e lexonim së bashku e që më ka mbetur në kujtesën time; ai varg më thotë shumë gjëra dhe shpesh herë për një farë kohe ma qetëson zemrën time. Ja ai varg;

“ Të lindesh, të jetosh dhe të vdesësh në shtëpinë tënde të vjetër. ”

Tashmë kam mbetur krejt e vetëm në këtë shtëpi ku linda, ku jetoj dhe ku kam shpresë të vdes.

Jo të gjitha ditët kanë qenë të gëzuara, por është një gjë e këndshme sepse mua këtu më rrethojnë kujtimet.

Im bir, Enriku, është avokat dhe vjen e rri këtu me mua vetëm dy muaj në vit.

Ime bijë, - Xhovana- , jeton me të shoqin në skajin tjetër të Francës dhe çdo vjeshtë shkoj unë tek ajo. Prandaj këtu kam mbetur e vetme, krejt e vetme, por e rrethuar nga sendet e familjes që më flasin pa reshtur për të afërmit e mi, si për ata që kanë vdekur dhe për ata që janë gjallë, por që janë larg.

Jam e moshuar dhe nuk lexoj shumë por, mendoj vazhdimisht, ose më saktë ëndë rroj. Oh! nuk ëndërroj më si ëndërroja një herë e një kohë. Të kujtohen fantazitë tona të marra, aventurat që mendja jonë e marrë e njëzetvjeçareve arkitektonte, apo gjithë horizontet e lumtura që parafytyronim? ! Asgjë nga ato sa ëndërruam nuk u realizua. Ose më mirë e kundërta, ato më pak joshëse, më pak të këndshme e më pak poetike por që për atë kohë mjaftonin për të na ndihmuar në betejën për të gjetur rrugën e duhur në jetë, u realizuan.

E di ti pse ne gratë jemi kaq shumë të prira për të qenë fatkeqe? Sepse në rini kemi pasur shumë besim tek kumtëria. Ne nuk jemi edukuar asnjëherë me mendimin për t'u ndeshur, për të luftuar në përballimin e vështirësive apo për të përballuar vuajtjet. Prandaj në përplasjen më të parë zemra jonë thyhet. Ne presim me zemër të hapur të na vijjë një mori ngjarjesh të gëzuara për t'u lumturuar, por nuk arrijmë as një gjysmë të lumturisë, prandaj dhe menjëherë ngashërehemi.

Lumturinë,..... lumturinë e vërtetë të ëndrrave tona, unë tashmë kam mësuar ta njoh. Ajo nuk konsiston në arritjen e një gëzimi të madh, sepse këto lloj gëzimesh janë shumë të rrallë e shumë të shkurtër, prandaj dhe lumturitë e mëdha që lidhen me shpresën e pa fund të mbritjes së këtyre lloj ngazëllimeve, - që nuk vijjnë kurrë- , nuk realizohen. Lumturia, është pritja gazmore, është horizonti i shpresave, është pra një iluzion i vazhduar, i pa fund. Po, e dashura ime, më të bukura se iluzionet nuk ka. Unë edhe pse e moshuar, i kam gjithnjë, çdo ditë jetoj me to. Vetëm se kanë ndryshuar motivet, sepse dëshirat e mija nuk janë më ato të rinisë. Të thashë, pjesën më të madhe të kohës e kaloj duke ëndërruar. E ç'mund të bëj tjetër? Kam dy mënyra për të ëndërruar, do të t'i tregoj, mbase do të shërbejnë edhe ty.

Oh! E para është shumë e thjeshtë ; ajo konsiston në qëndrimin para zjarrit të oxhakut, në një poltron të ulët e të butë për eshtrat e mija të plakura, dhe t'i hedhësh mendimet në kohën e kaluar për gjërat që kemi lënë prapa. Sa e shkurtër është jeta! Veçanërisht të sjellësh ndër mend ato që ke kaluar tërësisht në të njëjtin vend:

“ Të lindesh, jetosh dhe të vdesësh në shtëpinë tënde të vjetër. ”

Kujtimet janë të lidhura ngushtë me njëra tjetrën, e kur je në moshë madhore, të ngjan sikur kanë kaluar vetëm disa ditë nga kur ishe e re. Po, po, gjithçka kalon lehtësisht para teje sikur të ishte një ditë më parë : mëngjesi, mesdita, mbrëmja. Dhe ja, fillon nata, nata pa agim.

Duke vrojtuar zjarrin për orë e orë të tëra, e kaluara të duket sikur të ishte dje. Nuk e di më se ku gjendesh; ëndrra të rrëmben dhe para teje kalon e gjithë jeta jote. Shpesh kam iluzionin e të qenit vajzë e vogël, apo shpesh herë më ngatërrohen vrundujt e jetës me ditë të tjera, ndjej sensacionet e rinisë, të njëjtat hove, të njëjtat rrahje të zemrës, gjithçka të asaj energjie të një tetëmbëdhjetëvjeçareje dhe kam kthjelltësinë si të një realiteti të ri të vizioneve për gjithë gjërat e haruara.

Oh! Sa jam gjithnjë e mbushur me gëzim prej kujtimeve të shëtitjeve të mija të vajzërisë! .

Atje, mbi poltronin para oxhakut tim, kam riparë çuditërisht, - mbrëmjen e kaluar - , një përëndim të diellit përtej malit të Shën Mikelit dhe menjëherë më pas një gjueti me kuaj në kështjellën e Urvill- it, në aromën e rërës së lagur, të gjetheve të mbuluara me vesë dhe diellin duke dalë e duke lëshuar ngrohtësinë e rezeve të para të tij, ndërsa unë kalëroja nëpër pyje.

E gjithë kjo që parafytyrova atë mbrëmje, entuziazmi im poetik para shtrirjes së pa fund të detit, gëzimi im i madh dhe fëshfërimat ledhatuese të degëve të drurëve të pyllit, trillet e mija të vogla, gjithë grimcat e ëndrrave, të dëshirave, ndjenjave, të gjitha, të gjitha mu kthyen në kujtesën time si të gjendesha atje, sikur nuk i kisha kaluar të pesëdhjetë vjetët që e kanë ftohur gjakun tim dhe i kanë ndryshuar krejt shpresat e mija.

Mënyra tjetër për të riparë të kaluarën është edhe më e mirë.

Ti e di, por, mbase dhe nuk e di e dashura ime Koletta, që në shtëpinë tonë asgjë nuk është prishur apo humbur. Ne kemi sipër nën çati, një dhomë të madhe që nuk përdoret për banim, që quhet dhoma e plaçkave të vjetra. Çdo gjë që nuk shërbente më, vendosej aty. Shpesh unë ngjitem në këtë dhomë dhe vrojtoj rreth e qark. Aty kam gjetur një mori sendesh të vjetra, për të cilat nuk kam menduar kurrë se një ditë do të më kujtonin një botë të tërë gjërash. Nuk kam treguar kujdes për këta “ miq ” të vjetër e të papërdorshëm, por të mirë e që i njoh qysh nga fëmijëria ime e hershme dhe me të cilët janë të lidhura kujtimet e ngjarjeve, të gëzimeve e hidhërimeve, janë të lidhur me historikun e familjes sonë. Prania e tyre në jetën tonë u ka dhënë një farë personaliteti, një lloj fizionomie; ata kanë qenë shokë të orëve tona, të kënaqësisë e të melankolisë, të vetmit shokë që jemi të sigurt se nuk do t’i humbasim, që nuk do të vdesin si të tjerët, si ata, fytyrat e të cilëve, sytë e tyre të dashur, goja e zëri i tyre, kanë humbur për gjithnjë.

Por, në këtë grumbull sendesh unë gjej çikërrima të vjetra që kanë qëndruar aty për dyzet vjet, e ndonëse shumë pranë nesh, nuk e kanë tërhequr vëmendjen tonë asnjë herë më parë, ndërsa tani që i rishoh papritmas, marrin një rëndësi, një domethënie të dashurive të vjetra. Më ka bërë përshtypje që për persona të njohur vagëllimthi, për të cilët nuk kemi treguar ndonjë interes të veçantë atëherë, tani, për ndonjë rast të takimit të tyre atëherë në ndonjë mbrëmje, për ndonjë send të vogël të tyre të mbetur këtu, i sjell ndërmend bisedat apo intimitete të tyre, ato që askush nuk t’i beson.

Duke shkuar nga një send tek tjetri me zemër që më dridhet, them: “ Ptu, e theva këtë objekt në mbrëmjen kur Paolo u nis për në Lion”, ose, “Ah! Ja feneri i mamasë që i shërbente për të shkuar në kishë në atë dimër”.

Sipër, ka dhe gjëra që nuk më dëshmojnë asgjë se kanë prejardhje nga të afërmit e një kohe më të parë, gjëra që askush nga të gjallët aktualë nuk i ka parë kurrë, të cilave askush nuk u a di historinë, për të cilat askush nuk kujton cilët kanë qenë poseduesit e tyre dhe aventurat që ata kanë bërë. Kurrkush nuk i ka parë duar e atyre që i kanë servirur ato sende, apo dhe sytë me të cilat i kanë parë ato. Më kanë bërë të mendohem gjatë këto sende. Ato më duken si plaçka të braktisura të atyre miqve që kanë vdekur dikur.

Ti, e dashur Kolettë, ti nuk mund ta kuptosh gjithë këtë sa të tregova dhe mundet të qeshësh me sjelljet e mija të çuditshme, me manitë e mija foshnjore e sentimentale. Ti je një parisienne, e ju parisienet nuk e njihni dhe as e kuptoni këtë botën tonë të brendshme

shpirtërore, këtë fantazi të vetë zemrës. Ju jetoni vetëm për anën e jashtme, të dukshme dhe me të gjitha mendimet tuaja në erë.

Unë duke jetuar në vetmi, nuk mund të flas veçse për ehte.

Më kthe përgjigje e më trego për veten tënde, sepse unë ashtu mund të vendosem në vendin tënd, ashtu si ti nesër mund të vendosesh në timin. Por ti nuk ke për ta kuptuar kurrë vargun e Sainte- Beuve- së

“Të lindesh, jetosh dhe vdesësh në shtëpinë tënde të vjetër”

Njëmijë të puthura o mikesha ime e vjetër.

Addaide

Botuar ne “Zhil Blas” më 29 mars 1882.

Sen –Bov (1804 – 1869) – poet francez i shkollës romantike, më vonë kritik i mirënjohur.

Kërcimi i murgut* - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Nga Dieppe- ja tek Havre-i, bregdeti paraqet një thepisje të pandërprerë, të lartë përafërsisht rreth njëqind metra e të drejtë si një mur. Herë pas here ky varg i madh shkëmbinjtë në ngjyrë të bardhë, ulet menjëherë në një luginë të vogël e të ngushtë që paraqet një brinjë të mbuluar me një bar të shkurtër dhe leshterikë të detit. Zbritja fillon nga një rrafshnaltë e kultivuar drejt një plazhi rrangallimë e përfundon në një rrënojë në formën e një shtrati rrëqeje. Natyra vetë i ka krijuar këto lugina, shirat e uraganet i kanë gërryer deri sa kanë formuar shtratin e një përroi që e çonte ujin në det, ndërsa tani shërben si një udhë kalimi për njerëzit.

Ndonjëherë, në të tilla lugina ku hyn me forcë era që vjen nga hapësira e detit, gjen të strehuar e të ngritur ndonjë farë fshati. Kam kaluar verën njëherë në një nga këto lugina të bregut, i strehuar tek një fshatar, shtëpia e të cilit ishte përball detit e që nga dritarja e dhomës ku isha vendosur, më lejonte të kundroja ujin e kaltër të detit, në formën e një trekëndëshi të rrethuar nga një kornizë prej pjerrësisë jeshile të luginës por dhe të ndotur vende-vende nga pluhuri i bardhë i dheut që ngrihej në ajër e shtrihej larg duke u bërë i dallueshëm nga rezet e nxehta të diellit.

Rruga që kalonte pranë detit, ndiqte fundin e grykës dhe menjëherë humbiste midis dy grykave shkëmbore gëlqerore e argjilore duke u shndërruar në një tragë mali të thellë para se të delte në një hapësirë të bukur të mbuluar prej gurësh në formë fiçorësh të rrumbullakët e të lëmuar prej miklinit shumë shekullor të valëve të detit.

Ky kalim i futur në mes të shkëmbinjve quhet “ Kërcimi i murgut”.

Ja drama që i kushtoi këtë emër:

Tregohet se në vite të shkuara në kishën e këtij fshati predikonte një prift i ri në moshë, por shumë i ashpër e i dhunshëm. Ai kishte dalë nga një seminar ku e kishin nginjur me një urrejtje për të gjithë ata njerëz që jetonin sipas ligjeve të natyrës dhe jo sipas ligjeve të Zotit të tij. I mbujtur me një papërkulshmëri në vetvete, për të tjerët dëshmonte një mos tolerim të pamëshirshëm. Një gjë mbi të gjitha e bënte t’i eksitohej zemërimi dhe neveria: dashuria, seksi. Gjithashtu edhe në se diktonte se mes njerëzve të civilizuar apo atyre sqimatarëve, - njerëzve të rafinuar, - kishte nga ata që i fshihnin mëkatet prapa maskës të paraqitjes me një farë ndjenje mallëngjimi, e që dëshmonin gjatë rrëfimit para perdes së hollë të altarit, mëkatet e tyre në mënyrë të kamufluar, duke i paraqitur ato në formë të zbutur apo se rënia në mëkat u kishte ndodhur nga mos njohja e tyre si të tillë, për të, ato ishin veprime të çmendura, marrëzi të pa hijshme. Marrëdhëniet në çiftet e dashuruar të fshatarëve ai i konsideronte çiftëzime shtazore që bëheshin në llumin e ndonjë grope apo kashtën e ndonjë plevice. Këta njerëz i konsideronte si më të këqijtë që nuk e njihnin fare dashurinë dhe që bashkoheshin

vetëm të nisur nga instinkti i tyre shtazor. Ai i urrente ata për atë që ai i quante me shpirt të vogël e njerëz që përmbushnin dëshirat e tyre të ndyra, për qejfet e neveritshme që kryenin, bile i urrente edhe pleqtë e moshuar që komentnin ende ato kënaqësi të fëlliqura.

Mbase edhe pozita e keqe e tij ishte ajo që e vetë torturonte nga ankthi i lakmisë dhe i pangopësisë, prandaj dhe vuante në heshtje nga lufta e dëshirave trupore kundër shpirtit të tij tiran e të pa përlyer moralisht. Por e gjithë ajo që kishte të bënte me trupin e indinjonte, e nxirrte jashtë vetes, prandaj dhe qortimet e tij të ashpra, plot me kërcënime e aluzione të furishme, i bënte të nënqeshnin vajzat dhe djemtë e rinj që e shihnin me bisht të syrit në kishë. Ndërsa fermerët me bluza të kaltra dhe gratë me veshje të zeza, duke dalë nga kisha pasi mbaronte mesha e drejtoheshin për në shtëpitë e tyre, ecjet e të cilave lëvronin në qiell një vazhdë tymi të kaltër, thoshin mes tyre:

“ Nuk bëhet shaka me priftin për këto gjëra “.

Një herë bile edhe për një hiçgjë, prifti kishte kaluar deri në një veprim prej të çmenduri.

Kishte vajtur për të vizituar një të sëmurë. Kur hyri në oborrin e fermerit, vuri re një grup fëmijësh, disa të shtëpisë e të tjerët të fqinjëve, të grumbulluar përqark një buçe qeni. Ata diçka shihnin me aq kuriozitet, sa qëndronin pa lëvizur, krejt në heshtje e me vëmendje të përqendruar. Murgu u afrua. Ishte një buçe që po pillte. Para saj pesë këlyshë të porsa dalë lëviznin përqark së ëmës që i lëpinte me dashuri. Në momentin që murgu zgjati kokën e tij mbi ato të fëmijëve, doli në jetë këlyshi i gjashtë. Gjithë fëmijët menjëherë të kapur nga gëzimi, filluan të bërtisnin e të përplasnin duart.

- Ja edhe një, ja dhe një tjetër.

Kjo ishte si një lojë për ta, një lojë pa ndonjë të keqe në të cilën nuk kishte asgjë të shëmtuar. Ata, shihnin këtë lindje si të shihnin rënien e një kokërr molle nga pema.

Por, njeriu me veshje të zezë i pushtuar nga indinjimi i egërsisë dhe duke e humbur vetëdijen ngriti ombrellën e tij të madhe në ngjyrë të kaltër dhe me të filloi të godiste fëmijët. Ata ia mbathën me të shpejtë. Atëherë i gjendur i vetëm përball me buçen që pillte filloi ta godiste atë si i xhindosur. E lidhur me zinxhir kafsha nuk mund të largohej, e meqenëse angullinte nga goditjet, ai i vuri këmbën sipër dhe filloi ta shtypte. Ndërkohë kafsha polli edhe një këlysh tjetër dhe pas kësaj ngordhi në takat e këpucëve të murgut. Mbeti aty me trupin e gjakosur në mes të këlyshëve të saj të porsa pjellë që kuisnin dhe me lëvizje të ngadalta e sy ende të pa hapur, kërkonin të gjenin e të thithnin qumështin e nënës.

Murgu zakonisht bënte shëtitje të gjata, i vetmuar dhe me hapa të mëdha si prej një njeriu të egër.

Një mbrëmje të muajit maj, kur po kthehej nga një shëtitje e gjatë, ndërsa po kalonte një rrëpirë për të hyrë në fshat, befaz zuri një stuhi si një uragan i tërbuar. Asnjë shtëpi nuk dukej aty pranë; mbi të gjitha bregu lakuriq fshikullonte nga shiu i rrëmbyer. Deti i dallgëzuar, përplaste shkumën e tij në breg ndërsa retë e dendura e të zeza ngarentnin në gjithë horizontin duke e dyfishuar shiun. Era shfrynte, vërshtëllente, shkulte të mbjellat e i a përplaste priftit nëpër këmbët nga të cilat i kullonte uji çurkë se i ishte ngjitur rrobja pas trupit, ndërsa nga zhurma i buçitnin veshët dhe zemra i trokiste tepër e eksituar.

Prifti e hoqi kapelën e me kokë të zbuluar përball uraganit u afrua pak nga pak tek tatëpjeta përball fshatit, por një erë e fuqishme e bllokoj në mënyrë që nuk e lejonte të shkonte më tutje. U tërhoq nga prapa dhe ndërkohë dalloj një si kasolle të lëvizshme me rrota ku një çoban mbante deshët. Ajo mund të ishte një strehë për të prandaj dhe ai nxitoj drejt saj.

Qentë, të zhgënjyer nga uragani nuk lëvizën për ta penguar dhe ai arriti shpejt tek qerrja prej dërrase e mbuluar si një kasolle me rrota që ruajtësit e dhenve e zvarritnin në verë sa në një kullotë në tjetrën e shpinin deshët për të ndërzyer dhentë. Dera e vogël e kasolles, që ndodhej mbi një si shkallë që shërbente për të hyrë në të, kish mbetur e hapur e lejonte të

dukej kashta brenda saj. Murgu u bë gati të hynte kur vuri re dy hije brenda në errësirë. Ishin një çift dashnorësh të përqaftuar. Ai, menjëherë e tërhoqi portën nga vetja dhe e mbylli me shulin nga jashtë. Mandej rrëmbeu menjëherë një nga drurët e gjatë që shërbenin për të tërhequr qerren, përkuli trupin e hollë, u ngreh si një kalë dhe duke gulçuar nën atë veshjen e tij prej pëlhere të bërë qull nga shiu, e tërhoqi duke u zvarritur drejt majës së pjerrësisë, drejt greminës së vdekjes. Të dy të rinjtë e befasuar përplasnin grushtet në parete prej dërrase të karrocës, duke besuar si dikush, mbase ndonjë kalimtar po bënte shaka.

Me të arritur në majën e greminës, murgu e lëshoi karrocën tej poshtë. Ajo filloi të rrokullisej gjatë bregut tatëpjetë. Shpejtësia e rrokullisjes sa vinte e shtoej e u bë marramendëse, duke kërcyer si një egërsirë e duke u përplasur në të dy trarët e tërheqjes.

Një lypës i moshuar që ishte strukur në një hendek për t'u mbrojtur nga stuhia e pa t'i kërcente mbi kokë dhe ndërkohë dëgjoi britmat e lemeritëshme që vinin nga brenda saj. Në një moment, njëra nga rrotat e kasolles u shpëput gjatë një përplasje dhe pas kësaj kasollja filloi të rrokullisej si një top apo si një shtëpi e shkukur që rrokulliset nga maja e një mali. Kur u afrua në buzë të greminës, kërcu duke bërë një hark të madh e duke rënë përfundimisht u çka si një vezë.

Të dy dashnorët u gjendën të coptuar me të gjitha pjesët e trupit të dërmuara, por pranë njeri tjetrit, të rrokur nga tmerri ashtu si rrokeshin në gazin e dashurisë.

Murgu nuk lejoi futjen e dy kadavrave në kishë dhe refuzoi bekimin e arkivoleve sipas zakonit fetar. Ditën e diel, në kohën e meshës, foli për shtatë porositë e Zotit dhe ndërkohë kërcënoi dashnorët duke pretenduar se një dorë misterioze e hakmarrëse do t'i ndëshkonte të gjitha ata që, sipas tij dilnin nga rruga e Zotit dhe solli si shembull dy fatkeqit e vrarë për mëkatin e tyre.

Por mbas meshës së asaj dite, ndërsa ishte duke dalë prej kishe, dy xhandarë e arrestuan. Një nëpunës dogane i gjendur në vendin e tij të vrojtimit e kishte parë të gjithë ngjarjen.

Murgu u dënua me punë të detyrueshme për gjithë jetën.

Fshatari, prej të cilit e shpëputa këtë histori, së fundi shtoi rëndë rëndë:

- Unë, unë e kam njohur, zotëri. Ishte një njeri i vrazhdët dhe në çdo mënyrë nuk i donte dashnorët.

**Botuar në "Zhil Blas" më 9 mars 1882 me pseudonimin Mafrinioz.*

Babo Miloni* - Tregim nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Qysh prej një muaji dielli kishte lëshuar mbi fushë rrezet e tij përvëluese. Jeta shpërthente rreth e qark nën këtë uragan nxehësie, toka dukej e shtruar në blerim deri ku të arrinte syri. Deri në skajet fundore të horizontit qielli ishte i kaltër. Fushat e mbjella të fermerëve të Normandisë nga larg dukeshin si të ishin pyje të vegjël, të mbyllura si në rreth nga drurët e lartë të ahut.

Nga afër, porsa hapej porta prej hekuri të ndryshkur, të dukej sikur hyje në një kopsht pa fund, sepse të gjithë drurët e vjetër të mollëve eshtake si janë dhe vetë fshatarët, janë plot me lule. Trungjet e vjetër, të errët, plot me xhunga, të shtrembër, të radhitur në oborr, i tregojnë qiellit kubetë e tyre vezulluese me lule të bardha e të kuqe. Aroma e ëmbël e luleve të çelura, përziehet me erën e rëndë të stallave të hapura dhe me avujt e plehut që fermenton.

Është mesditë. Familja drekon nën hijen e dardhës së mbjellë para portës: babai, nëna, katër fëmijë, dy bujkeshat dhe tre argatë. Gjatë ngrënies pothuajse nuk kuvendohet. Hahet supa pastaj mbushet pjata nga pjatanca plot me patate të skuqura në dhjamë. Herë pas here, një nga shërbyesët çohet dhe shkon në qilar për të mbushur një kanë me sidër.

Babai, një burrë rreth të dyzetave, sodit hardhinë para shtëpisë së tij, një hardhi me një trung të zhveshur e që ishte i dredhur si një gjarpër nën qemer gjatë gjithë murit. Ai e çau heshtjen dhe tha:

- Hardhia e babos lulëzoi shpejt këtë vit, mund të japë dhe fruta.

E shoqja u kthye nga hardhia, e pa, por nuk tha asnjë fjalë.

Kjo hardhi ishte mbjellë pikërisht aty ku e kishin pushkatuar Babo Miloni.

* * *

Ishte në vazhdim lufta e 1870 –ës. Prusianët kishin okupuar gati gjithë vendin; veriun e mbante më kokën e vet gjenerali Federb me ushtrinë e Veriut. Tashmë, shteti i Prusisë ishte pozicionuar në këtë fermë. Fermeri plak, pikërisht babo Milon, - Petroja -, i kishte pritur dhe i kish vegulluar ata si jo më mirë.

Qysh prej një muaji, pararoja prusiane qëndronte në vrojtim në fshat, kurse francezët nga ana e tyre qëndronin në pritë të pa lëvizur, rreth dhjetë lega më larg, e megjithatë gati çdo natë nga një kalorës prusian zhdukej pa u marrë vesh se si. Te gjithë zbuluesit e izoluar, ata që shkonin të dërguar për patrullim, në se ndaheshin veças nga dy apo nga tre, nuk ktheheshin më. I gjenin të nesërmen, të vdekur në ndonjë fushë, në rrethinat e ndonjë oborri, apo të hedhur në ndonjë kanal. Kuajt e tyre i gjenin të shtrirë gjatazi në rrugë, të therrur me shpatë.

Këto bëheshin nga të njëjtët persona dhe prusianët nuk arrinin t'i zbulonin, prandaj ata e kishin terrorizuar vendin. Pushkatonin fshatarë edhe për një denoncim fare të vogël apo të kotë, burgosnin gra dhe u futnin tmerrin fëmijëve duke dashur të zbulonin gjë prej tyre. Nuk kishin zbuluar asgjë. Por ja, një mëngjes, u gjend babo Miloni i shtrirë në stallën e kuajve të tij me një plagë të thellë në fytyrë.

Dy kalorës ishin gjetur me bark të çarë, rreth tre kilometra nga ferma. Njërit prej tyre i kish mbetur mes gishtave të dorës shpata e gjakosur. Me sa duket kish goditur për t'u mbrojtur.

Prusianët e kishin tërhequr plakun zvarrë dhe i ngritën një gjyq ushtarak të hapur, përpara fermës së tij. Ai ishte gjashtëdhjetë vjeç, i shkurtër, i dobët, pak i kërrusur, me ca duar që u ngjanin kthetrave të një gaforreje. Flokët e tij të thinjura, të rralla e të buta si pushi i zogjve të vegjël të patës, e linin pothuajse zbuluar gjithë lëkurën e kafkës. Lëkura e errët dhe e rrudhosur e qafës, i bënte të dallueshme venat e trasha, që zhyteshin poshtë nofullave dhe dilnin përsëri në tëmthat. Në vend e mbanin për burrë koprrac dhe që nuk kishte shumë besim tek të tjerët.

Katër ushtarë prusianë e mbanin më këmbë përpara tavolinës së kuzhinës që kishin nxjerrë përjashta. Pesë oficerë dhe koloneli qëndronin përballë tij. Koloneli fliste frëngjisht:

- Babo Milon, që kurse jemi vendosur këtu, ne kemi qenë të kënaqur prej jush. Keni qenë të mirësjellë dhe keni pasur edhe përkujdesje për ne. Por sot, një akuzë e rëndë bie mbi ju dhe është e nevojshme të sqarohet. Si e keni marrë këtë plagë, që keni në fytyrë?

Fshatari nuk u përgjigj. Atëherë koloneli vazhdoi:

- Heshtja juaj ju fajëson babo Milon, por unë dua që të më përgjigji, më kupton? E dini kush i ka vrarë dy kalorësit që u gjetën sot në mëngjes?

Plaku shqiptoi qartë:

- Unë i vrava.

Koloneli, i befusuar heshti një çast duke i ngulur sytë të akuzuarit. Babo Miloni qëndroi pa u tundur, me atë pamjen e tij si prej fshatari të shushatur dhe sytë e ulur poshtë sikur të ishte rrëfyer tek prifti. Vetëm një gjë mund të zbulonte turbullimin e tij të brendshëm:

fakti që ai vazhdonte të gëlltiste pështymën me një sforco të dallueshme, sikur të kishte ndjerë një shtrëngim të fortë në grykë.

Familjarët e fatiut, djali i tij Xhovani, nusja dhe dy fëmijët e vegjël qëndronin dhjetë hapa prapa të tronditur dhe të tmerruar. Koloneli vazhdoi:

- E dini ju kush i ka vlarë të gjithë zbuluesit e ushtrisë sonë, kufomat e të cilëve i kemi gjetur çdo mëngjes në fushë gjatë këtij muaji?

Plaku u përgjigj me të njëjtën vendosmëri:

- Kam qenë unë.

- Jeni ju që i keni vlarë të gjithë?

- Sigurisht, unë kam qenë.

- Vetëm ju?

- Unë vetëm.

- Pa na thoni, si e bëtë?

Kësaj here plaku u duk i tronditur. Detyrimi për të folur gjatë për këtë gjë e mërzi dhe belbëzoi:

- Ku e di unë? E bëra si më erdhi për ta bërë.

Koloneli e kërcënoi:

- Ju paralajmëroj që duhet të tregoni gjithçka dhe do të bëni mirë ta tregoni sa më shpejt. Si e filluat?

Plaku hodhi një shikim mbi të gjithë pjesëtarët e familjes së vet që qëndronin më këmbë prapa tij. Hezitoi edhe një moment akoma, pastaj papritmas filloi:

- Një mbrëmje, - të nesërmen e zbritjes suaj këtu, - mbase ishte ora dhjetë-, kthehesha për në shtëpi. Ju dhe ushtarët tuaj, atë ditë me kishit marrë përveç pesëdhjetë skuda e një lope edhe dy deshtë e mij. Unë i thashë vetes: sa herë të më marrin njëzet skuda, aq më shumë herë do të di të hakmerrem. Njëkohësisht kisha dhe shumë gjëra të tjera të mbledhura në zemër, që do t'ua them. Atë natë pashë një nga kalorësit tuaj që tymoste çibukun afër kanalit prapa kopshtit tim. Shkova e shpëputa kosën time nga bishti, e mora dhe u ktheva prapa shpinës së tij, kështu që nuk dëgjoi asgjë. Ja preva kokën me një të goditur, vetëm me një, si një kallë gruri. Ai nuk arriti të bënte as "Uf". Ju atëherë nuk patët kërkuar në fund të liqenit. Do ta gjenit të futur në një thes qymyri të lidhur bashkë me një gur në një cep të thesit. Ishte kjo ideja ime. Mora gjithë teshat e tij, madje edhe beretën, dhe i fsheha në furrën e gëlqeres së pyllit Martin, prapa oborrit.

Plaku heshti. Oficerët shikonin të shtangur. Pyetësi rifilloi dhe ja se ç'mësuan:

* * *

Kryerjen e krimeve të tij ai e kishte parë vetëm me një mendim: "për të vlarë Prusianët". I urrente ata me një urrejtje të heshtur, të vendosur e të egër prej fshatari lakmitar e patriot. Kishte idetë e tij, - siç tha.

Atë e kishin lënë disi të lirë të shkonte e të vinte, të hynte e të dilte si e ku të donte, mjafton që të tregohej i përulur ndaj pushtuesit, i qetë dhe i kënaqur. Kështu ai dilte çdo mbrëmje, të fillonte stafetat. Një natë, kish marrë vesh emrin e fshatit ku qëndronin kalorësit. Duke frekuentuar gjermanët kish mundur të mësonte edhe disa fjalë gjermanisht që i nevojiteshin.

Në mbrëmje doli nga oborri i tij, u fut në pyll, arriti tek furra e gëlqeres, shkoi tek vendi ku kishte fshehur rrobat e të vlarit të parë dhe i veshi. Pastaj lëvizi nëpër fushë duke u zvarritur, duke ndjekur shpatet për të mos u pikasur e duke mbajtur veshin për të diktuar edhe zhurmën më të vogël, i shqetësuar si të ishte një gjuajtës i kontrabandës. Kur i dukej se ishte momenti i duhur afrohej tek rruga e fshihej pas ndonjë shkurreje. Aty zinte pusi dhe priste. Atë natë, duke pritur, më në fund dëgjoi galopin e një kali që kumbonte në truallin e fortë të rrugës. Plaku, vuri veshin në tokë për të vërtetuar që ishte vetëm një kalorës duke ardhur dhe mandej u përgatit. Kalorësi vinte me një trok të shpejtë të kalit për të sjellë korrespondencën.

Sytë i bënte katër e veshët i mbante të ngrehur. Kur nuk ish më shumë se dhjetë hapa larg tij, babo Miloni doli në mes të rrugës duke bërë titur:

- Hilfe! Hilfe! " Ndhmë, ndhmë!"

Ushitari u ndal, dalloj një gjerman të rrëzuar për tokë, e besoi të plagosur, zbriti nga kali dhe u afrua pa pasur asnjë dyshim. Ndërsa po përkulej mbi të panjohurin, mori plotësisht në bark tehin në formë harku të kosores. Ra përdhe pa shpirt duke bërë vetëm disa rrëqethje të fundit. Atëherë, normani i kënaqur, me një gëzim të heshtur, u çua dhe për dufin e tij i preu fytyrën kufomës, pastaj e tërhoqi deri në kanal dhe e hodhi brenda. Kali priste i qetë padronin e tij. Babo Miloni i kërcëu në shalë dhe u nis me galop mes për mes fushës. Në krye të një ore vuri re dy kalorës që kalëronin përbri njëri tjetrit. U kthye drejt tyre duke bërë titur përsëri:- "Hilfe! Hilfe!". Të dy kalorësit, panë uniformën dhe pritën të afrohej pa asnjë dyshim. Fshatari plak kaloi mes tyre si një përdhe dhe i rrëzoi përdhe njeri pas tjetrit me një goditje të shpatës e një të shtënë të revoles. Pastaj i theri dhe të dy kuajt. Kur e mbledhi veten dhe ishte qetësuar, u kthye në furrën e gëlqeres dhe vendosi kalin në fundin e korridorit të errët. Zhveshi uniformën, mori e veshi rrobat e tij leckamane dhe u kthye në krevatin e tij në shtëpi ku fjeti deri vonë në mëngjes.

Për katër ditë nuk doli fare nga shtëpia, duke pritur fundin e hetimit që ishte çelur, por ditën e pestë u nis dhe vrau përsëri dy kalorës me të njëjtën shpatë. Për dy ditë nuk u ndal më. Çdo natë endej poshtë e lart nëpër fushat e shkreta dhe nën dritën e hënës vriste kalorës prusianë si gjuetar njerëzish. Mandej, kur misioni ishte kryer, duke lënë pas vetes kufomat të shtrira gjatë rrugëve, kavalieri plak kthehej përsëri te furra e gëlqeres për të vendosur në fund të korridorit kalin e tij dhe për të lënë uniformën. Në mesditë, shkonte me një dukje të qetë për t'i shpënë tagji dhe ujë kalit që qëndronte në fund të bodrumit. E ushqente me bollëk sepse prej tij kërkohej shumë mund.

Por natën e mëparshme, një prej të sulmuarve që qëndronte në shërbim, me një goditje të shpatës i kishte shkaktuar një plagë të thellë në fytyrë fshatarit plak. Ky i kishte vranë të dy e ishte kthyer përsëri, kish rregulluar kalin e kish veshur rrobat e tij të zakonshme, por, duke u kthyer iu prenë fuqitë dhe nuk kish mundur të ecte më. Ishte tërhequr zvarrë deri në fund të stallës së kuajve pa mundur të hynte brenda në shtëpi. E gjetën të shtrirë në kashtë.

* * *

Kur mbaroi kallzimin e tij, befas plaku ngriti kokën dhe pa oficerët prusianë. Koloneli që po ndukte mustaqet, e pyeti:

- Nuk ke më gjë për të thënë?

- Jo, s'kam më; llogaria është e saktë. Kam vranë gjashtëmbëdhjetë, asnjë më shumë e asnjë më pak.

- Ju e dini që ju pret vdekja?

- Unë nuk kërkoja mëshirë.

- Keni qenë ushtar?

- Po, kam luftuar në kohën time. Mandej jeni ju që më keni vranë babanë tim, që ishte ushtar në ushtrinë e Imperatorit të Madh, më keni vranë djalin tim kadet, Franceskon, muajin e kaluar afër Evrenx- it. Isha në borxh dhe ua pagova. Jemi baras.

Oficerët e shihnin ndërsa plaku vazhdoi:

- Tetë për babanë tim dhe tetë për tim bir, tani jemi baras. Unë nuk u pata provokuar, nuk ju njoh fare. Nuk di asgjë prej nga keni mbritur. Ju keni ardhur në shtëpinë tonë dhe komandoni sikur të ishte shtëpia juaj. U hakmora për të tjerët dhe nuk pendohem.

Dhe, duke drejtuar trupin e tij, plaku kryqëzoi krahët para krahavorit me një pozë të ngjashme prej heroi.

Prusianët diskutuan gjatë. Një kapiten që kishte humbur djalin e tij në muajin e mëparshëm përpiquej ta mbronte këtë maniak të mjerë. Më në fund koloneli u çua, iu afrua babo Milonit dhe duke ulur zërin:

- Dëgjo plaku Milon, - i tha, - ka ndoshta një mjet për të shpëtuar dhe është.
Por plaku nuk e la të vazhdonte dhe me sy të palëvizur e të ngulur mbi oficerin fitimtar, ndërsa era i ngacmonte qimet e holla të kokës së tij, duke bërë një ngërdheshje të shëmtuar që ia shëmtoi edhe më keq fytyrën e tij të dobët e të prerë nga shpata e prusianit, fryu gjoksin si për të marrë fuqi dhe pështyu me gjithë forcë fytyrën e oficerit.
Koloneli i trullosur ngriti dorën për ta goditur, por plaku për të dytën herë e pështyu në fytyrë.
Të gjithë oficerët brofën më këmbë dhe dhanë urdhërin e pushkatimit.
Në më pak se një minutë, babo Miloni, gjithnjë i pa tundur, kishte mbetur pas murit, i pushkatuar duke u qeshur Xhovanit,—djalit të madh-, gruas së tij dhe të dy vogëlushëve që e shihnin të hutuar.

**Botuar për të parën herë në “Galua” më 22 Maj 1883.
Gjeneral Federb (1818 – 1889), - gjenerali francez që fitoi dy beteja mbi prusianët më 1870 - 1871.*

Një mbrëmje pranvere - Nga Guy de Maupassant

Përktheu: Kristaq Kotonika

Xhovana përgatitej për t'u martuar me kushëririn e saj Xhakomo.
Ishin njohur që fëmijë dhe dashuria mes tyre nuk mori format ceremoniale siç mer zakonisht në mjediset shoqërore. Ishin rritur e edukuar së bashku dhe nuk dinin të dashuronin. Vajza, pak lozonjare, i bënte ndo ledhatime pa të keq djaloshit. Ajo e vlerësonte atë si një djalë të pashëm dhe mbi të gjitha të mirë. Sa herë që takoheshin e përqafonte me gjithë shpirt, po pa rrëqethje, pa ato drithma që të ngrehin qimet e lëkurës nga maja e duarve deri në majën e këmbëve. Kurse ai thoshte për të: “është e hirëshme ime kushërirë”, mendonte për të me një lloj dhëmshurie instiktive që një burrë provon gjithnjë për një fëmijë. Përsiatjet e tij nuk shkonin më tutje.
Më von, ja që një ditë Xhovana dëgjoi rastësisht të ëmën e saj t'i thosh tezes (teze Albertës sepse teze Lizona kish mbetur e pa martuar) :
- «Të siguroj se do të dashurohen shpejt këta vogëlushe, vëreji mirë. Sa për mua, Xhakomo- ja është njeriu që ëndërroj për të».
Pas këtaj, Xhovana filloi ta shohë më ndryshe kushëririn, ta adhurojë Xhakomon. Tashmë, ajo skuqej në fytyrë duke e parë, dora e saj dridhej në dorën e të riut; sytë e saj uleshin kur ndeshnin shikimin e syve të tij. Nuk e linte ta përqafonte ashtu me shumë lehtësi si më parë, aqë sa herë tentonte ai. Por ja që një ditë përqafimi ishte më i vrullshëm, në të kishte më shumë sqimë kënaqësie të një ndjenje të vërtete dhe në vesh i murmuriti : " të dua, të dua. . . " Prej asaj dite marrëdhëniet e tyre ndryshuan, nuk ishin më psherëtimat e delikatesat që i shoqëronin. Afrimi i tyre u zhvesh nga ndrojtja dhe çdo lloj hutimi e pengese. Në sallën e madhe Xhakomo- ja e përqafonte të fejuarën e tij përpara të tri grave të moshuara, tri motrave –mamasë së tij, mamasë së Xhovanës dhe teze Lizona- s. Shëtisnin të dy vetëm. Dytën futeshin brënda në pyll, shkonin për gjatë lumit të vogël apo përmes livadheve të lagësht plot bar e të mbushur me lulet e fushës. Tashmë prisnin përcaktimin e momentit të bashkimit të tyre pa ndonjë shqetësim të madh, por të mbushur me një dashuri të këndëshme duke shijuar kënaqësinë e ledhatimeve joshëse, të gishtave të shtrënguar, të shikimeve të apasionuar e të gjatë që dukej sikur dy zemrat e tyre ishin shkrirë në një. Vagëllimthi, të lodhur nga dëshira e përqafimeve të shpeshta, ndjenin shqetësimin e buzëve të tyre që i ftonin për më shumë, por, ruheshin, ishin të kujdesëshëm e të përkushtuar.

Ndonjëherë, kur e gjithë dita kish kaluar në këto lloj ngrohtësish të pasionit, në këtë dashuri platonike, në mbrëmje ndjenin një lodhje të veçantë dhe nxirrnin që të dy psherëtima të thella, pa e kuptuar pse, ndoshta psherëtima të shpresës.

Dy nënat dhe motra e tyre Lizona, i shihnin këta dy të rinj të dashuruar duke u buzëqeshur me një buzëqeshje dashamirësë. Teze Lizona dukej tepër e mallëngjyer në të parë. Ajo ishte një vajzë e mbetur, e pa martuar që fliste pak, gjithënjë e tërhequr, nuk i bënte potere askujt. Ajo shfaqej mes të tjerëve vetëm në kohën e ngrënies mandej ngjitej menjëherë në dhomën e saj ku rrinte e mbyllur vazhdimisht. Në dukje kishte një pamje të mirë por të plakur, sy të ëmbël e të trishtuar dhe në familje po thuaj se nuk llogaritej.

Te dy motrat që ishin të vea, duke pas zënë nga një vend në jetën shoqërore, e konsideronin motrën e tyre si një qenie pak si pa vlerë. E trajtonin me një familjaritet e pa e nënështuar, që përmbante në vetvete një lloj mirësie mospërfillëse për vajzën plakë. Ajo quhej Liza dhe kish lindur në kohën kur në Francë mbretëronte Beranzheri*. Me qënësë nuk u lidh me ndonjë burrë duke mbetur kështu e pa martuar, nga Liza e quajtnë Lizona. Tanimë ishte “teze Lizona „, një plakë e rregullt, tmerësisht e trembur, e druajtur bile edhe me njerëzit e saj që e donin me një ndjenjë si për zakon të mëshirës dhe me një dashamirësi të diferencuar. Dy të rinjtë nuk futeshin kurrë në dhomën e saj, vetëm kamarierja hynte brënda. E dërgonin ta thërriste kur donin të shkëmbejnë ndonjë fjalë me të.

Të tjerët duke mos e ditur mezi e gjenin ku ndodhej ajo dhomë, ajo dhomë ku qëndronte vetëm ajo qenie e mjerë. Kur nuk e thërrisnin as që bisedonin ndonjë fjalë për të dhe asqë shkonte ndër mend për të. Ishte pra kjo një nga ato qëniet e mbyllura, që mbeten të pa njohura edhe për më të afërmit, si të pa zbuluara dhe që vdekja e tyre nuk lë asnjë zbrazëti, asnjë brengë në njerëzit e shtëpisë, një nga ato qenie që nuk dinë të hyjnë as në jetë, as në zakone as në dashuri me të tjerët ndonjë jetojnë përkrah tyre.

Ajo ecte gjithënjë me hapa të vegjël e të nxituar por të qetë; nuk bënte kurrë asnjë farë zhurme, nuk bërtiste kurrë për asgjë, ngjante sikur komunikojë me sende që nuk nxjerrin asnjë tingull. Duart e saj ngjanin të bëra si prej një lloj pambuku, kaq të lehta e delikate ishin në të takuar.

Kur e qojtnë «Teze Lizona» me këto dy fjalë, si nuk u shkoj ndonjë mendim në mendje atyre personave që ta kishin qojtur “ ibrik kafeje”, apo “ kuti sheqeri „?! Qeni i shtëpisë, bushtra Lute, zotëronte sigurisht një personalitet më të spikatur nga teza; atë e përkëdhelnin vazhdimisht, e quanin "e dashura ime Lute", "bukuroshja ime Lute", "vogëlushja ime Lute" dhe kishte bërë vend më shumë.

Dasma e dy kushërinjë ishte shtyrë deri në fund të majit. Dy të rinjtë jetonin sy ndër sy e dorë për dorë, mendim për mendim e zemër për zemër. Pranvera e vonët atë vit,dukej si e pa sigurt, të dridhurat në ato ditë në akullin e netëve dhe të ftohtit mjegullor të mëngjezeve dukeshin sikur ishin të improvizuara. Por disa ditë të vakëta, pa mjegull e larguan lagështinë e tepërt nga toka, çelën gjethet e para si për mrekulli dhe bënë që të ndjehej kudo ai parfum i njomështisë së farave në mbirje dhe i luleve të para. Më von, një pasdite dielli ngadhnjimtar më në fund filloi të terte teshat e ndera dhe i shtriu rezet e tij mbi gjithë fshatin. Kënaqësia e ngrohtësisë së tij mbushi gjithë fshatin, penetroi mbi të gjitha bimët, kafshët e njerëzit. Zogjtë e dashuruar fluturonin andej këtej, përplasnin krahët, thërrisnin njeri tjetrin për t’u çiftëzuar.

Xhovana e Xhakomo, të ndrydhur nga kjo lumtëri kënaqësie por më të ndrojtur se zakonisht, të shqetësuar për këtë tronditje të re që penetroi tek ata me afshin që vinte nga pylli qëndruan gjithë atë ditë njeri pranë tjetrit të ulur në një stol të portës së shtëpisë.Nuk guxonin të largoheshin më tej vetëm, dhe qëndronin duke parë me sy të vagulluar dy mjelma që ndiqeshin në ujë. Por, në mbrëmje u ndjenë më të qetë dhe pas darke ishin mbështetur duke kuvënduar qetësisht tek dritarja e hapur e sallonit, ndërsa nënat e tyre luanin me letra në tarracën e rrumbullakët e të ndriçuar me llampa, kurse teze Lizona bënte çorape për të varfërit e vendit.

Një druvar qëndronte larg, prapa një pellgu me ujë. Nëpër fletët e porsa çelura të drurëve të lartë filloi të dukej drita e hënës që porsa ishte shfaqur. Pak nga pak hëna u ngjit lart dhe rezet e saj depertuan mes degëve, ndersa lart në qiell ajo qëndronte mes yjeve që sa kishin filluar të ndriçonin. Mandej derdhi mbi tokë atë dritë melankolike në të cilën noton çiltërsia e ëndërrave aq të dashura për shpirtrat sentimentalë, për poetët e për të dashuruarit.

Dy të rinjtë qëndruan pak aty, mandej të tërhequr nga freskia e butë e mbrëmjes, nga ai ndriçim i lehtë i barit dhe i shkureve përqark, dolën me hapa të lehta e filluan të shëtisnin në livadhin e madh deri tek pasqyra e ujëmbledhësit që shkëlqente.

Nënat e tyre, kur mbaruan të katër duart e zakonëshme me letra e që për pak po i kapte gjumi, kishin dëshirë të flinin.

- Duhet thirrur të rinjtë, - tha njera.

Tjetra, mbasi hodhi një shikim rreth e qark në horizont, vuri re dy hije që ecnin qetësisht.

- Leri, - tha, është shumë bukur përjashta. Lizona ka për t'i pritur, është e vërtetë kjo Lizon? , i u drejtua asaj.

Tetka ngriti sytë e saj të shqetësuar dhe me zërin e qetë,

- Sigurisht, - ia ktheu -, do t'i pres.

Të dy motrat shkuan për të fjetur.

Atëhere teze Lizona u çua dhe duke lënë në anë të stolit punën e filluar, lëmshin dhe shtizat, u mbështet tek dritarja e sodiste natën magjepsë. Dy të dashuruarit ecnin nëpërmes barit, nga pellgu i ujit tek ballkoni e nga ballkoni tek pellgu i ujit. Mbanin duart shtrënguar dhe nuk flisnin më si të mos ishin të gjallë, të shkrirë me bukurinë e mahnitëshme që derdhej nga toka. Xhovana në një moment vuri re në kornizën e dritares fytyrën e tezes plakë të ndriçuar nga vezullimi i llampës.

- Uf! - tha, - teze Lizona po na sheh

Xhakomo ngriti kokën.

- Po, - u përgjigj, - tejja po na sheh.

Dhe vazhduan të ecnin lehtë, të ëndërronin e të dashuroheshin.

Por vesa mbuloi barin; patën një si rënqethje nga të ftohtit.

- Kthehemi tashti, - i tha ajo.

Dhe u kthyen. Ndërsa po hynin në sallon vunë re tezen që ishte duke punuar, kishte ulur kokën mbi çorapet dhe gishtat e saj dridheshin lehtë si të kishin qënë shumë të lodhur. Xhovana i u afrua.

- Teze, ne tani po shkojmë të flemë.

Tetka ktheu sytë. Ata ishin te skuqur sikur të kish qarë. Xhakomo dhe e fejuara e tij nuk ia vune re. Djaloshi vuri re gjurmat e çorapeve të së fejuarës që ishin të lagura nga vesa. I shqetësuar nga kjo e pyeti me dhëmshuri:

- Nuk kanë të ftohtë këmbët e tua të dashura?

Të gjithë gishtat e tezes atë çast u drodhën nga ndonjë tronditje aq e fortë sa që i shpëtoi puna nga dora, ndërsa lëmshi i leshtë u rrukullis larg në dysHEME. I filluan pa pritur dridhjet e duarve dhe i shpërtheu një lemze spazmatike me përpëlitje. Te dy të rinjtë u turren me vrull drejt saj. Xhoana i ra në gjunjë, e tmeruar, i hapi krahët dhe i bërtiste:

- Ç'pate teze Lizonë? Ç'farë ke?

Atehere e shkreta plakë me trupin e rreshkur nga brenga, me një zë të lagur nga lotët, duke belbëzuar i tha:

- Si? Si? . . . , ç'farë të pyeti, " Nuk kanë ftohtë këmbët e tua të dashura? " Kurse mua. . . asnjë. . . asnjë. . . nuk me ka thënë ndonjë herë fjalë të tilla. . . . kurrë! Kurrë!

Botuar për herë të parë në "Galua" më 7 maj 1881

Beranzheri në kohën e sundimit të vet ngriti një muze që i dha emrin Lizet.

Thirrje për alarm - Nga Guy de Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

Kam marrë letrën që vijon; duke menduar që ajo mund të jetë e dobishme për shumë lexues, po shpejtoj ta publikoj. - Paris, 15 nëntor 1886

I nderuar Zotni!

Në tregimet, fejtoret apo në kronikat tuaja, ju shpesh herë kini hedhur për diskutim argumenta që kanë lidhje me atë që quhet “moral i ditës”.

Dëshëroj t’ju paraqes përsihetjet e mija që mendoj se do t’ju shërbejnë për ndonjë artikull.

Unë nuk kam grua, sepse nuk jam martuar, jam beqar, më duket jam dhe pak naiv. Por, besoj se shumë burra, e që mund të përbëjnë pjesën më të madhe të burrave, të jenë sy lëshë si edhe unë. Duke i parë gjërat gjithënjë ose pothuajse gjithënjë me një farë mirëbesimi, nuk di të dalloj dredhitë natyrore tek të afërmit apo miqtë e mij dhe eci gjithënjë drejt, ndonse me sy hapur, pa i parë gjërat nga pas, apo qëndrimet dhe marrëdhëniet midis njerëzve.

Pothuajse të gjithë ne jemi përshtatur për t’i parë gjërat përgjithësisht nga paraqitja reale dhe për t’i konsideruar njerëzit për atë të asaj që demostrojnë nga ana e jashtme dhe shumë pak zotërojmë atë nuhatje që të lejon të zbulosh tek njerëzit, natyrën e vërtetë të çdo personi. Prej këtui rezulton ai opinioni se ne kalojmë mes ngjarjeve, qorrazi, si urithi, që nuk besojmë kurrë për atë që është në të vërtetë por, për atë që na paraqitet dhe këlthasim me habi atëhere kur mësojmë bëmat e tyre kur i tregojnë para perdes së altarit që i mbulon, kur dëshmojnë gjithë ato gjëra që nuk janë të pranushme për moralin tonë idealist e që klasifikohen prej nesh si përjashtime, pa e gjykuar se së bashku me këto përjashtime, përbëhet pothuajse tërësia e ngjarjeve. Nga këtui rezulton dhe ajo që syleshët si unë, janë të mashtruar nga e gjithë bota dhe kryesisht nga gratë që e dredhin sa të mundin e përngaherë.

E nisa kështu e i rashë larg e larg, për të mbritur tek ngjarja që më intereson mua të dëshmoj.

Kam një të dashur, një grua të martuar. Ashtu si shumë të tjerë, mendova se kisha rënë në një përjashtim, në një grua të re e fatkeqe në martesë, që e tradhëtonte për herë të parë burrin e saj. I isha vardisur, ose më mirë besoja se i kisha ardhur rrotull për një kohë të gjatë, prandaj kisha tërhequr vemendjen e saj dhe munda t’i fitoja dashurinë duke triumfuar falë këmbënguljes dhe durimit tim. Në fakt kisha përdorur njëmijë dredhira, squarësi e takte me delikatesë për të arritur deri në shtëninë në dorë.

Por ja çfarë më ngjau javën e kaluar.

I shoqi, meqënëse do të mungonte në shtëpi për disa ditë sepse ish larguar për ndo punë të veta, ajo më kërkoi që të vinte tek unë për darkë në shtëpinë time beqarçe, të ishim vetëm pa shërbyesen dhe unë t’i servirja asaj darkën.

Qysh prej katër-pesë muajsh i kish lindur dhe i ish fiksuar në kokë idea e dëshires për t’u dehur, por të dehej plotësisht pa pasur fare ndrojtje dhe as frikë se kur të kthehej në shtëpi do të ndeshej me shërbyesën e saj apo gjatë rrugës do të kalonte përpara ndokujt e dehur. Këtë dëshirë ajo e justifikonte me nevojën e asaj që ajo e quante “turbullim alegro” dhe pa u menduar më thellë.

- Dua, - thoshte - , që kjo gjë të më kënaqë shpirtin.

Prandaj ajo i kishte premtuar vetes që do të dehej vetëm njëherë, por do të dehej mirë. Në shtëpi u kishte thënë se do të shkonte ta kalonte atë ditë me disa miq të afërt të saj në Paris. Në shtëpinë time mbriti në kohën e ngrënies së darkës.

Një grua, natyrisht nuk mund të dehet përveç se me shampanjë. Ajo filimisht piu një gotë të madhe para se të fillonte ngrënia e midhjeve dhe nisi të sillej poshte e lart dhomës. Për darkë kisha përgatitur gatime të ftohta dhe i kisha vendosur të gjitha në një tavolinë që

ndodhej pas shpinës sime. Më mjaftonte të zgjatja krahun për të marrë pjatat e përgatitura. I shërbeva shumë a pak kënaqëshëm dhe duke dëgjuar llomotitjet e saj. Ajo piu gotat njera pas tjetrës, gjithënjë me ankthin e idesë së saj për t'u dehur.

Pas një kohe filloi të më tregonte intimitete të shpëlara e pa mbarim mbi sensasionet e ndjenjat e saj të kohës së rinisë. Llomotiti e llomotiti pa u përmbajtur fare, gjuha i ishte zgjidhur krejt. Idetë e saj i shtjellonte me lehtësi ashtu si shiriti i letrës së telegrafës që e shtyn rrota e nuk mbaron por largohet gjithënjë e më tutje nga tik- taku i aparatit që lëshon mbi të shënjat misterioze. Herë pas here më pyeste:

- Jam dehur?

- Jo, jo akoma, - i thosha, e ajo vazhdonte të pinte.

Por shpej ajo u pi përfundimisht me të vërtetë, jo deri në atë pikë të humbjes së koshiençës, por e dehur në atë shkallë për të treguar gjithë të vërtetën e saj, - siç më dukej mua.

Nga intimitetet e saj të moshës së rinisë, kaloi në tregimin e sekreteve intime me burrin e saj. Ajo nuk rezervoj, po tregonte gjithshka, bile mua më vinte shumë zor të dëgjoja këto gjëra, ndonse ajo vazhdimisht më përsëriste:

- Ty mund të t'i them të gjitha. Kujt mund t'i a them tjetër këto gjëra në se nuk mund të t'i them ty?

Kështu unë mësova të gjitha huqet e saj dhe të gjitha defektet, manitë e shijet intime të saj dhe të të shoqit. Herë pas here më pyeste duke pritur dhe miratimin tim:

- Më thuaj pra, a s'është i bezdisur im shoq? Të duket të jetë i mërzitëshëm? E beson që më ka lodhur? Kështu që, herën e parë kur të pashë, i thashë vetes: ja ky më pëlqen, këtë do ta zë të dashur. Ishte atëhere kur ti më vije rrotull.

Duke dëgjuar këto, duhet të kisha marrë ndonjë pamje të çuditëshme të fytyrës, sepse ajo ndonse e dehur, e vuri re një gjë të tillë dhe shpërtheu në të qeshura.

- Eh, ç'farë teveqeli. ti je pushtuar nga një preokupim për këto, por kur ne na bëjnë korte dhe ne i dëshërojmë këto, atëhere duhet vepruar shpejt sepse ne gratë mërzitemi duke pritur gjatë. Duhet të jesh torrollak që të mos e kuptosh nga një vështrimi ynë që ne jemi dakort! Po, sa të prita unë, e di o budalla? Unë nuk dija se si të veproja që ti të kuptoje se unë u lodha duke pritur. Eh! . . . Të falenderoj për lulet e para. . . . për vargjet. . . . komplimentat e përsëri për lulet. por më pas asgjë nuk ke bërë më shumë. Kam qënë gati aty sa për të të abandonuar. Dhe dua të them se gjysma e burrave janë të tillë si ti, ndërsa gjysma tjetër, ëëë. Ha. . ha. . ha.

Këto të qeshura më shkaktuan të ngjethura të trupit. Unë i murmurita:

- Po gjysma tjetër? Si është gjysma tjetër?

Ajo vazhdonte gjithënjë të pinte, sytë i ishin vagulluar nga vera që ishte e shkëlqyer, por mendja e shtynte te thoshte të vërtetën, siç ndodh gjithënjë me të dehurit. Ajo vazhdoi:

- Gjysma tjetër. ajo ecën shumë më shpejt, hidhet në sulm. Janë pikërisht këta që kanë të drejtë të përfitojnë në çdo rast. Ka dhe ditë që nuk u ecën mirë, por ka dhe ditë në të cilat u shkon shumë mirë, pa marrë parasysh të tjerat. I dashuri im, a e di ti se sa të pa kuptueshëm e të çuditëshëm janë këta dy tipe burrash? Shiko, të turpshmit si ti kurrë nuk mundin ta prezantojnë veten, kurse të tjerët këtë e bëjnë menjëherë porsa të gjenden me ne gratë. Janë njerëz që rezikojnë gjithëshka. Ndodh që hanë edhe shuplaka. . . . është e vërtetë. po ç'rëndësi ka? Ata e dinë mirë që ne nuk flasim. Ata na kanë studjuar mirë neve.

Unë e shihja atë me syrin e një inkuizitori dhe me një dëshirë të marrë për ta bërë të fliste, për të mësuar gjithëshka prej saj. Kushedi sa herë unë ia kisha bërë vetes pyetjen: “ Si e rregullojnë burrat e tjerë me gratë, me gratë e të tjerëve? ”

Unë e kuptova mirë këtë gjë kur njëherë u ndodha në një sallon. Më mjaftoi vetëm të vrojtoja dy burra që bisedonin me një grua herë njeri e herë tjetri veças. Sjellja e secilit prej tyre ishte krejt e ndryshme ndaj saj, ndonse ata ishin njëloj të njohur me atë grua. Me

shikimin e parë me vemendje mund të marrësh me mend që disa njerëz, janë të pajisur me cilësi për të joshur, apo dhe vetëm duke qënë më të shkathët e më të guximshëm nga ne, arrijnë të komunikojnë shume shpejt me një grua që u pëlqen dhe në një shkallë të atillë intimiteti që ne nuk e arrijmë për një vit. E pra pikërisht këta burra, këta joshës, këta të shkathët e të hedhur kanë, - kur u paraqitet mundësia- , guximin e dorës dhe të buzëve, që neve do të na dukeshin veprime të turpëshme, ndërsa vetë ata, njerës të neveritëshëm e të poshtër, por që gratë ndoshta i konsiderojnë vetëm si paturpësi që duhen falur, apo si të një sjellje të pa turpëshme për shkak të joshjes magjepëse që ata zotërojnë. Atëhere unë e pyeta atë:

- Ka midis burrave që janë të pa sjellshëm e nuk ju respektojnë?

Ajo u vërtit në ndenjësën ku ishte ulur për të qeshur më gjatë, por me një të qeshur me nervozizëm, të sëmurë, një nga ato të qeshura që shpërthejnë nga acarimi i nervave. Kur u qetësua disi u përgjigj:

-Ah! Ah! . . . i dashuri im, sa ka të pa sjellshëm e të pa respektushëm. . . . që do të thotë se guxojnë të përfitojnë gjithëshka. . . . shpejt. . . . e kupton. . . . për të gjitha. . . . edhe për të tjera gjëra akoma . . .

U ndjeva i revoltuar si të më kish kallzuar një gjë të përbindëshme.

- Dhe ju. . . ju i lejoni t' i kryejnë këto gjëra?

- Jo, ne nuk i lejojmë, u japim shuplaka. . . . por çështja shmanget menjëherë. Të tillët janë më zbavitës se ju. Me ta mbase nuk je kurrë e qetë, ke gjithënjë frikë. . . . por është edhe një gjë e këndëshme të kesh frikë. . . . mbi të gjitha frikë për këto gjëra. Është e nevojëshme gjithënjë të ruhesh, është si të jesh në një duel. Duhet t' i vrojtosh ata në sy e të lexosh mendimet e tyre, të ndjekësh lëvizjet e duarve të tyre. Janë më të trashë, të pa gdhëndur, - në se do te dish- , por, gratë i duan më shumë se ju.

Një sensacion i veçantë dhe i pa pritur më vërshoi në trup mua. Ndonse beqar dhe kisha vendosur të qëndroja beqar, përball këti mirebesimi të paturpshëm, u ndjeva i tëri për një moment si të isha burrë i martuar. Mu duk vetja mik, aleat, vëlla i të gjithë atyre burrave besimplotë e që ndonse janë jo shumë joshës, janë më pak mashtrues nga të gjithë ata piratë të grave të të tjerëve. Pikërisht duke pasur ende këto emocione të çuditëshme, unë u binda që në këtë moment të të shkruaj, - i nderuar zotni- , dhe do ju lutesha të lëshonit në vënd tim, një thirrje alarmi për armatën e burrave me të tilla tipare.

Por më ngelen edhe dyshime; ajo grua ishte e dehur e mbase gënjente.

Duke vazhduar me tej bisedën me të, i thashë:

- Si ndodh kjo kështu, që ju gratë, asnjëherë dhe askujt nuk ua tregoni aventurat tuaja?

Ajo më shikoi me një ndjenjë të thellë keqardhjeje e të sinqertë që më bëri të besoja për një moment se kishte dalë nga gjendja e dehjes.

- Ne? . . . ti je budalla miku im. Po a mund të flitet ndonjëherë për gjëra të tilla? Ha, ha, ha! Mos vallë shërbyesja jote vjen e të thotë për të ardhurat e pakta të saj që ajo grumbullon nga çdo frankë ari që fiton; po për të tjerat? Mbase për ne këto janë si të ishin para në franka ari. Burrat nuk duhet të ankohen kur ne nuk shkojmë më tutje. Sa teveqel që je! Po ç' të keqe ka këtu një moment që ne nuk u nënështohemi?

Atëhere e pyeta:

- Domethëne dhe ty. të kanë puthur shpesh herë?

Ajo mu përgjigj duke marrë një pamje prej sovranijeje e mospërfillëse ndaj një burri që dyshonte.

- Ta hajë djalli. Po të gjitha gratë janë puthur shumë herë. Provo me këtë duash. djaloshkë. Ptu! Puth zonjën X. Ajo është shumë e re, shumë e ndershme. Puthe miku im, përqafoje e. preke. do të shohësh. . . . do të shohësh. Ha, ha, ha!

Pa pritur ajo flaku një gotë plot me verë drejt llampadarit. Shampanja ra si uji i një shatërvani, i fiku të tre qirinjtë e shandanëve, spërkati muret e përbyti tavolinën, ndërsa pasqyra u coptua e u përhap në sallën e ngënies. Më pas deshi të bënte po ashtu me një shishe

shampanjë e mu desh të ndërhyja për ta ndaluar. Atëhere filloi të bërtiste me një zë të lartë. . .
. . . e me nerva të tendosura. ashtu siç e kisha paraparë që do të ndodhte.

Disa ditë më pas, unë nuk po mendoja për rrëfimet e asaj gruas së dehur kur u gjenda rastësisht në një pritje ku ndodhej edhe zonja X. . . . që e dashura ime më kish sygjerruar për ta puthur. Meqënëse jetonim në të njëjtën lagje, kur do të largoheshim më ofroj që ta shoqëroja për në shtëpi. Pranova. Porsa u ndodhëm në karrocë i thashë vetes: “Jepi, duhet provuar”, - por nuk guxoja. Nuk dija nga t’ia filloja, si të veproja. Por më pas, për një moment mora kurajon e një frikamani të dëshpëruar. I thashë:

- Sa e bukur ishit bërë këtë mbrëmje!

Ajo ma ktheu:

- Këtë mbrëmje nuk ishte një përjashtim, por ju e vutë re për herë të parë.

Mbeta pa u përgjigjur. Beteja me delikatesë nuk ishte për mua. Megjithatë, pas një momenti të reflektimit, gjeta t’i thosha këtë:

- Jo, jo, por nuk kam pasur guximin t’ua them.

Ajo u mrekullua.

- Pse?

- Sepse është. është pak e vështirë.

- E vështirë t’i thuash një gruaje që është e bukur? Po nga e nxorrët ju këtë? Por grave u duhet thënë gjithënjë, edhe kur nuk e mendon aspak se është e tillë sepse, kjo është një gjë që neve na jep kënaqësi kur e dëgjojmë.

U ndjeva krejtësisht i inkurajuar dhe menjëherë me një guxim fantastik e kapa për beli dhe po kërkoja gojën e saj me buzët e mija. Por, besoj se nga të dridhurat që më kishin kapur, nuk i ngjava si shumë i rezikëshëm asaj. Më duhet të ndiqja lëvizjet e saj sepse ajo nuk bënte gjë tjetër veçse e largonte kokën për të evituar kontaktin me mua e duke më thënë:

- Oh! Po jo. e tepëron. e tepëron. Ju jeni shumë i ngutur. duhet te jini i kujdesëshëm për krehjen e flokëve të mija. Nuk puthet kështu me rrëmbim një grua që ka një frizurë si kjo e imja.

U tërhoqa në vendin tim të qëndrimit, i hutuar, i pikëlluar për një gabim të tillë. Por ndërkohë karroca u ndal para portës së saj. Zbriti, më zgjati dorën dhe me një zë mjaft të këndëshëm e melodioz më tha:

- Falemnderit që më shoqëruat dhe mos e harroni këshillën time.

E pashë pas tre ditësh. Kishte harruar gjithshka.

Tanimë, zotni, unë mendoj vazhdimisht për të tjerët jo si unë, për ata që dinë të ruajnë vlerën e krehjes së flokëve të grave dhe që dinë të përfitojnë në të gjitha rastet me to.

* * * *

Po e publikoj këtë letër, pa asnjë shtojcë nga ana ime, po e le në përsihetjet e lexueseve dhe lexonjësve, qofshin të martuar apo të pamartuar.

Botuar në “Zhil Blas” më 23 nëntor 1886.

Jetimi - Nga Guy de Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

Zonjusha Sorçe e kishte adoptuar atë djalë kohë më parë dhe në rrethana shumë të trishtuara. Ajo ishte atëherë tridhjetegjashtë vjeçe dhe shëmtimi i saj (ishte fëmijë kur i shkau nga duart kamarieres, ra në flakë dhe fytyra e djegur tmerrësisht kish mbetur e lemeritëshme në të parë) i kish diktuar për të mos u martuar kurrë, sepse nuk kish dashur që burri që do të martohej me të ta merrte vetëm për pasurinë e saj.

Një komshie e saj që kish mbetur e ve në kohën kur ishte shtatzënë, kish vdekur gjatë lindjes së fëmijës, pa i lënë asnjë pasuri fëmijës. Zonjusha Sorçe, e mori vogëlushin, e vendosi tek një dado, e rriti, e dërgoi në kolegji, pastaj e mori me vete në shtëpi në moshën katërmëdhjetë vjeç, me qëllim që të kish në shtëpi një njeri që ta donte, të kujdesej për të dhe ta nderonte të moshuarën.

Ajo banonte në një shtëpi të vogël fshati, katër lega nga Ren-i dhe jetonte pa pasur ndonje grua që t'i shërbente. Shpenzimet, me qënë se u rritën gati më shumë se dyfish pas ardhjes së jetimit në shtëpi, i rezultonte se me tre mijë franga të rentës që merrte nuk i mjaftonin më për të ushqyer tre persona, prandaj nuk mund të mbante kamariere në shtëpi. Ajo kujdesej vetë për pastrimin e dhomave dhe të guzhinës, ndërsa djalin e dërgonte për të bërë pazaret dhe porositë. Djaloshi okupohej edhe me kopshtin. Ishte i dashur, i urtë, i qetë e ledhatar dhe ajo provoi një gëzim të madh, një gëzim të ri kur ndjente përqafimet e atij djaloshi që dukej se nuk i bënte përshtypje shëmtimi i fytyrës së saj.

Në mbrëmje uleshin të dy përballë zjarrit dhe ajo përgatiste gjëra të shijshme. E ngrohte verën, thekte ndonjë fetë buke dhe kjo ishte një festë e vogël para se të shkonin të flinin. Shpesh herë e merrte në gjunjët e saj, e mbulonte me përkëdheli duke i murmuritur fjalë me ndjenja dhëmshurie. E quante "lulja ime e vogël, kerubini im, ëngjëll i adhuruar, gëzimi im hyjnor". Ai e lejonte ta ledhatonte ëmbëlsisht duke i vendosur kokën e tij mbi supin e vajzës plakë. Ndonëse kishte arritur moshën pesëmbëdhjetë vjeç, kishte mbetur i hollë, i vogël, me një pamje pak si prej të sëmuri. Ngandonjëherë zonjusha Surçe e merrte me vete në qytet për të vizituar të afërmet, dy kushërira të largëta e të martuara, që banonin në një rrethinë vetëm me familjet e tyre. Të dy gratë dukej se mbanin ca inat që e kish adaptuar atë jetim, për motive të trashëgimisë, sepse në se trashëgimia për mirësjellje do të ndahej në mënyrë të barabartë, do të humbisnin një të tretën e saj.

Ajo ishte e gëzuar, e lumtur dhe e përkushtuar e gjitha për të adaptuarin e saj. I blinte vazhdimisht libra sepse i zgjeronte horizontin dhe ai i jepej me shumë pasion leximit. Në mbrëmje, tashmë, nuk hipte më në gjunjët e saj si kohë më parë, por ulej në një stol të vogël pranë zjarrit dhe hapte librin. Lampa, e vendosur mbi cepin e tavolinës përmbi kokën e tij, i ndriçonte flokët e tij kaçurela dhe një pjesë të ballit. Nuk lëvizte, nuk i çonte sytë, nuk bënte asnjë gjest, lexonte i përkushtuar i tëri, i thithur krejt në aventurën që tregohej në libër.

Ajo qëndronte e ulur përballë tij, kryekëput me një shikim të flakët e të fiksuar, e mrekulluar nga ai përqëndrim i tij, por dhe xhelozie gati për të qarë. Nganjëherë i thosh:

“Ti je shumë i lodhur shpirti im“, duke shpresuar që ai të ngrinte kokën e të shkonte ta përqafonte. Por ai as që përgjigjej, nuk dëgjonte, nuk e kuptonte, nuk donte të dinte tjetër jashtë asaj që lexonte në faqet e librit. Për dy vjet përpiu një numër të pallogaritshëm librash. Karakteri i tij u ndryshua. Shpesh herë shkonte i kërkonte të holla zonjushës Surçe dhe ajo i jepte. Por me që kjo po ndodhte shumë shpesh ajo nuk pranonte gjithnjë t'i jepte se kishte rregullin e saj dhe dinte se kur duhej të ndërhynte. Me këmbënguljen e tij e me të lutura ai arriti të mbledhë një shumë të madhe, por me që vazhdoi të kërkonte akoma, ajo e pa epur iu përgjigj negativisht dhe nuk i dha më.

Djaloshi edhe pas kësaj dukej si i kënaqur. Në pamje paraqitej i qetë si kohë më parë, qëndronte i ulur për orë të tëra pa bërë asnjë lëvizje me sy të ulur poshtë dhe i humbur në fantazime. Nuk fliste më as me zonjushën Sorçe, duke iu përgjigjur paksa për ç'ka e pyeste ajo, me fraza të shkurtra e të prera.

Megjithatë ishte i sjellshëm me të, gjithë kujdes, por nuk e përqafonte më. Në mbrëmje, tashmë, kur ndodheshin ballë për ballë në të dy anët e oxhakut, ai i palëvizur dhe i heshtur, kish momente që i shkaktonte frikë plakës. Ajo donte sikur ta zgjonte nga kjo gjendje duke i thënë diçka, ndonjë gjë për të dalë nga kjo heshtje e frikshme si errësira e një pylli të dendur. Por dukej se djaloshi nuk ia vinte veshin dhe ajo nuk e ngacmonte më pasi i kish folur pesë - gjashtë herë dhe nuk kish marrë përgjigje, nga frika që kanë gratë e mjera e të pafuqishme. Çfarë kishte? Çfarë kalonte në atë tru të mbyllur? Kur qëndronte kështu dy a

tre orë përballë tij, ndjehej si e çmëndur dhe e kapte një dëshirë të largohej, të shkonte në fshat për të evituar këtë heshje të gjatë dhe një rrezik të përfytyruar, që nuk dinte ta përcaktonte por që e ndjente. Shpesh herë, kur ishte krejt e vetme qante.

Çfarë kishte? Në se ajo shfaqte ndonjë dëshirë, ai ia plotësonte pa hezituar. Në se kishte nevojë për diçka në qytet, ai do të shkonte dhe do t'ia sillte asaj menjëherë. Sigurisht nuk duhej të ankohej prej tij, jo. . . . sigurisht. E megjithatë.

Kaloi akoma dhe një vit e u shfaq një ndryshim i ri në karakterin misterioz të djaloshit. Ajo në se nuk e vinte re, e ndjente, e parashikonte. Si? Nuk kish rëndësi. Ishte e sigurt që nuk ishte e gabuar, por nuk kish mundur të kuptonte se si mendimet e panjohura të këtij djaloshi ishin ndryshuar. I dukej se ai deri atëherë kish qënë si një njeri i lëkundur, ngurues, ndërsa tani kish marrë një vendim për të mbajtur një qëndrim të tillë.

Kjo ide asaj i lindi një mbrëmje duke ndeshur në shikimin e tij, një shikim i ngulur, i veçantë, që për të ishte i panjohur.

Ai e shihte vazhdimisht dhe ajo kish dëshirë t'i largohej këtij shikimi të ftohtë, që i qëndronte i ngulur pas kurrizi. Për mbrëmje të tëra ai e përqëndronte shikimin në fytirën e saj dhe vetëm kur ajo me forcën e saj i thosh,

- "Mos më shih në këtë mënyrë, biri im ", atëhere ai ulte kokën. Por nuk arrinte të kthente kurrizin dhe ajo ndjente mbi vete përsëri atë shikim. Ngado që ajo të shkonte, ai e ndiqte me sy të ngulur. Njëherë, kur ajo po shëtiste në kopësht, e vuri re që qëndronte prapa një grumbulli bimësh sikur të ishte i fshehur që ajo të mos e dallonte. Kur ajo u ul të armonte çorapet, ndërsa ai punonte tokën, vazhdonte ta shihte gjithmonë duke e vrojtuar në një mënyrë tinzare dhe pa ia hequr sytë. Njëherë ajo i bëri një sërë pyetjesh:

"Çfare ke biri im? Prej tre vitesh ti ke ndryshuar, nuk të njoh më. Më thuaj çfarë ke, çfarë mendon, të lutem? "

Ai me një ton të qetë e të lodhur iu përgjigj si përherë:

- Po nuk kam gjë te zja ime.

Edhe kur ajo insistoi duke iu lutur:

- Eh! Djali im, mu përgjigj mu përgjigj kur të flas. Në se ti ke ndonjë ankesë ma thuaj. Ti mu përgjigj gjithnjë dhe mos më shih në këtë mënyrë. Ke ndonjë pakënaqësi? Thuama! Do të përpiqem të të kënaq.

Kësaj here ai u largua me një pamje të lodhur duke mërmëruar:

- Po të siguroj se nuk kam gjë.

Nuk ishte shumë i gjatë dhe kishte gjithnjë pamjen e një djaloshçine, ndonëse linjat e fytyrës ishin ato të një burri. Ishte shume i ngurtë, i pakët, shtrëmbalug, i heshtur dhe shqetësus si një mister. Ishte një qenie e mbyllur, i padepërtushëm e që mendonte vazhdimisht për të bërë ndonjë punë mendore aktive e mbase të rrezikshme.

Zonjusha Sorçe e ndjente gjithë këtë dhe nuk e zinte gjumi nga frika. E zinin dridhje të tmerëshme, ankthe të lemeritëshme. Mbyllej në dhomën e saj, e kyçte derën e torturuar nga frika.

Nga kush kishte frikë? Nuk e dinte! Kishte frikë nga të gjitha, nga nata, nga muri, nga hija që hëna lëshonte pas perdeve të bardha të dritareve dhe mbi të gjitha kishte frikë nga vetë ai.

Pse? Ç' kishte për t'u tmeruar? Ku e dinte ajo!

Nuk mund te jetohej më kështu! Ishte e sigurt që një fatkeqësi i kanosej, një fatkeqësi e tmerëshme.

Një mëngjez u nis fshehurazi dhe shkoi në qytet tek të afërmet e saj. U tregoi çështjen me një zë të dridhur. Të dy gratë menduan se asaj i kishte ikur mendja dhe kërkuan që ta qetësonin, por ajo u tha:

- Sikur ta dinit si më shikon nga mëngjezi deri në mbrëmje! Nuk m'i ndan fare sytë. Ka momente që më vjen të thërras gjitonët, kaq frikë kam. Po çfarë thoni ju? Ai nuk bën gjë tjetër veçse më sheh vazhdimisht.

Të dy te kushërirat e pyetën:

- Po ndonjëherë të ka keqtrajtuar? Të përgjigjet me ashpërsi?

Ajo u përgjigj:

- Jo kurrë. Bën gjithëshka që dua unë, punon gjithënjë, ka gjithshka në rregull, por unë prapseprapë kam frikë. Ka diçka në tru, dhe jam e sigurt, shumë e sigurt. Nuk dua të rri më vetëm në këtë gjendje në fshat.

Të afërmit, të trembur, e vrojtonin e që të gjithë mbeteshin pa mend sa që asnjë nuk e kuptonte dhe e këshilluan që të mos e zinte goje frikën e saj, megjithëse nuk ia ndrruan mendjen për të ardhur e për të banuar në qytet me shpresë se mund të mbarte gjithë trashëgiminë. I premtuan gjithashtu ta ndihmonin për të parë ndonjë shtëpi dhe për t'ia gjetur aty afër tyre.

Zonjusha Sorce u kthye në shtëpinë e saj, por e kishte trurin shumë të tronditur dhe zhurma më e vogël e bënte të hidhej përpjetë ndërsa nga emocioni më i vogël i dridheshin duart. Dy herë të tjera u kthye të fliste me të afërmet e saj e vendosur tashmë se nuk do të qëndronte më vetëm në shtëpinë e saj të izoluar. Do të kërkonte në periferi të qytetit ndonjë shtëpi të vogël që mund t'i përshtatej e do ta blinte fshehtazi që të mos ia dinin.

Nënëshkrimi i kontratos do të bëhej në atë shtëpi të martën në mëngjez dhe zonjusha Sorce shfrytëzoi kohën e mbetur për të bërë përgatitjet e nevojshme për ndrrimin.

Në orën tetë të mbrëmjes hipi në karrocën e postës që do të kalonte rreth një kilometër nga shtëpia ku do të vendosej, u ndal në vendin ku karrocieri e kishte zakon që ndalonte dhe zbriti. Karrocieri goditi kuaj e tij me kamzhik dhe i tha:

- Mbrëmja e mirë zonjusha Sorçe dhe natën e mirë!

Ajo ju përgjegj duke u larguar;

- Mbrëmje e mirë, babo Xhuzepe.

Te nesërmen në mëngjez, në orën shtatë e gjysëm, shpërndarësi i letrave që çonte postën në fshat, dalloi tek kryqëzimi i rrugicës një njollë të madhe gjaku ende të freskët. Tha me vehte:

- Ptu! Ndonjë i dehur që i ka dalë gjak nga hunda.

Por dhjetë hapa më tutje gjeti nje shami hundësh që ishte e njomur me gjak. E mori dhe vuri re se ishte e hollë si prej gruaje. U afrua tek gropa ku i ishte dukur një objekt i çuditshëm. Ishte pikërisht zonjusha Sorce e shtrirë në bar aty për fundi me grykë të prerë nga një goditje thike.

Nje orë më pas xhandarët, inspektori i gjykatës dhe shumë autoritete të tjerë qëndronin duke biseduar e supozuar përqark kufomës. Dy të afërmet, të thirura si dëshmitare, u treguan për frikën që kish pasur zonjusha plakë dhe për projektet e saj të fundit.

Jetimin e arrestuan. Pas vdekjes së asaj që e kishte adaptuar, ai nuk bënte gjë tjetër veçse qante nga mëngezi deri në darke, i zhytur, - të paktën në dukje, - në pikëllimin më të madh. Ai dëshmoi se atë mbrëmje e kishte kaluar deri në orën njëmbëdhjetë në një kafene. Rreth dhjetë persona e kishin parë dhe e kishin lënë po aty nga ku nuk kish lëvizur para orës që deklaroi.

Karrocieri i postës vërtetoi se zonjusha kish zbritur tek kryqëzimi rreth orës nënte e gjysëm –dhjetë. Krimi nuk mund të kish ndodhur gjatë kalimit nga rruga kryesore në rrugicën për në shtëpi më von se ora dhjetë.

I dyshuari u lirua.

Testamenti i vjetër i depozituar pranë noterit të Rennës, e bëri atë trashëgimtar. Ai i trashëgoi të gjitha.

Njerzit e atij vendi për shumë kohë e shihnin gjithënjë me dyshim. Shtëpia e tij, - shtëpia e së vdekurës-, konsiderohej si e mallkuar dhe njerzit evitonin kalimin para saj. Por ai u paraqit kaq burrë i mirë e i çiltër tek familjet përqark, sa pak nga pak dyshimi i tmershëm për të u largua. Ishte bujar, i sjellëshëm, bisedonte me njerzit e varfër për gjithëshka dhe paraqitej i dashur me ta.

Noteri, Zoti Remo, ishte një nga të parët që ndryshoi opinionin për të, i joshur nga sjellja dhe buzëqeshja e vazhdueshme e tij. Një mbrëmje gjatë një darke me të ftuar tek taksambledhësi u tha:

"- Një njeri që bisedon çiltër e me shumë lehtësi dhe që është gjithënjë në humor të mirë, nuk mund të jetë i tillë duke pasur krimin në ndërgjegje."

Të shtyrë nga ky argument, pjesëmarrësit në atë darkë, filluan t'i pranonin bisedimet e gjata me të që i ndalte gati dhe si me force kudo në rrugë për t'u komunikuar idet e tij apo që i detyronte të hynin në shtëpinë e tij kur kalonin para kopshtit të tij. Ai ishte i gojës sidomos për barcoletat që tregonte për zyrtarët dhe xhandarët, shumë i aftë për të komunikuar me njerzit, që, megjithë ngurimin që kishin, ata nuk u mënjanoreshin të qeshurave që shkaktoheshin në shoqëri me të.

Të gjitha portat paskëtaj për të, u hapen.

Tashmë është kryetar i komunës së tij.

Botuar për herë të parë në " Galua " më 15 korrik 1883

Banditi i Korsikës - Nga Guy de Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

Rruga përmes pyllit të Aitones ngjitej ëmbel. Pishat e pa fund formonin mbi kokat tona një tavan të përkulur duke lëshuar një lloj ofshame të vazhdueshme e të trishtuar, ndërsa si në të majtë dhe në të djathtë të rrugës, lartësoheshin trungjet e hollë e të drejtë si një sërë e tastierave të organos, nga ku të ngjante se dilte një muzikë monotone e erës që gulçonte mes çukave.

Pas tre orë marshimi, tufa e këtyre heshtave të gjata e të çrregullta u rrallua. Herë pas here ndonjë pishë gjigande diellpritëse, e ndarë nga të tjerat, e hapur si një ombrellë e stërmadhe, shpaloste mantelin e saj me një ngjyrë jeshile të errët. Në fund të ngjitjes së të përpjetës arritëm cakun e pyllit, disa metra poshtë grykës që të çonte në liqenin e Nialos.

Mbi dy majat e larta që dominonin peisazhin, disa drurë të vjetër e të deformuar, ngjanin si të ishin ngjitur me vështirësi e si zbulues, të nisur përpara shumicës së ngjeshur të drurëve që vinin nga pas. Duke kthyer shikimin prapa na u shfaq i gjithë pylli i shtrirë poshtë nesh, i ngjashëm me një gropë të blertë e të pafund, kufijtë e së cilës dukeshin sikur takonin qiellin. Ato formoheshin prej shkëmbinjsh të zhveshur, që e pushtonin pyllin rreth e qark. U nisëm përsëri për marshim dhe dhjetë minuta më pas arritëm tek gryka. Atëhere u duk një peisazh i mahnitshëm.

Përtej ishte një pyll tjetër, një luginë, por, një luginë që nuk kisha parë kurrë më parë, një shkëmb i vetmuar, i gjatë rreth dhjetë lega, i ngulur midis maleve rreth dymijë metra të lartë dhe pa asnjë fushë e pa asnjë pemë të dukëshme. Është kjo Niolo- ja, vendi ku mund të bredhësh i lirë, " kështjella" e padepërtueshme, ku të gjithë pushtuesit nuk kanë mundur t'i përzenë apo të kapin malësorët. Shoku im bashkëudhëtar më tha:

- Aty qëndrojnë refugjatë të gjithë banditët tanë.

Shumë shpejt dolëm për fund të kësaj skute të egër me një bukuri të paimagjinueshme. Asnjë fije bari, asnjë pemë, por granit, asgjë tjetër veç granitit. Sa të rrokte syri përpara nesh ishte një shkretëtirë graniti vezullues, që lëshonte një nxehtësi si një furrë prej një dielli të tërbuar, që dukej sikur ishte i varur pikërisht mbi këtë grykë gurësh. Kur shikimi i syve lëvizti drejt kreshtave, mbetëm të trullësuar e të shtangur. Ato dukeshin të kuqe dhe të dhëmbëzuara si vargje koralesh, sepse gjithë majat janë prej mineral porfir- i, ndërsa qielli sipër tyre dukej vjollcë, lila i ngjyrosur nga reflektimi i rrethinave të këtyre maleve të çuditshëm. Më poshtë graniti kishte ngjyrë gri vezulluese, ndërsa nën këmbët tona ishte i gërryer, i thërrmuar. Ne ecnim mbi një pluhur graniti të shndritshëm.

Në të djathtë tonë, nëpër një hullije të gjatë e dredharake si një gjarpër, zbriste tatëpjetë një rrëke e vullshme që oshëtinte e zhytej nën këtë të nxehtë, nën atë dritë, në këtë luginë shterpë e të egër, të grryer nga këto rrjedhje uji të stuhishme, që ngjanin si të destinuara për të ikur, të pafuqishme për t'i bërë pjellore këto shkrepë të humbura në këtë furrë, që thithja e këtyre ujrave nuk i kishte ngopur kurrë, nuk kish depërtuar në to dhe nuk i kish freskuar asnjëherë.

Një moment, në të djathtë tonë, vumë re një kryq të vogël prej druri të vendosur në një grumbull me gurë. Një njeri ishte vlarë pikërisht në këtë vend, prandaj ish vendosur ai kryq. Atëhere unë i thashë mikut tim:

- Më trego, pra, për banditët tuaj.

Ai më tha:

"- Kam njohur banditin më të famshëm e më të tmerrshëm, Santa Luçia- n. Do t'ju kallzoj historinë e tij:

«Tregonin se babai i tij ishte vlarë në një kacafytje nga një djalë i ri prej të njëjtit vend dhe Santa Luçia kish mbetur vetëm me të motrën. Ishte një djalë i vogël dhe i turpshëm, i pakët, shpesh herë i sëmurë, pa fuqi për asgjë. Nuk deklaroi se do të hakmerrej për vrasjen e babait të tij. Të gjithë të afërmit i vajtën për ta takuar duke iu lutur për t'u hakmarrë; ai qëndronte si i shurdhër ndaj kërcënimeve dhe lutjeve të tyre.

Atëhere duke ndjekur doket e zakonit të vjetër, motra e indinjuar i zhveshi rrobat e zeza, sepse nuk duhet të mbahej zi për një të vdekur që kish mbetur pa i marrë hakun. Ai e mbajti pa u ndjerë edhe këtë fyerje, se sa të merrte pushkën e të atit që qëndronte e mbushur ende, e varur mbi oxhak. U mbyll brënda në shtëpi, nuk doli më, duke mos pasur guxim të sfidonte shikimet përbuzës të të rinjve të vendit.

Shkuan disa muaj. Dukej sikur e kish harruar përfundimisht krimin dhe vazhdonte të jetonte me të motrën në thellësi të shtëpisë së tij. Mirëpo një ditë atij i thanë se vrasësi do të martohej. Santa Luçia u duk sikur nuk pësoi ndonjë lëkundje as me këtë njoftim. Por ja, - që pa dyshim për ta sfiduar- , i fejuari, një ditë për të vajtur në kishë, kaloi përpara shtëpisë së dy jetimëve. Vëlla e motër, të ulur pranë dritares, ishin duke ngrënë ca ëmbëlsira të vogla, të fërguara, kur vrasësi kaloi së bashku me vargun e muzikantëve duke parakaluar para shtëpisë së tyre. Për një çast Santa Luçia u drodh, u çua pa thënë asnjë fjalë, bëri shënjën e kryqit, mori armën e varur nga oxhaku dhe doli.

Më vonë, kur fliste për këtë moment thosh: "Nuk dita se çfarë pata, ishte një afsh në gjakun tim; e ndjeva se ishte e nevojshme".

Megjithatë nuk kish zgjatur shumë kjo gjendje dhe shkoi e fshehu pushkën në një gëmushë mbi rrugën për në Korte.

Një orë më pas, hyri në shtëpi me duar bosh e me pamjen e tij të zakonshme, i trishtuar e i lodhur. Motra besonte se ai nuk mendonte për të bërë më gjë për t'u hakmarrë. Por, me të rënë nata ai u arratis.

Armiku i tij, në po atë mbrëmje, së bashku me dy dëshmitarë, duhej të kalonte më këmbë për në Korte. Ata ecnin duke kënduar, kur Santa Luçia u dha para tij dhe duke e parë drejt në fytyrë i bërtiti: "Momenti mbriti" dhe pa prituri ia çau gjoksin. Një nga dëshmitarët ia dha vrapit, tjetri iu drejtua djalosht duke i thënë: "Çfarë bëre Santa Luçia?", pastaj ai deshi të vraponte për në Korte për të kërkuar ndihmë. Atëherë Santa Lucia i bërtiti:

"- Në se bën edhe një hap do të ta thyej një këmbë".

Tjetri që e kish ditur deri në këtë ditë Santa Luçian shumë të urtë, iu përgjigj

- "Ti nuk do të guxosh" dhe filloi të lëvizte, por ra shpejt për tokë me një kofshë të coptuar nga një plumb. Atëherë Santa Luçia iu afrua dhe i tha:

- "Tani do të ta shoh plagën tënde, po të mos jetë e rëndë do të të le këtu, por po të jetë për vdekje do të të mbaroj. "

Ia pa plagën, e gjykoi si vdekjeprurëse, mbushi ngadalë pushkën e tij, i tha të plagosurit të citonte një lutje dhe pastaj ia theu kafkën. Të nesërmen ishte në mal.

Dhe e dini ç' ka bërë më tej ky Santa Luçia?

Gjithë familjen e tij dhe të afërmit i arrestuan. Xhaxhai i tij, famulltar në fshat, dyshohej ta kishte shtyrë për të bërë hakmarrjen dhe e burgosën, sepse akuzohej për këtë nga të afërmit e viktimës. Por ai u arratis, mori një pushkë dhe e arriti të nipin në shkurret.

Më vonë Santa Luçia vrau njëri pas tjetrit akuzuesit e të xhaxhait dhe u nxorri atyre sytë për t'u treguar të tjerëve se nuk duhen deklaruar si të vërteta ato që nuk janë parë me sytë e tyre. Vrau të gjithë pjestarët e familjes armike, të gjithë aleatët përkrahës të tyre. Gjatë jetës së tij vrau katërmëdhjetë xhandarë, u dogji shtëpitë të gjithë kundërshtarëve të tij dhe u bë deri në vdekje banditi më i tmerrshëm që unë mbaj mend në këto anë.”

* * *

Dielli u fsheh prapa malit Çinto dhe hija e madhe e tij vrapoi mbi granitin e luginës. Ne me mikun tim i shpejtuam hapat për ta zënë para natës fshatin Albertace, i ngritur mbi një grumbull gurësh të rënë nga brinja gurishtore e grykës së egërr. Unë, duke menduar gjithnjë për banditin i thashë mikut tim:

- Çfarë zakon i tmerrshëm kjo gjakmarrja e juaj!

Miku im më vështroi e mu përgjigj:

- Ç'farë thoni!? Ai bëri detyrën e vet.

Botuar në “Zhil Blas” -25 maj 1882 me pseudonimin Mafrinios.

P a s i o n i - Nga Gui De Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

Deti ishte i qetë e vezullonte ndonse ishte i turbulluar nga zbatica dhe që nga diga, gjithë qyteti i Harveit mund të shihte hyrjen e anijeve.

Nga larg dukeshin shumë anije, vaporë të mëdhenj me shtëllungat e tyre të tymit, anije me vela të tërhequra nga rimorkiatorë gati të pa dukshëm që ngrinin drejt qiellit drekën e tyre të madh e që dukej si një pemë e xhveshur. Shpejtonin nga të gjitha pikat e horizontit drejt grykës së ngushtë të digës që i gëlltiste këto lubi, që rënktonin, ulërinin e fërshëllenin duke lënë nga pas rrjedhën e shkaktuar prej tyre, si balenat gullçimën

Dy oficerë, dy djem të rinj, shëtisnin në molo, salutoheshin e u përgjigjeshin salutimeve të shëtitoreve dhe herë pas herë ndaleshin për të biseduar. Në një moment, njeri prej tyre, ai më i gjati, - Paolo Henrikel- , i shtrëngoi dorën shokut Xhiovani Renoldi si për t'i tërhequr vemëndjen dhe i tha me zë të ulët:

-Ou!Ja zonja Puançot. Shikoje me kujdes, të siguroj se do të të shohë me një shikim të ngrohtë.

Ajo mbështetej pas krahut të të shoqit, që ish një qiradhënës anijesh, i pasur. Ishte një grua rrotull te dyzetave, ende shumë e bukur, pak e shëndoshe, por që kish mbetur e freskët si një njezetvjeçare në lulëzim. Miqtë e saj e kishin mbiqojtur Dea, për shkak të sjelljes së saj krenare, të syve të saj të mëdhenj e të zinj, të gjithë fisnikërisë së personit të saj. Për të thoshin se nuk kishte asnjë të metë. Asnjë here ndonjë dyshim nuk kishte ulur fisnikërinë e saj gjatë gjithë jetës. Citohej si një shëmbëlll i gruas së nderuar e të thjeshtë, dinjitoze që asnjë burrë nuk kishte guxuar kurrë t' i bënte lajka. Dhe ja, për rreth një muaj rresht, Paolo Henrikel, i pohonte mikut Renoldi se zonja Puançot vazhdonte ta shihte atë me një farë dashurie. Dhe vazhdimisht insistonte:

- Po, sigurisht që nuk gaboi. E shoh qartë, ajo ty të do e apasionuar si një grua kasteje që nuk ka dashuruar ndonjë herë tjetër. Dyzet vjet, është një moshë e rezikëshme për gratë e nderhme, kur bien në dashuri, marrosen e bëjnë budallallëqe. Ajo aty, është goditur miku im

dhe tamam si një zog i plagosur, ajo bie, ose më mirë ka për të rënë në krahët e tua. Ja, vëre re.

Zonja, paraprihej nga dy vajzat e saj të moshës dymbëdhjetë e pesëmbëdhjetë vjeçe. Befas, duke parë oficerin u zbeh në fytyrë. Ajo e shihte me një shikim të ngrohtë e të fiksuar që dukej sikur nuk shihte asgjë tjetër përquark, as vajzat, as burrin e as turmën e shëtitorëve. Ajo u ktheu përshëndetjen dy të rinjve pa e ulur shikimin që ishte një vështrim i tëri i ndezur flakë, që më së fundi krijoi një dyshim që penetroi në mendjen e nëntogerit Renoldi. Ndërsa miku i murmuriti :

- Isha i sigurt. E vure re kësaj here? Ta marrë djalli, ajo është një kafshatë shumë e shijëshme.

Por Xhiovani Renoldi nuk i donte intrigat mondane. Jo shumë i flakët në dashuri, dëshëronte mbi të gjitha një jetë të qetë dhe atë e kënaqnin relacionet e rastit që një i ri mund t'i gjente kudo dhe kurdoherë. Gjithë vargu i sentimentalizmit e i kujdesit që kërkonte një grua e shoqërisë së lartë, për të ishin mërzi. Lidhja, për sa më e lehtë të ishte që një aventurë e kësaj gjinie të fillohej, i shkaktonte frikë. Ai thosh:

“ Në krye të një muaji i kam pas ngulur sytë tek njera dhe për t'i larguar e riedukuar jam detyruar për më se gjashtë muaj.”

Mandej, prishjet e këtyre rasteve e acararin me skandalet, aluzionet, sulmet dëshpëruese të gruas së abandonuar. Prandaj shmangej të takonte zonjën Puançot.

Por, një mbrëmje, në një darkë, u ndodh fare pranë saj, në një tavolinë. Pa nevojën e nisativës së vet, pati mbi lëkurën e tij, mbi sytë e deri në brëndësi të shpirtit, shikimin zhuritës e nga afër të saj, duart e të cilëve herë pas here u takuan e u shtrënguan pothuajse rastësisht apo dhe me dashje. Ishte tashmë fillimi i një relacioni. E shihte herë pas here ndonse kundër dëshirës së tij. Ndjehej i dashuruar, i turbulluar, i pllakosur nga një lloj mallëngjimi sqimëtar prej pasionit të dhunshëm të kësaj gruaje. E la pas dore atëhere ndjenjën dhe mundohej të sillej thjesht vetëm si një zotni i sjellshëm duke shpresuar se do të mund të ndalonte kështu ndjenjën e sentimentalizmit.

Por ajo ditë u krijoi mundësinë « për t'u ripare » e « për të folur lirisht », i kish thënë ajo.

Më pas ajo do të binte pa ndjenja në krahët e tij dhe ai do të detyrohej të bëhej dashnor i saj.

* * * * *

Ishte një dashuri që zgjati gjashtë muaj. Ajo e donte me një ndjenjë të shfrenuar, të marrë. E mbyllur në këtë pasion fanatik nuk mendonte më për asgjë. I a kishte dhënë të gjitha: trupin e saj, shpirtin e saj, reputacionin dhe pozicionin e saj, lumtërinë e saj. I kishte hedhur të gjitha në atë flakë të zemrës siç hidheshin për një sakrificë të gjitha sendet e çmuara mbi alltar. Ai, ishte ngopur tashmë prej kohësh dhe e qante me lot fitoren e lehtë të një oficeri të mirë, por ishte i lidhur, i ngujuar, i burgosur. Çdo moment ajo i thosh:

- T'i kam dhënë të gjitha, çfarë do më?

Ai me dashamirësi i përgjigjej:

- Po unë nuk të kërkova asgjë dhe të lutem t'i rimarësh ato që më ke dhënë.

Pa u thelluar në këtë që i thoshte ai, ndonse e prekur dhe e humbur, ajo largohej prej tij çdo mbrëmje gjithënjë e më e zjarrtë. Kur përsëri kthehej, lëshohej në krahët e tij, e shtrëngonte po thuajse e alivanosur me puthjet e nxehta të saj që atij tashmë i shkaktonin bezdi. Dhe me një zë të lodhur i thosh:

- Shiko, ji me e arsyshme.

Ndërsa ajo i përgjigjej:

- Të dua, - e ulej në gjunjët e tij për ta soditur gjatë e me një poze adhurimi. Nga ky shikim i ngulur ai ndjehej i pezmatuar dhe kërkonte ta çonte më këmbë.

- Dëgjo, ulu të bisedojmë.

Ndërsa ajo murmuriste:

- Jo, më lerë këtu, - dhe vazhdonte të rrinte ashtu me shpirt në ekstazë.

Mikut te tij Henrikel një ditë ai i tha:

- Ej! Unë do ta rrah. Nuk dua më ta di, nuk dua më. Është ë nevojëshme që e gjithë kjo histori të mbarojë sa më shpejt.

Mandej shtoi:

- Ç' farë më këshillon ti të bëj?

Ndërsa tjetri i u përgjegj.

- Prishu.

Po Renoldi duke ngritur shpatullat shtoi:

- Ti e thua me lehtësi këtë. Ti beson se është e lehte të prishesh me nje grua që të çfilit me këmbënguljen e përkujdesjen e saj, që të torturon me qëndrimin e të ndjek me mallëngjimin e saj, që ishin e vetmja gjë nga të cilat je nisur për ta pëlqyer dhe njëkohësisht i vetmi gabim nga i cili i je dhënë kundër dëshirës sate.

Kur ja që një mëngjez mbreti lajmi se regjimenti do të ndrronte vend-qëndrimin e shërbimit. Renoldi kërceu nga gëzimi. Kishte shpëtuar, i shpëtuar pa ngjarje të pa pritura e pa britma. Nuk bëhej fjalë në se do t'i duhej të duronte jo më shumë se dy muaj, mandej do të shpëtonte.

Në mbrëmjen e asaj dite, ajo u kthye tek ai akoma më e ekzaltuar se zakonisht. E dinte lajmin e tmerrshëm dhe pa e hequr kapelën, i hodhi duart dhe e shtrëngoi me nervozitet duke e parë drejt në sy. Me një zë që i dridhej i tha:

- Ti je për të ikur, e di. Fillimisht zemra mu coptua, më pas kuptova atë që më mbetej për të bërë. Nuk rezistoj më. Erdha për të të dhënë provën më të madhe të dashurisë që mund të jap; do të të ndjek. Për ty do të braktis burrin tim, fëmijet e mij, familjen time. . Më fal, por jam e lumtur, mendoj të të jepem akoma ty rishtas. Është sakrifica më e fundit dhe më e madhe e imja. Jam e jotja për gjithënjë.

Ai ndjeu një djesë të ftohtë t'i shkonte gjatë shpinës. E pushtoi një mërzi që i zjente brënda dhe e tërbonte, një zëmërim i brishtë. Por, megjithatë qëndroi i qetë dhe me një ton të kthjellët, me ëmbëlsinë e zërit të tij, i refuzoi sakrificën, kërkoi ta qetësonte, ta bënte të merrte vesh arsëyen e të kuptonte se çfarë marrëzie kërkonte të ndërmernte. Ajo e dëgjoi duke e parë me rrotullimin e syve të saj të zes e buzët e zëmëruara pa e ndërprerë. Kur ai kishte mbaruar së foluri, i tha vetëm:

- Mbase je një i poshtër? Je një nga ata që ndjekin një grua pastaj e braktisin për një kapriço?

Ai u zbeh dhe rifilloi t'i arsyetonte, t'i demonstronte pasojat e pa evitushme të një veprimi të njëjtë të tillë, të një jetë të thyer e në një shoqëri të mbyllur.

Ajo insistonte me këmbëngulje:

- E ç' rëndësi ka kur dashurohesh?

Atëhere ai në një mënyrë shpërthyesë i tha:

- Mirë atehere, po të them se nuk dua. Kuptove? Nuk dua. Nuk ta lejoj.

Kështu, mbas mbartjes së inateve prej kaq kohësh, më në fund e zbraz zemrën.

- Eh, Zot! U bë tanimë shumë kohe që ti më do jashtë dëshirës sime. Dhe kjo më mungonte, të të marr me vehte. Ah! Falemnderit! Jo, jo.

Ajo nuk u përgjigj, por fytyra e saj u nxi e u rudh dalngadalë, me dhimbje, sikur të gjithë nervat dhe gjithë muskujt t'i ishin kontraktuar.

U largua pa e salutuar.

Po atë natë ajo piu një dozë helmi. Besonte se për tetë ditë do të vdiste. Në qytet filloi te flitej shumë për të, i qanin hallin, e shfaqësonin për veprimin e saj falë forcës së pasionit, sepse ndjenjat ekstreme bëhen së tepërmi vepruese dhe duhet falur, se ato e kanë në vetvete fajin. Një grua që vetëflijohet nuk duhet konsideruar shkelëse e kurorës bashkëshortore.

Njëherësh e konsideronin dhe si një goditje totale kundrejt nëntogerit Renoldi, që refuzoi të rishihte dënimin e ndjenjës unike. Tregonin se ai e kish abandonuar, tradhëtuar e goditur.

Koloneli, i pushtuar nga ndjenja e mëshirës, i foli si një oficer, me një aluzion të arsyshëm. Paolo Henrikel- i shkoi ta kërkonte mikun:

- Hej! Ta marrë dreqi, miku im, nuk lihet të vdesë një grua, ky nuk është një veprim korrekt.

Tjetri, i acaruar i imponoi heshtjen mikut që i shqiptoi fjalën «turp». U grindën e u rrahën të dy. Renoldi ishte plagosur me shpagimin e madh të të gjithave dhe ndenji gjatë shtrirë në krevat.

Ajo, e mësoi këtë gjë dhe e deshi akoma më shumë duke menduar se ishte rrahur për të. Ai nuk pranonte të delte nga dhoma, nuk u ripa më para se regjimenti të nisej.

Pas tre muajsh ai ishte në Lilla, kur një mëngjez e vizitoi një zonje e re, motra e të dashurës së tij të dikurshme. Mbas shumë vuajtjesh dhe një dëshpërimi që nuk kish mundur ta largonte, e dashura e tij ishte bërë gati për vdekje. Ishte e dënuar pa shpresë. Dëshëronte vetëm ta shihte për një minutë jo më shumë se një momenti para se të mbyllte sytë për gjithënjë. Mos paraqitja dhe koha që kërkonte i a fashitën inatin dhe zëmërimin të riut; u trondit shumë, qau dhe u nis pa humbur kohë për në Harve.

Ajo dukej se ish në agoni.

I lanë vetëm. Ai u ul në krevatin e asaj që mos dashja e tij e kishte vrarë me një krizë te lemerishme dhimbjesh. Qau me ngashërim, e puthi me puthje te ngrohta e me pasion si nuk e kish puthur kurrë. Belbëzoi:

- Jo, jo ti nuk do të vdesish, ti do të shërohesh, ne duhemi. duhemi. . . .
përgjithënjë.

Ajo murmuriti:

- A është e vërtete? Ti më do?

Dhe ai në pikëllimin e tij betohej, premntonte se do ta priste deri sa të shërohej, mallëngjehej shumë duke i puthur duart, ato duar të dobësuar të gruas së mjerë, zemra e së cilës trokiste me rrahje të çrregullta. Të nesërmen u gjend në regjiment.

Gjashtë javë me von, ajo i vajti aty, gati e plakur sa që mezi njihej se ishte ajo por, më e dashuruar se kurrë. Ai e mbajti. Me të jetonin së bashku si të ishin burrë e grua. Vetë koloneli, që ishte i indinjuar më parë për braktisjen e tij prej saj, u revoltua përball kësaj lidhje të re të pa ligjëshme e të papajtushme me shëmbullin e mirë që duhet të jepnin oficerët në një regjiment, e vuri përpara përgjegjësisë vartësin e tij, e dënoi dhe Renoldi dha dorëheqjen. Atëhere ai u vendos për të jetuar në një vilë në brigjet e Mesdheut, detit klasik për të dashuruarit. Aty ata kaluan tre vjet. Renoldi, i përkulur e nën zgjedhë tashmë ishte ambjentuar në këtë dhëmshuri ngulmuse. Ajo tanimë i kishtë flokët e bardha, ndërsa ai konsiderohej si një burrë i mbaruar, që kish humbur çdo shpresë, çdo karrierë e që ishte i privuar nga çdo kënaqësi apo gëzim.

Por, një mëngjez i dhanë një kart-vizitë me mbishkrimin: “Xhuzeppe Puançot, pronar anijesh”.

Ishte i shoqi! I shoqi që nuk kish thënë asgjë më parë duke pas kuptuar se nuk luftohet kundër këmbënguljes së dëshpëruar të grave. Çfarë kërkonte ai tani? Ai priste në kopësht duke mos pranuar të hynte brenda në vilë. Përsëritet njerëzisht e duke mos dashur të ulej as në stolin e gjatë në një nga shëtitoret e kopështit, nisi të fiste ngadalë e qartë.

- Zotëri, unë nuk kam ardhur për të bërë qortime; e di shumë mirë si kanë shkuar punët. Kam pa pritur. ne kemi pa pritur. një farë. prapësie. Nuk do ju kisha shqetësuar në vendndodhjen tuaj në se situata nuk do të kishte ndryshuar. Kam dy vajza, zotëri. Njera, ajo më e madhja, dashuron një djalosh dhe ai i është përgjigjur dashurisë së saj. Por, familja e tij kundërshton për shkak. të gjendjes së nënës së vajzës sime. Unë nuk kam mllafe por nuk kam vërejtje., i adhuroj vajzat e mija zotëri. vij të pyes gruan time duke shpresuar se në këtë rast ajo do të pranojë të rihyje në shtëpinë time. .

. në shtëpinë e saj. Sa për mua, do të shtirem se kam harruar gjithëçka ka ndodhur.
. për hir të vajzave të mija.

Renoldi, ndjeu në zemër një goditje të fuqishme dhe ndërkohë u mbush me një farë kllapie prej gëzimit, tamam si një i dënuar me vdekje kur i thonë se ka fituar pafajësinë. Belbëzoi:

- Po. sigurisht, zotëri. unë vetë. besomëni. pa dyshim.
. . . është e drejtë, shumë e drejtë

Pati një dëshirë të marrë që t'i merrte duart këtij burri, ta shtrëngonte në krahë e ta puthte në faqe.

- Po hyni zotëri, qëndroni më mirë në sallon. Po shkoj ta thërras.

Kësaj here zoti Puançot nuk kundërshtoi më, por pranoi të hynte e të ulej.

Renoldi, i ngjiti shkallët me nxitim dhe kur arriti para derës së të dashurës, u ndal, pastaj hyri rëndë –rëndë.

- Te kërkojnë të zbresësh poshtë për një komunikim që lidhet me vajzat e tua.

- Vajzat e mija? Si? Nuk kanë vdekur?

Ai i u përgjigj.

- Jo. Por gjenden në një situatë që vetëm ti mund t'i japësh rrugë zgjidhje.

Ajo nuk priti por zbriti me të shpejtë.

I shoqi ndërkohë ishte si i ndukur në një ndenjësë, i përmalluar dhe priste. Gjatë pritjes kishte mundur të dëgjonte bisedën meqënëse zërat irituëse i vinin nëpërmjet tavanit. Zonja Puançot, kur pa të shoqin qëndroi pak më këmbë e paskëtaj e acaruar u bë gati për të ikur, ndërsa i shoqi e kapë dhe e mbante për fustani duke i përsëritur:

- Po nuk e kupton që je shkatërruese e vajzave tona, e vajzave të tua, e krijesave tona?

Ajo ju përgjigj me kokëfortësi

- Jo, jo. Nuk kthehem më në shtëpinë tuaj.

Renoldi, i ndryshuar, i u afrua i tronditur dhe i belbëzoi:

- Si? Nuk pranon?

Ajo u kthye përball tij me fytyrë për të mos e parë më të shoqin legjitim dhe i tha:

- E di se çfarë më kërkon? Ai do që unë të kthehem në shtëpinë e tij, - dhe u zgërdhi me një përbuzje të madhe për këtë burrë që po i lutej gati i gjuhëzuar. .

Atëhere Renoldi me vendosmërinë e një të dëshpëruari që luan kartën e fundit, u përpoq ta bindte të dashurën e tij, për të mbrojtur çështjen e të dy vajzave të mjera, çështjen e të shoqit dhe vete çështjen e saj.

Zoti Puançot, pa pasur argumentime të tjera, i foli duke i u drejtuar me " ti " në njëjës për t'u rikthyer në banesën e vjetër dhe insistonte:

- Te arsyetojmë, Delfina, mendo për vajzat e tua.

Ajo më në fund, u hodhi që të dyve një shikim me një përbuzje të madhe, mbasandaj duke vrapuar me vrrull drejt shkallëve iu drejtua duke u thënë:

- Jeni që të dy të poshtë!

Të mbetur vetëm, ata u panë një moment sy ndër sy, krejt të zverdhur e shumë të cfilitur, njeri më shumë se tjetri. Zoti Puançot, ngriti kapelën që i kishte rënë përtokë, pastroi me dorë pantalonën e ndotur tek gjuri nga pluhuri i dyshemesë, pastaj me një gjest të dëshpëruar, -ndërsa Renoldi po e shoqëronte drejt portës për të dalë-, i tha duke e salutuar:

- Ne jemi dy fatkeqë, zotëri! - dhe u largua me hapa të rënduara nga dëshpërimi.

Botuar për herë të parë në "Galua" më 15 korrik 1883.

Rrëfimet e një gruaje - Nga Gui De Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

«Miku im!

- Më ke kërkuar të të tregoj kujtimet që më kanë lënë më shumë mbresë në jetën time. Tashmë jam shumë e moshuar, pa të afërm e pa fëmijë; jam pra, krejt e lirë për të dëshmuar. Vetëm, më premtë që nuk do ta tregosh kurrë emrin tim. Kam qënë shumë e dashuruar, ti e di; unë vetë kam dashuruar disa herë. Isha shumë e bukur. Sot mund të të them se nga bukuria e dikurshme nuk më ka mbetur asgjë. Dashuria ishte për mua jeta e shpirtit, sikurse ajri është jetë për trupin e njeriut. Do të kisha preferuar më mirë të vdisja se sa të jetoja pa dashuri, pa mendimin se dikush më perkiste i gjithi vetëm mua. Gratë shpesh pohojnë se nuk kanë dashuruar asnjëherë me gjithë forcën e shpirtit. Mua shpesh me ka qëlluar të dashuroja me shumë pasion sa që besoja se do të ishte e pa mundur dhënia fund e këtij pasioni. Por, gjithënjë shuhej në mënyrë natyrore si një zjarr kur i mbaroen drutë.

Sot, do të të tregoj aventurën time të parë kur unë isha ende e pa djallëzuar, por ishte kjo që përcakttoi më pas të tjerat.

Hakmarrjen e tmerëshme nga ato të farmacistit Pek që të kallin datën, më ka sjellë ndër mend drama e tmerëshme në të cilën u ndodha pa dëshirën time.

Kisha një vit që isha martuar me një burrë të pasur – kontin Herve de Ker. . . . , një pinjoll i një fisi të vjetër, - që unë nuk e desha fare, - shumë i njohur. Dashuria, dashuria e vërtetë, ka nevojë, - besoj unë-, për liri dhe pengesa në vazhdimësi. Dashuria e imponuar, e miratuar me ligj, e bekuar nga prifti, a është vallë dashuri? Një puthje e ligjëruar nuk vlen kurrë sa një puthje e vjedhur.

Burri im ishte me shtat të lartë, nga linja elegant dhe sigurisht një zotëri i madh e i modes. Por, i mungonte inteligjenca. Fliste qartë, të krijonte përshtypjen se i priste goja brisk. E ndjente trurin e tij plot me mendime, tashmë të dhëna e të ngulura në të nga i ati dhe nëna e tij që i kishin trashëguar nga gjyshërit e tyre. Nuk nguronte kurrë të jepte mendimin e tij për çdo gjë, shpejt dhe me përkufizime, pa u ndalur e pa kuptuar se mund të shihej edhe në një mënyrë tjetër. Kuptohet që ky tru ishte i mbyllur se nuk i qarkullonin ide, nga ato ide që rinovohen e shëndoshin një shpirt si ajri që kalon nëpër një shtëpi kur porta, dyert e dritaret janë të hapura

Shtëpia ku ne banonim, gjendej në një vend plotësisht të shkretë. Ishte një ndërtesë e madhe e trishtuar, e rrethuar me drurë të mëdhenj plot myshqe të varur, për të cilët të krijohej mendimi i një mjekre të bardhë të një plaku të nderuar.

Parku, - një pyll i vërtetë, - ishte i rrethuar nga një hendek që grishte kërcënimin e ujkut; në fund, në brinjë të fushës së hapur, ishin dy mbledhës uji të mëdhenj mund të them dy kënetë plot me bimë ujore dhe barishte notuese. Midis tyre, mbi brigjet e një përroi që i bashkonte, im shoq, kishte ndërtuar një kasolle, - një ushe-, për gjuetinë e rosave të egra. Kishim, përveç shërbëtorëve të zakonshëm, një roje, një farë egërsire, besnik ndaj burrit tim deri në vdekje, si dhe një kameriere, gati një mikeshë që më donte verbërisht. E kisha sjellë nga Spanja pesë vjet më parë. Ishte një vajzë e braktisur. Mund ta merrje për një arrixhesë për nga ngjyra e errët e lekurës së saj, sytë e thellë, flokët e dëndur si një pyll dhe gjithënjë të shpushpurisura mbi ballë. Atëhere ishte shtatëmbëdhjetë vjeçe, po tregonte si të ishte njëzet.

Vjeshta tashmë kish filluar. Gjuanim shumë, herë pranë fqinjëve e herë-herë në pronat tona.

Eshtë për t'u shënuar se një djalosh, baroni C.... na bënte vizita të shpeshta në këshjellë dhe gjithënjë vetëm. Mandej, pushoi së ardhuri dhe unë nuk e mendoja më. Por, u mërzita se ndërkohë im shoq ndryshoi sjelljen dhe përkujdesjen ndaj meje. Dukej fjalë pak, i preokupuar e nuk më përqafonte më. Ndonse nuk hynte shpesh në dhomën time, që e kisha dashur të ndarë nga e tija me qëllim për të jetuar pak vetëm, dëgjoja shpesh herë, natën, një ecje tinzare që vinte deri tek porta ime e pas disa minutash largohej.

Meqënëse dhoma ime ishte në katin përdhe, shpesh herë nga dritarje vija re se përgjohej dhe një hije vinte përqark kështjelles. I a thosha tim shoqi që mbasi më shihte i ngulur për disa sekonda, më përgjigjej:

- S' ka gjë, është roja.

Por një mbrëmje, sa mbaruam ngrënien e darkës, Herve, që dukej shumë gazmor, - rast shumë i çuditshëm, - një alegri që nuk kuptohej ç' ishte, më pyeti:

- Do të të pëlqente të kalonim nja tre orë në pritë për të vrare një dhel për që vjen gjithnjë në mbrëmje për të ngrënë pulat e mija?

Më ra si çudi dhe e pa pritur! Ngurova për një çast, por meqënëse ai më pa me një ngulim të veçantë të shikimit, i u përgjigja:

- Sigurisht miku im.

Është e nevojshme të të them se unë shkoja për gjueti të ujkut dhe të derit si një burrë. Ishte pra e natyrshme që të ma parashtronte këtë pritë. Por im shoq kësaj here sillej në një mënyrë arifciale e me një qëndrim çuditërisht nervoz. Gjatë gjithë mbrëmjes ulej e ngrihej e ndjehej si në ethe. Aty afër orës dhjetë më tha si pa pritur:

Jeni gati?

U çova. Megjithëse ai vetë e solli çiftin time, më pyeti:

- Do të deshe ta mbushje me plumçe apo me saçma?

Çuditërisht, pa pritur mandej tha:

- Oh! Me saçme vetëm, do të mjaftojë, të jeni e sigurt.

Mandej mbas disa sekondash, shtoi me të njëjtin ton:

- Mund të mburri për këtë gjakftohësi të shkëlqyer.

Më erdhi për të qeshur.

- Unë? Pse? Nga gjakftohësia për vrasjen e një dhelpre? Po çfarë po thoni miku im?-i thashe.

Dhe kështu u nisëm, pa zhurmë, kaluam parkun. E gjithë shtëpia flinte. Hëna e ngjyrote në të verdhë ndërtesën e vjetër e të errët ndërsa çatia me pllaka xixëllonte. Mbi dy kulmet e kështjelles të rrethuar me gardh shkëlqente hëna dhe asnjë zhurmë nuk prishte qetësinë e asaj nate të kthjellët e të trishtuar, të ëmbël e të rëndë, që dukej si e vdekur. Asnjë kuakitje bretkoce, asnjë rënkim kukuvajke; një si gjendje funebri rëndonte mbi gjithshka. Kurse afshi nënë drurët e parkut, si një ftohtësi më kalonte e më godiste nga aroma e gjetheve të kalbura. Im shoq nuk fliste, por mbante vesh, përgjonte, bëhej sikur kërkonte nëpër hije, si të tregonte gjithshka nga pasioni e mjeshtëria e gjuetisë.

Arritëm shumë shpejt në bregun e kënetës. Dëndësia e kallamishteve ishte e pa kalushme; asnjë erë nuk i përkulte ato, ca lëvizje të ujit mezi kuptoheshin se ishin valë. Ndërkohë një pikë lëvizje lehtë në sipërfaqe të ujit dhe nga kjo pikë u nisën lehtë rrathë të shndritshëm valë-valë e të barabartë që shkonin duke u larguar në pambarim. Kur mbritëm në kasolle ku do të vinim të qëndronim të fshehur, im shoq më la të ec përpara, pastaj mbushi me ngadalë armën e tij. Zhurma e mbushjes së armës më shkaktoi një efekt të çuditshëm. Ai e vuri re drithmën time dhe i zëmëruar më tha:

- Mbase që prova ishte e mjaftushme? Tani mund të kthehi në kështjellë. E habitur i u përgjigja:

- As që më shkon në mendje. Nuk kam ardhur për t'u kthyer më pas prapa. Jeni i çuditshëm këtë mbrëmje.

Ai pëshpëriti:

- Si të doni.

Unë nuk lëviza nga vendi. Krye afro gjysëm ore, meqënëse asgjë nuk e prishte rëndesën dhe kthjellësinë e kësaj nate vjeshte, i thashë me zë të ulët:

-Jeni mirë i sigurt se do të kaloje prej këtu?

Harvei pësoi një tronditje sikur ta kishte kafshuar dikush dhe më foli me gojën tek veshi:

- Nuk jam mirë i sigurt, -tha, - e kuptuat?

Qetësia ra përsëri. Ndoshta kisha filluar të dremisja kur im shoq më shtrëngoi krahun e me një zë të ashpër e të ndryshuar më tha :

- E shihni atje tej nën pemët?

Ndonse shihja mirë nga sytë, nuk dallova gjë. Harvei ngriti ngadalë armën dhe e mbështeti mbi sup gjithënjë pa i ndarë sytë nga unë. U bëra gati edhe unë për ta zbrazur kur nja tridhjet hapa larg u shfaq një burrë mu përpara nesh, plotësisht në dritë, një njeri që vinte me hapa të shpejta e i përkulur sikur po vraponte që t'i largohej rrezikut. E befasuar gati sa nuk lëshova një britmë të menjëherëshme, por nuk arriva se një flakë më kaloi para syve të mij, një krismë më trullosoi dhe pashë njeriun të rrotullohej në tokë si një ujë i qëlluar me plumb. Lëshova një klithmë të menjëherëshme që të shtinte tmerin, e pushtuar si nga marrëzia. Në çast një dorë e fuqishme, ajo e Harveit më shtrëngoi në fytyrë. Për një moment u ndodha e shtrirë përtokë, mandej e ngritur nga duart e tij të fuqishme. Ai filloi të vraponte duke më mbajtur peshë deri tek trupi i burrit të shtrirë në bar dhe më hodhi rrëmbyshëm mbi të, sikur kish dashur të më thyente kokën. U ndjeva e humbur. Ai qëndronte i gatshëm për të më vlarë; por ja në çast pashë takat e këpucëve të tij të ngritura përpjetë dhe atë të përmbysur për tokë, pa e kuptuar se çfarë po ndodhte. U çova përsëri rrëmbyshëm dhe pashë, me gjunjët të vënë mbi gjoksën e tim shoqi, Pakuetën, kamarieren time, që si një maçok i tërbuar, e përkulur dhe e dëshpëruar, i shkulte mustaqet e i shqyente fytyrën tim shoqi.

Pastaj, si e dominuar nga një ide tjetër, ajo u çua përsëri dhe u hodh e tëra mbi kufomën, e përqafoi si e çmëndur, e puthte në sy e në gojë duke bashkuar buzët e saj me buzët e të vdekurit, duke kërkuar një frymëmarrje dhe thellësinë e joshjes së shpirttrave.

Im shoq i brofur më këmbë, shihte me habi. U ngërthye dhe duke rënë në gjunjë para meje belbëzoi:

- Oh! Më fal e adhuruara ime, kam dyshuar për ty dhe paskam vlarë dashnorin e kësaj vajze. Është roja im që më ka gënjyer.

“Unë shihja të puthurat e asaj së gjalle me të vdekurin, dënesat e saj dhe bartjen e dëshpëruar të pasionit të saj. Dhe nga ai moment kuptova se nuk duhet të isha më besnike e tim shoqi. »

Botuar në “Zhil Blas” më 28 Korrik 1882

Dhuratat - Tregim nga Gui De Maupassant

Përktheu Kristaq Kotonika

Xhakomo Randeli, pasi kishte ngrënë darkë vetëm në shtëpinë e tij, i tha shërbëtores të largohej dhe u ul në tavolinë të shkruante letra.

Kështu i mbyllte gjithë fund- vitet, vetëm, duke shkruar letra e duke ëndërruar. Bënte për llogari të vet një lloj vështrimi për çështjet që kishin ndodhur gjatë vitit, për çëshje të mbaruara e të vdekura dhe në masën që i kujtoheshin në memorien e tij fytyrat e miqve, u shkruante fjalët e tij të pakta me një përsëritje të përzemërt për një janarin.

U ul, hapi një kuti, mori nga brënda një fotografi gruaje, e pa disa sekonda dhe e puthi. Mandej, duke e vendosur pranë fijen e kartës për të shkruar letër, filloi:

”E dashura ime Irenë, do të keni marrë pak më parë kujtimin e vogël që u ofrohet grave; jam mbyllur në shtëpi këtë mbrëmje, për të të thënë.

Pena i ngeli pezull: Xhakomo u çua dhe filloi të ecë.

Prej dhjetë muajsh kishte një të dashur, jo një dashnore si të tjerat, një grua të aventurave të botës së teatrit a të rrugës, por një grua si pati ai dëshiruar të shtinte në dorë. Nuk ishte më një rinok, ndonëse ishte akoma një burrë i ri, e shihte jetën seriozisht me një mendim pozitiv dhe praktik.

Nisi të bënte bilancin e pasioneve të tij, siç bënte çdo vit bilancin e miqësive që kishte humbur dhe atyre të rejave, të ndodhive dhe të personave të hyrë në qënien e tij. Dashuria e parë e tij, përvëluese, tashmë e kish qetësuar. Ai kërkonte të dinte me përpikmërinë e një

tregëtari që llogarit, ç'kish qënë zemra e tij për të dhe u mundua të merrte me mend ç'do të ishte në të ardhmen.

U gjend një dashuri e madhe dhe e thellë e një njomështie të përkryer, e mirënjohur, si dhe mijra lidhje minutash nga të cilat lindën lidhjet e gjata e të forta.

Një tingëllim i ziles së portës e bëri të kërcente menjëherë nga vendi. Nguroi: duhej hapur dera? Por, thuhej se duhej të hapej gjithënjë në natën e motit të ri, të hapej për të panjohurin që kalon e që troket, kushdo që të ishte ai. Mori një shandan, rrotulloi çelsin, e tërhoqi nga vetja portën dhe pa të dashurën e tij të zbehtë si një të vdekur me duar të mbështetura në mur.

Belbëzoi:

- Çfarë ke?

Ajo iu përgjigj:

- Je vetëm?

- Po.

- As shërbëtoret?

- Asnjë.

- Po përgatitesh të dalësh?

- Jo.

Ajo hyri si një grua që e njihte shtëpinë. Me t'u ndodhur në sallon, u lëshua mbi një divan, mbuloi me duar fytyrën dhe shpërtheu në lot. Ai, i ulur në gjunjë përpara saj, tentonte t'i largonte duart, për të parë sytë e saj dhe duke i përsëritur:

- Irenë, Irenë, çfarë ke? Të lutem më thuaj çfarë ke?

Atëherë ajo duke ngashëruar murmuriti:

- Nuk mund të jetoj më kështu...

Ai nuk e kuptoi.

- Të jetosh kështu? . . . Si? . . .

- Po. . . Nuk mund të jetoj më kështu. . . në shtëpinë time. . . Ti nuk e di. . . nuk ta kam thënë kurrë. . . Është e tmerrshme. . . Nuk mundem më. . . vuaj shumë. Më ka rrahur. . . .

- Kush? Yt shoq?

- Po, burri im.

- Ah!

U habit, nuk do të kishte dyshuar kurrë që ai burrë mund të ishte brutal. Ishte një burrë i shoqërueshëm, i një shoqërie të mirë, një burrë i klubeve, i botës së kuajve dhe i teatrit, i skermës; ishte i njohur, i lexuar, i çmuar kudo, i sjelljeve fisnike, me një zgjuarsia mesatare, i asaj inteligjence të domosdoshme për të menduar si gjithë njerëzit e rritur mirë, me respekt për të gjitha paragjykimet, ashtu si të qëllonte. Me sa dukej e kish bërë për vete gruan e tij sikurse duhet të bëjnë njerëzit e pasur e fisnikë. Kish menduar mjaft për dëshirat e saj, për shëndetin e saj, ndërsa për tualetin e saj e kish lënë plotësisht të lirë.

Randeli, për t'u bërë mik i Irenës, e kish nisur me shtrëngimin e dorës së të shoqit me përzemërsi si të një burri që di të mirëjetojë e u nevojitet familjarëve e gruas së tij. Më pas, kur Xhakomoja, pasi kish qënë pak kohë mik u bë dashnor, relacionet e tij me bashkëshortin u bënë edhe më të përzemërta.

- Po thuamë, - iu drejtua prapë Irenës, - si mund të ndodhë një gjë e tillë?

Atëherë ajo i tregoi një histori të gjatë, gjithë historinë e jetës së saj qysh nga dita e martesës.

- “Ndarja ime e parë, ka ardhur nga një gjë e parëndësishme, por që u zmadhua me pas nga dita në ditë, duke marrë shënjat e kundërvënies. Më pas erdhën grindjet, një ndarje komplet e padallushme, por reale, mandej burri u bë agresiv, filloi të dyshonte e të mos kish më besim, filloi të egërsohej. Tanimë është xheloz.

“Me sa duket ishte bërë xheloz për Xhakomon dhe po atë ditë, pas një zënke, e kishte rrahur”, - mendoi ai.

Ajo shtoi me një ton të prerë:

- Nuk kthehem më në shtëpi, bëj me mua ç’ të duash.

Xhakomoja ishte ulur përballë saj, aq pranë sa gjunjët e tyre takoheshin. I mori dorën dhe i tha:

- E dashur, ti je duke bërë një marrëzi të madhe e të pa korigjueshme. Po qe se ti e braktis tët shoq në këtë mënyrë, do të marrësh padrejtësinë me vete, dhe kështu emri yt i mirë si grua, i gruas të paqortueshme e pa asnjë të metë, ka mbaruar.

- Çfarë më këshillon ti atëherë? , - e pyeti ajo me një shikim të shqetësuar.

- Të kthehesh në shtëpi dhe të durosh deri në momentin që do të sjellë divorcin me të, por. . . . në një betejë të ndershme.

- Nuk është si pa vlerë kjo që më këshillon?

- Jo, është serioze dhe e arsyshme. Ti ke një pozitë e një emër të mirë e të mbrojtur ndër miq e në të afërmit që nuk të cënojnë. Nuk është e nevojshme t’i harrosh e t’i humbasësh me një vendim të rrëmbyer të bërë nga koka.

Ajo u çua e nervozuar.

- Mirë, - i tha, - unë nuk mundem më, jo, ka mbaruar, mbaroi, mbaroi.

Pastaj, duke mbështetur dy duart e saj mbi supet e të dashurit e duke e parë me sy të ngulur:

- Ti. më do? - i tha.

- Po.

- Me të vërtetë?

- Po.

- Atëherë më mbaj të rri me ty.

- Të qëndrosh me mua? –klithi ai, - këtu? Po ti je e marrë. Kjo do të ishte një shkatërrim për gjithënjë, një shkatërrim pa shpresë. Ti je marrosur!

Ajo rimori një qëndrim të rëndë, si një grua që e ndjente lehtësisht, peshën e fjalëve.

- Dëgjo Xhakomo. Më ka ndaluar për të të parë dhe unë nuk ta tregova lojën që i bëra për të ardhur fshehurazi këtu tek ti. Duhet, ose të më mbash ose të më humbasësh.

- E dashura ime Irenë, në këtë rast, më mirë divorci dhe pastaj unë do të të marr.

- Po ti do të më marrësh pas. . . . dy vjetësh më e pakta. Ti ke një durim prej të sëmuri.

- Eja të gjykojmë. Në se ti do të qëndrosh këtu, ai do të vijë të të marrë nesër sepse është yt shoq, sepse ka me vete ligjin dhe drejtësinë.

- Nuk të kërkova të më mbash këtu, Xhakomo, por të më çosh mendoje ti se ku. Besoja se ti më doje aq sa për ta bërë një gjë të tillë. Paskam qënë e gënjyer. Adio.

Ajo u çua dhe me shpejtësi u drejtua tek porta sa Xhakomoja mezi e kapi vetëm në të dalë nga salla.

- Dëgjo Irenë. . . .

Ajo u përpoq të shkëputej, nuk dëshironte të dëgjonte më asgjë dhe me sytë që i kishte të mbuluar me lot belbëzonte:

- Lëshomë, lëshomë, më lësho!

Ai mundi ta ulte me forcë dhe ra më gjunjë përsëri përpara saj, pastaj u mundua ta bindte duke i diktuar arsyet dhe një sërë këshillash që ta bënte të kuptonte marrëzinë dhe rreziqet e mëdha të planit të saj. Nuk la asgjë pa i thënë për ta bindur, duke paraqitur me të njëjtën delikatesë të tij, arsyet e bindjes. Meqënëse ajo qëndronte indiferente dhe e ftohtë, i u lut, i kërkoi që ta dëgjonte e të ndiqte këshillat e tij. Kur ai mbaroi së foluri, ajo i tha vetëm kaq:

- Je i prirur të më lësh të shkoj tani? Me lëre që të mund te çohem.

- Të kuptohemi, Irenë.

- Do të më lejosh të shkoj?
- Irenë, vendimi yt është i pa rikthyeshëm?
- Do të më lesh të shkoj?
- Thuamë vetëm, vendimi yt, vendimi yt i marrë që do ta qash me lot, është i pa kthyeshëm?

- Po...Lëshomë.
- Atehere qëndro këtu. Ti e di që këtu je në shtëpinë tënde. Do të nisemi nesër. Ajo u çua kundër dëshirës së tij dhe me një farë egërsie.
- Jo. Është tepër vonë. Nuk dua sakrifica, nuk dua përkushtime.
- Qëndro! Bëra atë që duhet të kisha bërë. Nuk kam më përgjegjësi para teje.
Ndërgjegja ime është e qetë. Më thuaj dëshirat e tua dhe unë do të të bindem.
Ajo u ul përsëri, e vrojtoi gjatë, mandej me një zë të qetë e pyeti:
- Atëhere shpegohu.
- Për çfarë? Çfarë duhet të të shpegoj.
- Gjithëshka. Gjithëshka që ke menduar për të më ndryshuar vendimin. Unë do të shoh mandej se çfarë do të rivendos të bëj.

- Po unë nuk kam menduar kurgjë. Do të desha të të them se ti bëre një veprim të marrë. Ti ngule këmbë në tënden, unë të ofrova pjesen time të kësaj marrëzie dhe jo pak.
- Nuk është e mjaftushme për të më ndryshuar mendimin kaqë shpejt.
- Dëgjo e dashur Irenë. Nuk më çoi deri këtu as sakrifica as përkushtimi. Dita në të cilën kuptova se të dashuroja më ka diktuar këtë, që gjithë të dashuruarit janë të detyruar të thonë të njëjtën gjë:“ Burri që do një grua, që kërkon ta ngadhënjeje, ta shtjerë në dorë dhe ta marrë, duhet që të lidhet si përball vehtes dhe përball asaj me një zotim e betim të shënjte. U gjend mirëkuptimi nga ana e një gruaje si ti dhe jo i nje gruaje zemër hapur e zemër përdalë. Kurorëzimi, –martesa, - që ka një vlerë të madhe sociale dhe një vlerë të madhe ligjore, nuk i ka pushtuar sytë e mij sa që një vlerë morale shumë e vogël, dhe e lehte, të krijojë kushte në të cilat kjo përgjithësisht mbaron. Pra, kur një grua lidhet me këtë varg ligjor, por që nuk e do burrin e saj, që nuk e do më sikurse do një burrë tjetër që asaj i pëlqen e që i jepet; kur ky burrë pa ato lidhje ligjore e mban kështu këtë grua, unë them këta të dy i janë kushtuar njeri tjetrit me një miratim e dashje të të dyve dhe të lirë e të pa imponuar, prandaj mjafton që këtë gjë ta pohojnë edhe përpara sharpës së kryetarit të bashkisë. Them se këta të dy janë dy persona të ndershëm, bashkimi i të cilëve duhet të jetë më intim, më i fortë, më i shënjte se të gjithë betimet që mund të kenë pas blaturar më parë.

”Kjo grua rezikon gjithëshka dhe është e vërtetë sepse ajo e di që ka dhënë çdo gjë, zemrën e saj, trupin e saj, jetën e saj;sepse ajo i ka marrë parasysh të gjitha të këqiat që mund ta presin, gjithë rreziqet apo katastrofat. Ajo ndërmerr një akt të guximshëm, pa frikë dhe është e përgatitur për t’u ballafaquar e për t’iu kundërvënë të gjithëve: burrit të saj që mund ta vrasë dhe shoqërisë që mund ta ndrydhë. Janë këto arsyet që ajo të jetë e respektuar megjithë pabesinë ndaj bashkëshortit dhe pikërisht për këtë, i dashuri i saj, duke e marrë që të bashkëjetojë me të, duhet që ai t’i ketë parashikuar të gjitha, ta preferojë e të pranojë gjithëshka që mund t’i ndodhë.

Nuk kam më asgjë për të thënë. Kam folur qysh në fillim si një njeri serioz se ku do të arrije. Tek unë nuk mbeti më veçse një burrë: burri që të do. Dhe ti nuk ke ç’bën më veçse të më japësh urdhëra. ,,

E rigjallëruar dhe shumë e gëzuar ajo ia mbylli atij gojën me buzët e saj dhe me një zë të ulët i tha:

- Ç’ka dëgjove nga goja ime, nuk ishin të vërteta, i shtrenjti im, asgjë nuk ka ndodhur. Im shoq nuk dyshon për asgjë. Por, unë desha të shihja, desha të dija se çfarë do të bëje ti. Desha të kisha dhuratën. dhuratat. . . . ato të zemrës sate. . . . dhuratat e tjera, sepse zinxhirin ma dërgove pak më parë. Ti tashmë m’i ke dhënë. Falemnderit, falemnderit. Oh! O Zot! Sa e lumtur jam!

Përktheu Kristaq Kotonika

- Kontesha Samoris.
- Kjo zonja e veshur me të zeza atje tej?
- Ajo personalisht. Ajo vishet në të zeza për vajzën e vetme, Evelina, të vetëvrarë.
- Ikim që këtu! Ç'dreqin ma thatë? . . .
- Një histori shumë e thjeshtë: pa krim e pa përdhunim.
- Po atëherë, si?

- Kështu! . . . Shumë obortare kanë lindur për të qënë gra të ndershme, por thonë, se dhe shumë gra hiqen të ndershme për të qënë obortare. Nuk është e vërtetë? Zonja Samoris ka lindur obortare, pati një vajzë të lindur si një grua e ndershme, kjo është e gjitha.

- Nuk të kuptoj.

- Ta shpegoj. Kontesha Samoris është një nga ato të huajat misterioze që vijnë pa prituri me qindra e qindra çdo vit në Paris. Konteshë hungareze apo rumune, nuk e di mirë, ajo u duk një dimër në një apartament në Champ Elise, në lagjen e aventurave dhe hapi sallonet e saj për të gjithë ata që takonte së pari apo që vinin për të parën herë.

Shko dhe ti të them. Pse? , do të më pyesësh. Shko si shkojmë ne të gjithë, sepse atje luhet, sepse gratë janë të shkushme dhe burrat janë të pa ndershëm. Ju e njihni këtë mënyrë të keqbërësve që shkrijnë stolite e çdo lloji, gjithë fisnikët, gjithë titullarët, gjithë të pa njohurit në ambasada, me përjashtim të spiuneve. Japin fjalën e nderit për çdo premtim, paditin gjyshërit e tyre, tregojnë për jetën e tyre, mburracët, gënjeshtarët, hajdutët, të rrezikshëm me letrat e tyre, mashtrues si dhe me vetë emrat e tyre, aristokracia e padijes së lartë deri në infinit.

“Une i afroj këta individë. Janë shumë interesante për t'i studjuar imtësisht; është interesante t'i njohësh, zbavitësh t'i dëgjosh, janë shpesh gastore por të trashë, bosh si zyrtarët funksionalë. Gratë e tyre në mjaft raste janë të bukura por dhe bishtdredhura, me shumë të fshehta në të kaluarën e tyre, ndoshta kanë qënë dhe në ndonjë nga ato shtëpitë, ku mbajnë fajtoret e dënuara për faje të vogla. Në përgjithësi kanë sy të shkëlqyshëm dhe flokë shumë të bukur. Unë i adhuroj. Zonja Samoris është tipike e këtyre aventuriereve elegante, e maturuar, por, akoma e bukur, tërheqëse dhe tigre. Duket zemërligë e modelit tipik. Argëtohet shumë në shtëpinë e saj, luan, kërcen, shtron darka, përfundimisht bën gjithëshka që përmbush kënaqësinë e jetës mondane.

“Ajo kishte një vajzë të rritur, shumë të bukur, gjithënjë të gëzuar, gjithënjë të pranishme ndër festa, gjithënjë e gatëshme për të qeshur dhe për të kërcyer si e marrë. Një vajzë tipike e një aventuriereje. Por njëkohësisht e pa djallëzuar, me një zgjuarësi që nuk dallonte asgjë, nuk dinte, nuk kuptonte e nuk merrte vesh asgjë nga sa ndodhte në shtëpinë e së ëmës.

- Si i dini ju këto?
- Si i di? Në mënyrën më të çuditëshme.

“Një mëngjez dikush trokiti në portën e apartamentit tim dhe shërbëtorja më njoftoi se një zotëri me emrin Xhuzeppe Bonental, donte të fliste me mua. Unë e pyeta shërbysen menjëherë:

- Kush është ky zotëri?
- Nuk e di zotëri, - më tha, - ndoshta ndonjë shërbëtor.

Ishte me të vërtetë një shërbëtor që kërkonte të hynte në shërbim tek unë.

- Ku ke qënë i punësuar deri tani? , - e pyeta.
- Tek kontesha Samoris.
- Ah! Po shtëpia ime nuk ka asgjë të njëjtë me atë.

- E di mirë, zotëri, dhe pikërisht për këtë shkak dua të hyj në shërbim të zotërisë suaj.

“Ka mjaft njerës të tillë. Hyri drejt e brënda pa pasur ndërmend të kthehej mbrapsh. Në të vërtetë më nevojitej një shërbyes dhe e pranova.

“Nje muaj më von zonzusha Samoris vdiq në mënyrë misterioze dhe hollësite lidhur me këtë vdekje do të mi kallzonte pikërisht Xhuzepja që i kishte mësuar nga shërbëtorja e konteshës e cila ishte mikesha e tij.

“Ne mbrëmjen e një balloje nga ato që organizonte kontesha, dy të rinj bisedonin prapa derës së sallonit. Zonzusha Evelina, - kështu quhej vajza e konteshës, - mbas një vallzimi shkon e mbështetet pas asaj dere për të marrë pak freski. Dy të rinjtë nuk e vunë re kur u afrua dhe ajo mundi të dëgjonte bisedën e tyre që thoshin:

- Po kush është në të vërtetë babaj i vogëlushes?

- Një rus, më duket konti Ruvalov. Nuk ka më relacione me të ëmën.

- Po princi që e zotëron tani?

- Eshte ai princi angles më këmbë përball me dritaren. Zonja Samoris e adhuron atë.

Por dashuritë e saj nuk zgjatin më shumë se një muaj ose shumë- shumë gjashtë javë. Prandaj ju e shihni që numëri i miqve është i konsiderueshëm, të gjithë janë të ftuar e pothuajse që të gjithë të zgjedhur. Kjo, natyrisht kushton pak shtrënjt por. e lemë me kaq.

- Nga e ka marrë këtë emërtim Samoris?

- Prej një burri që ndoshta e ka dashuruar, një bankieri çifut në Berlin që quhej Samuel Morris.

- Shumë mirë. Ju falenderoj për sa më treguat. Tani që mësova gjithë sa më thatë e kam të qartë. Dhe, do të shkoj pas saj menjëherë.

“Çfarë goditje ra mbi trurin e asaj vogëlusheje që mbartte në vetvehte të gjitha prirjet e një gruaje të ndershme!? Çfarë dëshpërimi e tronditi atë shpirt të pastër!? Çfarë mundimi ushqueu atë gëzim, atë buzëqeshje magjepëse, atë argëtim ngazëllues të jetës!? Çfarë beteje në atë zemër aq të re deri në momentin kur i ftuari i fundit u largua nga salla!? Ja, këto Xhusepja nuk mund të m'i thosh. Por, më tregoi se po atë mbrëmje Evelina hyri me vrull në dhomën e nënës së saj që kish shkuar për të fjetur pasi u largua shërbëtorja, e duke qëndruar më këmbë, e zbehtë e me sy të zgurdulluar i tha:

- Mama, ja çfarë kam dëgjuar sot në sallon.

Dhe i tregoi fjalë për fjalë bisedën e dy të rinjve ashtu sikurse ta tregova unë pak më parë.

Kontesha, e habitur nuk dinte fillimisht se si t'i përgjigjej. Mandej, i mohoi gjithçka energjikisht, i improvizoi një histori, iu betua duke iu drejtuar Zotit për dëshmimtar. Vogëlushja u largua e shastisur, por jo e bindur për sa i tha e ëma.

“Më kujtohet shumë mirë ndryshimi i çuditshëm i manifestuar tek ajo. Ishte gjithënjë e zymtë, e trishtuar dhe t'i ngulte sytë e saj të mëdhenj si për ta lexuar në thellësi të shpirtit të saj. Ne nuk dinim se çfarë mendonte e çfarë kërkonte. Ndoshta donte të siguronte një burrë definitiv apo të përkohshëm.

“Një mbrëmje nuk patëm më asnjë dyshim: ishte ndrydhja e nënës së saj. Atëherë ftohtësisht si një e punësuar që kërkon të përcaktojë kushte në një kontratë, i tha së ëmës:

- Ja, mama ajo që unë vendosa. Ne do të kthehemi së bashku të dyja në fshat ose në një vilë të vogël. Do të jetojmë pa potere. Xhevahiret e tu, që ke trashëguar, përbëjnë një pasuri. Nëse ti gjen për t'u martuar ndonjë burrë të ndershmë do të jetë shumë mirë. Akoma më mirë nëse do të gjej edhe unë burrë. Nëse ti nuk e pranon propozimin tim, unë do të vras veten.

“Kësaj here kontesha e porosi të bijën të shkonte për të fjetur duke i ndaluar t'i përsëriste më fjalët e thëna që ishin të këqia për një gojë si e saja. Evelina iu përgjigj:

- Do të të jap një muaj kohe për të reflektuar. Nëse pas një muaji, ne nuk do të kemi ndryshuar këtë gjendje të qënies sonë, do të vras veten sepse nuk më mbetet rrugë tjetër e ndershme për të dalë nga kjo gjendje, - i tha dhe u largua.

Por në sallonin e shtëpisë Samoris vazhdoi vallzimi e shtrimi i banketeve si dhe më parë. Evelina atëherë, me pretekstin se kishte dhimbje të vazhdueshme të dhëmbëve mundi të shtjerë në dorë, nga një farmacist aty pranë, disa pika kloroform. Të nesërmen e përsëriti të njëjtën gjë e kështu vazhdoi dhe ditë të tjera. Pa dyshim se sa herë që shkonte, blinte doza në një masë të padëmshme të narkotikut. Në këtë mënyrë mundi të mbushte një shishe me narkotik.

Një mëngjez e gjetën të shtrirë në krevatin e saj krejtësisht të ftohtë e me një maskë pambuku në fytyrë. Kishte vdekur.

Arkivoli i saj ishte i mbushur me lule, ishte e veshur në të bardha. Në ceremoninë e përmortjes mori pjesë një turmë e madhe njerëzish.”

- Mirë pra mirë, në të vërtetë kjo dihet, - sigurisht këto gjëra nuk e ngjallnin- , por ndoshta kjo vogëlushe ish për t’u martuar. Ajo ishte shumë e bukur. Po e ëma?

- Oh! Ajo ka qarë shumë. Mezi pas tetë ditësh filloi të priste miqtë e saj të afërm.

- Dhe çfarë u pat thënë për të shpjeguar këtë vdekje?

- Iu kallzonte për një stufë të perfeksionuar, mekanizmi i së cilës ishte prishur dhe i kish shkaktuar goditjen. Fatkeqësi të njëjta të shkaktuara nga këto aparate kishin provokuar thashetheme të mëdha; në këto çështje nuk ka asgjë të pamundur.,,

Botuar për herë të parë në “ Galua ” më 20 Dhjetor 1882.

Dy tregime nga Gui De Maupassant

Përkthyer nga Kristaq Kotonika

Tregëtari shëtitës

Sa kujtime të shkurtra, vogëlsira, takime, drama mallëngjenjëse, të veçanta, ka supozuar mendja jonë e re dhe ende injorante, varg çudirash që e drejtojnë atë dal nga dal në njohjen e së vërtetës së trishtuar.

Në çdo rast, kur më parë, më shfaqeshin të tilla nëpër ëndrrat e gjata e zbavitëse, që më tërhiqnin nëpër rrugët ku bridhja me shpirt endacaku për të gjetur fatin , gjeja kohë pas kohe vogëlsira, ndodhi të moçme të gëzuara apo të trishtuara që ngriheshin përpara përfytyrimit tim, sikurse dalin pa prituri zogjtë e trëmbur nga ndonjë ferrë.

Këtë verë, unë u ndodha një herë në një rrugë të Savojës, e cila dominon gjithë bregun e djathtë të liqenit Burzhe, me shikim soditës mbi atë sipërfaqe të ujit vezulluës e të kaltër, një e kaltër e veçantë e zbehtë, mbushur me xixëllima nga dielli në perëndim. Ndjenja në zemrën time të më turbullonte mallëngjimin që gjithënjë e kam provuar qysh në fëmëni sa herë shihja sipërfaqen e liqeneve, lumenjve apo detit. Në bregun tjetër të pllakës së gjërë të ujit të liqenit që nuk i dukeshin skajet e që njeri humbiste drejt Rodono- s, ndërsa tjetri drejt Burzhet- it, ngrihej një mal i lartë e i dhëmbëzuar si një kreshtë deri në majën e Dhëmbit të Maçokut. Në të dy anët e rrugës, hardhitë vareshin nga njëra peme në tjetrën dhe me dendësinë e gjetheve të tyre mbulonin drurët e hollë ku mbështeteshin duke u shtrirë nëpër fushë me kurorat e tyre jeshile, të verdha e të kuqurreme, të mbushura plot vile me rrush të zi.

Rruga ishte e shkretë, e mbuluar me një pluhur të bardhë. Papritmas, një burrë doli nga pylli me drurë të lartë që rrethonte fshatin e Shën të Pafajshmit. I kërrusur nga pesha e një thesi qe mbante në kurris dhe i mbështetur në një shkop, po vinte drejt meje. Kur më ardhi më pranë, mu duk se ishte një tregëtar shëtitës, një nga ata tregëtarët që shesin nëpër fshatra shtëpi me shtëpi kinkalerira me një çmim të lirë. Në çast më erdhi ndër mend një kujtim shumë i largët, ai i një takimi që pata me një të tillë, një natë në një vend midis Argenteolit dhe Parisit, kur isha rreth njëzetepese vjeç.

Në atë kohë, lumtëria ime më e madhe ishte të vozitja me barkë. Unë kisha një dhomë pranë një mejhane në Argentoil dhe çdo mbrëmje, merrja trenin e nëpunësive, - një tren i gjatë e i ngadalhtë-, që ndalej stacion më stacion për të lënë turmat e njerëzve që mbartinin ngarkesa të vogla, njerëz barkalecë e të ngathët me veshjet e zhubrosura nga ndenjësjet e zyrave. Ky tren, ku unë nihatja aromën e zyrave, të dosjeve jeshile e të letrës, më çonte në Argenteuil. Barka ime më priste e gatëshme për të rrëshqitur në ujë dhe unë duke e ngarë atë me forcën e lëvizjes së rremave, shkoja dhe darkoja në Bezon ose në Katon, shpesh herë dhe në Epinay apo në Saint -Uen. Mandej kthehesha, vendosja në vend varkën time dhe nisesha më këmbë për në Paris atëhere kur hënën e kisha mbi kokë.

Një mbrëmje pra, në rrugën e bardhë, para meje ecte një burrë me një peshë në kurriz. Eh! Gati çdo herë unë takoja të tillë udhëtarë të natës për qark Parisit, që i frikësonin shumë borgjezët që ktheheshin von për në shtëpi. Ky njeri ecte para meje ngadalë, i kërrusur nga një thes që mbartte me vete. Unë arrita pranë tij me hapa të shpejtë dhe që trokisnin në rrugë. Në çast ai u ndal, u kthye nga unë dhe kur pa që unë po i afrohesha gjithënjë e më shumë, u hodh nga ana tjetër e rrugës e kur kapërxeu matanë më thirri:

- Oh! Mirëmbërëma zotëri.
- Mirëmbërëma or mik, - i a ktheva unë. Kurse ai vazhdoi:
- Shkoni shumë larg?
- Shkoj për në Paris.
- Do të arrini shpejt se ecni me hap të mirë; unë jam shumë i ngarkuar dhe nuk mund të ec aq shpejt.

Unë e ngadalësova hapin

''Pse më foli ky njeri? Çfarë mbartte ai me këtë thes të rëndë?'' , pyesja vetveten.

Kundravajtje të pa qarta e të dyshimta më shkuan nëpër mendje dhe u bëra kurioz. Të dhënat e kronikave të gazetave dëshmonin e tregonin shumë çdo mëngjez, ndodhira nga më të ndryshmet pikërisht në të njëjtin vend, në Gadishullin e Gennevilliers, ndonjë dhe mund të ishte e vërtetë. Nuk sajoheshin ashtu kot vetëm për të argëtuar lexuesit e të mbusheshin gjithë ato kollona kur dhe vargu i krimeve dhe arrestimeve ishte i pa fund.

Ndërkohë, zëri i këti burri ngjante më shumë i frikshëm se sa guximtar dhe mënyra e të ecurit të tij deri pak para ishte shumë më e matur se sa agresive. Nga vendi ku ndodhesha e pyeta:

- Ju, do të shkoni larg?
- Shkoj për në Asnieres.
- Eshtë vendi yt Asnieres?
- Po zotni, unë me profesion jam tregëtar shëtitë dhe banoj në Asnieres.

E lashë rrugën anësore ku ditën ecin këmbësoret nën hijen e pemëve dhe u hodha më në qendër. Ai gjithashtu u afrua dhe unë u bëra më tutje. Shiheshim herë pas here më sy dyshus dhe duke mbajtur shkopinj të dorë. Kur u gjenda mjaft afër tij u sigurova sepse ai më pyeti:

- Nuk mund të ecni pak më ngadalë?
- Pse? - e pyeta.

- Sepse nuk e pëlqej udhëtimin në këtë rrugë gjatë natës. Unë mbart mall mbi shpine dhe është më mirë të jesh dy vetë se i vetëm. Mbrohen me mirë dy burra kur janë bashkë.

E ndjeva që ai thosh të vërtetën dhe se kishte frikë. Iu binda dëshirës së tij dhe fillova të ecja përbri me këtë të panjohur në orën një pas mesnate në rrugën që shkon nga Argenteuil për në Asnieres.

- Pse kthehesh kaq von kur e di që ka rreziqe? , - e pyeta të pranishmin.
- Dhe ai më tregoi historin e vet.

Nuk kish menduar të kthehej në shtëpi atë mbrëmje sepse kishte dalë atë mëngjez me mall të mjaftueshëm për disa dite. Por, shitja i kishte shkuar shumë mbarë dhe ai kish qënë i detyruar të kthehej shpejt në shtëpi për t'u shpënë të nesërmen sendet atyre që u kish dhënë

fjalën. Më tregoi me një kënaqësi të vërtetë se tregëtia i shkonte shumë mirë dhe se manovronte në një mënyrë të tillë që shiste kinkaleri të shumta por nuk ishte e mundur t'i merrte të gjitha me vete. Mandej shtoi:

- Kam një dyqan në Asnieres, e drejton ime shoqe.

- Ah! Jeni i martuar, - e pyeta?

- Po zotëri, - më tha, - qysh prej pesëmbëdhjetë muajsh. Jam martuar me një grua dashamirëse dhe ajo do të çuditet kur të më shohë që u ktheva, se unë asnjëherë nuk kthehem natën.

Pastaj më tregoi për martesën e tij. Ai e donte shumë atë vajzë të re qysh prej dy vjetësh, por ajo kish qënë nëpunëse një pjesë kohe dhe ai e priti. Ndër kohe, qysh në moshë të njomë gati fëmijë, ajo kish një dyqan në një qoshe të një rruge ku shiste nga të gjitha: rripa, kordele, lule në stinën e verës e sidomos tokëza për këpuce që preferoheshin shumë si dhe mjaft kinkaleri të tjera për të cilat kishte ekskluzivitetin, sepse e ndihmonte dhe e favorizonte një fabrikant.

Në Asnieres ajo ishte e njohur me emrin Blutte- ja, dhe e quanin kështu sepse vishej pothuajse nga herë me veshje ngjyrë blu. Ajo fitonte shumë sepse ishte shumë e kujdesëshme në tregëtime e saj. Këto kohë dukej si e sëmure. Ai besonte se ishte shtatzënë por nuk ishte i mirësigurt. Tregëtia e tyre ecte mirë. Ai pothuajse gjithënjë udhëtonte, bile për të reklamuar të gjitha kinkaleritë e tij shpesh shkonte edhe në lokalitetet fqinje. Ishte një lloj reklamuesi dhe shitësi endacak për disa industrialistë por ndër kohe punonte dhe për vete.

- Po ju çfarë bëni? - më pyeti.

Unë i sajova një farë historie. I tregova se zotëroja në Argentoil një barkë me vela dhe dy barka gare. Shkoja çdo mbrëmje stërvitesha me barkat me lopata dhe bëja gjimnastike. Shpesh herë kthehesha më këmbë për në Paris, ku ushtroja një profesion që besoja se do të më jepte shume fitime. Pas kësaj që i tregova ai me tha:

- Djall o punë, po të kisha unë gjysmat tuaja nuk do ta kaloja kohën duke bredhur nëpër rrugë kështu si këtë natë. Nuk je i sigurt asnjëherë.

Ai më shihte vjedhurazi dhe unë mundohesha të bindesha në se nuk kisha të bëja me një keqbërës shumë dinak dhe se vërtet nuk desh të bridhte pas rreziqeve të pa dobishme. Por ai më siguroi duke më murmuritur:

- Te ecim pak më ngadalë, po qe se nuk mërzhitesh. Është i rëndë thesi im.

Pas pak u dukën shtëpitë e bardha të Asnieres.

- Ja, pothuajse arritëm, - tha ai. Ne nuk flemë tek dyqani që natën e ruajmë me një qen që vlen sa për katër burra dhe për më tepër se banesat ndonse më të mira janë dhe të shtrënjta në qendër të qytetit. Po dëgjoni zotëri. Ju me kini bërë një shërbim të madh sepse nuk do të isha i qetë me thesin tim gjatë rrugës. Unë rrallë herë udhëtoj natën. Ejani në shtëpine time të pini një gotë verë të mirë në shoqërinë e gruas sime në se ajo do të jetë zgjuar. E ka gjumin shumë të rëndë dhe nuk i pëlqen ta zgjojnë kur e ka zënë gjumi. Mbasandaj, kur të lë thesin, unë nuk do të kem frikë dhe do t'u shoqëroj deri në të dalë të qytetit me shkopin tim.

Unë nuk pranova, ai ngulmoi. Unë ngula këmbë të mos kthehesha, por ai ngulmoi me shumë zell dhe me një fare dëshpërimi të sinqertë me një shprehje dëshpëruese duke mu lutur e duke më thënë“ në se mos dashja vinte nga që nuk desha të pija me një njeri si ai „. Pranova dhe ai më drejtoi nëpër një rrugë të shkretë në një nga ato shtëpitë e shëmtuara që formojnë lagjet në rrethinat e qytetit. Përpara asaj banese unë shtanga. Ajo barakë e lartë e shëmtuar kishte pamjen e një strehe vagabondesh, të një kazërme të banditëve të periferisë. Ai më la të kaloja përpara mbasi kishte shtyrë portën që nuk ishte e mbyllur. Më drejtonte me dorën që më kish vënë në shpatull, në një errësi të plotë drejt një shkalle që unë kërkoja me këmbë e me duar, se mu kujtua rënia njëherë në një vrimë qilari dhe atë frikë e pata trashëguar. Kur kisha gjetur shkallën e parë më tha:

- Ngjitu lart, është në katin e gjashtë.

Duke kërkuar në xhepin tim gjeta një kuti me shkrepse. Ndeza një dhe munda të kthjelloj pak ngjitjen në shkallë. Ai më ndiqte duke gulçuar nën thesin e tij e duke përsëritur.
- Është më lart, është më lart.

Kur arritëm në kulmin e shtëpisë, ai kërkoi kyçin e derës të lidhur me një spango në të brëndëshmet e veshjes së tij, pastaj hapi derën dhe më futi brënda. Ishte një dhomë e lyer me gëlqere, me një tavolinë mes, gjashtë karrige dhe një dollap të mbështetur pas murit.

- Po shkoj të zgjoj time shoqe, - tha ai, pastaj do të zbrez në qilar të kërkoj verë se këtu nuk mbajmë.

U afrua në një nga të dy dyert që të çonin në dhomën e parë dhe thirri:

- Bluete! Bluete!

Blueteja nuk përgjigjej. Ai thirri më fort : “Bluete!, Bluete! ”, pastaj duke goditur me grush murmuriti:”Zgjohu de, dreq o punë. ”Priti duke afruar veshin tek vrima e kyçit, pastaj vazhdoi me qetësi:

- ”Bah, duhet lënë të flerë në se është në gjumë. Unë po shkoj të kërkoj verë, më prisni dy minuta. ”

U ula i bindur., po ç’kisha ardhur të bëja aty? .

Pa pritje u trondita sepse në dhomën e gruas dëgjoheshin ca zëra të mbytur dhe lëvizje që bëheshin ngadalë e gati pa zhurmë. Dreq o punë! Mos kisha rënë në ndonjë grackë? Si nuk ishte zgjuar kjo Blueta me zhurmën që kish bërë i shoqi, me thirrjet dhe goditjet që i kish dhënë derës? Mos ndoshta ishin sinjale që u jepeshin bashkëpunëtorëve: “është një mëllënjë në grackë. Unë po shkoj të ruaj derën, tani është tuaja”? Ndërkohë, zhurma brënda po shtoej gjithënjë e më shumë, u dëgjua brava e derës, dikush po rrotullonte çelsin.

Zemra filloi të më trokiste më fort. U tërhoqa deri në fund të dhomës duke i thënë vetes ”do të mbrohem”, dhe duke kapur me të dy duart një karrige u përgatita për një betejë të dëshpëruar.

Dera u hap për gjysmë, një dorë u çfaq dhe pastaj një kokë; ishte një kokë burri e mbuluar me një kapele të rumbullakët prej tirkuri që rrëshqiti nëpër derë e nëpër mur dhe pashë dy sy që më vrojtuan, pastaj një njeri që iku shpejt sa që unë nuk pata kohë për të bërë lëvizje mbrojtjeje. Personi, keqbërësi i paparashikuar, ishte një djalosh i gjatë, me këmbë të zbathura, gjysëm i zhveshur nga nxitimi, pa kravatë e me këpucet në dorë, një djalosh i pashëm sipas meje, një farë zotnije që kërceu drejt daljes dhe u zhduk nëpër shkallë.

U ula. Aventura qesharake kish mbaruar dhe unë tani prisja burrin që ish vonuar mjaft për të gjetur verën që kërkonte. Më në fund u dëgjua që të ngjitej nëpër shkallë dhe zhurma e hapave të tij më bënte të qeshja, siç të qeshet ndonjëherë në vetmi dhe nuk e ndal dot. Hyri duke sjellë dy shishe dhe më pyeti:

- Imë shoqe fle akoma.? Afroi me nxitim veshin tek dera por e dërmoi dhe thirri rrishtas:

- Paolina!

Ajo nuk u përgjegj as nuk lëvizti, atëhere ai u kthye nga unë duke më thënë:

- E shihni? Ajo është nga ato që nuk i pëlqen që unë të kthehem natën për të pirë një gotë me ndonjë mik. Pra ju besoni që ajo nuk fle?

- Sigurisht që nuk fle më, - i thashë.

Mori një pamje pakënaqësie.

- E mirë, të pimë, - tha, - dhe manifestoi shpejt dëshirën për t’i boshatisur të dy shishet njëri-njëri pas tjetrit ashtu qetë, qetë. Kësaj here mu duk më energjik. Piva një gotë me të dhe u çova. Ai nuk tha më për të më shoqëruar dhe duke më parë me sy të irrituar, me një pamje të një burri pjesëtar i një populli të tërbuar e të shëmtuar tek i cili dremit egërsia, shkoi tek dera e gruas së tij dhe murmuriti.

- Është e nevojshme më mire ta hap kur ju të jeni larguar.

Unë e sodita këtë frikacak që ishte bërë i xhindosur pa e ditur përse, ndoshta për ndonjë parandjenjë të pa qartë apo të një instikti të mashkullit të mashtruar që i urrente dyert

e mbyllura. Ai më pati folur për të me mallëngjim, tashti sigurisht ishte goditur. Bërtiti edhe një herë duke tronditur derën.

- Paolina!

- E mirë, çfarë do? – e pyeti ajo nga brenda.

- Ti nuk më ke dëgjuar kur u ktheva?

- Jo, flija, më lerë të qetë.

- Hape.

- Kur jam vetëm nuk më pëlqen të më sjellesh njerëz natën në shtëpi për të pirë.

Pas kësaj unë u largova duke u penguar nëpër shkallë si ai tjetri pak më parë që këtu kish qënë bashkëveprues. E duke rimarë rrugën për në Paris, mendoja se kisha parë në atë fole minjsh një skenë të një drame, të një prej atyre dramave të përherëshme që zhvillohen çdo ditë në të gjitha mënyrat, kudo në botë.

Guy De Maupassant

I verbri

Ç'është ky farë gëzimi i rezeve të para të diellit? Përse bie kjo dritë mbi tokë dhe mbush kaq shumë me gëzim jetën? Qielli është plotësisht i kaltër, fusha e blertë, të gjitha shtëpitë të bardha dhe sytë tonë përpijnë me shpejtësi këto ngjyra të gjalla që i japin gëzim shpirtit tonë. Dhe na lindin dëshira të mëdha për të vallzuar, vrapuar e kënduar, një lehtësi e hareshme e mendjes, një lloj dashurie e madhe e dësherojmë gati ta përqafojmë diellin.

Të verbrit, të ulur nër porta, të zhytur në errësirën e tyre të përjeteshme, qëndrojnë të qetë si gjithënjë ndaj këtij gëzimi të ri, pa e kuptuar dhe qetësojnë në çdo moment qenin e tyre që kërkon të lodrojë. Në mbrëmje, kur kthehen për krahun me ndonjë vëlla më të vogël apo ndonjë motër, në se vogelushi thotë: «sot ka qënë një ditë shumë e bukur», i verbri i përgjigjet: «edhe unë pajtohem që ishte kohe e mirë se Lulu- ja nuk qëndronte fare».

Unë kam njohur një nga këta njerëz, jeta e të cilit ka qënë një nga therorizimet më mizore që mund të kenë ndodhur.

Ishte një fshatar, djali i një fermeri normandian. Deri sa jetonin i ati dhe e ëma, kishte pasur një farë shërbimi për të; ai pothuajse nuk e vuante shumë fatkeqësinë e tij. Por kur pleqtë vanë e shkuan, për të filloi jetesa e tmerrëshme.

I mbledhur nga një e motra e tij, të gjithë të tjerët e shtëpisë e trajtonin si një parazit të poshtër që hante bukën e tyre. Sa herë që i jepnin ushqim ia përmendnin se e ushqenin ata; e quanin dembel, njeri që nuk ishte për gjë, nuk e nxirrte qimen nga qulli dhe i kunati, ndonse ia kishte përvetësuar trashëgiminë që i kish takuar nga prindërit, i jepte si për mëshirë të hante aqë sa të mos vdiste.

Kishte një pamje të zbehtë, dy sy të mëdhenj e të bardhë si ato dyllrat që shërbejnë për të vulosur letrat dhe qëndronte pa reaguari ndaj fyerjeve të atyre që nuk e përfillnin ndonse edhe ai ndjente. Ish shumë i mbyllur në vetvete. Nuk kish njohur kurrë dhëmsuri prej të tjerëve; e ëma e tij kish qënë gjithënjë e ashpër me të, nuk para e kish dashur sepse në fshat të pa dobishmit i konsideronin si parazitë dhe në të tilla raste fshatarët imitonin pulat që i vrasin shoqet e tyre më të dobta apo të sëmura.

Pothuajse pa mbaruar mirë së gëlltituri kafshatën, në periudhën e verës ai shkonte e ulej para portës, apo në dimër përball vatrës dhe nuk lëvizte prej aty deri në darkë. Nuk bënte asnjë gjest, asnjë lëvizje, vetëm qepallat e tij, të ngacmuara nga ndonjë lloj vuajtje nervoziteti, uleshin ndonjëherë mbi njollën e bardhë të syve. A kishte vallë ai ndonjë koncept, mendim apo një koshiençë të saktë për jetën e tij? Asnjë nuk e kish pyetur.

Për disa vjet gjërat rodhën kështu. Por, paaftësia e tij për të bërë diçka dhe patundshmëria e tij, u bënë shkas për të acaruar të afërmit e tij dhe ai u bë objekt i talljeve

nga të gjithë, një lloj bufoni i martirizuar, plaçkë e braktisur prej mizorisë së lindur dhe e alegrisë së egër që mbartnin keqbërësit që e rrethonin. Të gjitha talljet mizore që verbimi i tij mud t'u inspironte, ata i a sajnin. Ndërsa, për të shlyer atë që hante, koha e ngrënies bëhej kohë zbavitjeje për të gjithë të pranishmit dhe torturë për të pa fuqishmin.

Fshatarët e shtëpive aty afër merrnin pjese në keto argëtime; njoftoheshin portë më portë dhe kuzhina e fermerit çdo ditë mbushej plot me njerëz për t'u argëtuar. Në këto raste i vendosnin në tavolinë përpara pjatës me të cilën do të ushqehesh, ndonjë mace apo ndonjë qen. Kafsha me instiktin e vet, e ndjente lëngimin e njeriut sakat dhe qetësisht afrohej merrte nga pjata pa shkaktuar zhurmë, gëlltiste me kujdes dhe kur ndonjë brambullimë pak zhurmuëse e gjuhës kish tërhequr vemendjen e të mjerit, kafsha largohej menjëherë për të shmangur goditjen e lugës që i verbri çonte ashtu kuturu. Atëhere fillonin të qeshurat, shtyrjet e përplasjet e këmbëve për tokë të spektatorëve të hasdisur të mbështetur pas murit. Ai, pa thënë asnjë fjalë vazhdonte të hante me dorën e djathtë ndërsa të majtën e mbante ngritur, ruante e mendohej të mbronte pjatën e tij. Shpesh herë i jepnin të mblaçiste tapa, copa druri, gjethe dhe plehra që ai nuk mund t'i përtypte. Mbasi lodheshin edhe me këto lloj marifetesh, i kunati i tërbuar fillonte ta rrihte me shuplaka e argalisej me sforcot e padobishme të të verbërit të mjerë që ai bënte për t'u mbrojtur nga goditjet e për të rezistuar. Pastaj fillonte loja e shuplakave në fytyrë. Të gjithë të pranishmit, argatët e stallës, shërbysit e shërbyeset fillonin t'i jepnin shuplaka me radhe që detyronin qepallat e tij të përpëliteshin. Ai nuk dinte ku të fshihej dhe qëndronte gjithënjë duke mbajtur krahët e hapur për të evituar të afroheshin për ta goditur.

Së fundi e detyruan të kërkonte lëmoshë. Në ditët kur bëhej pazari, e nxirrnin dhe e linin në anë të rrugës. Sa herë që dëgjonte zhurmat e hapave të kalimtarëve pranë ose rrapallimat e ndonjë karroce ai zgjatte kapelen duke thirrur vazhdimisht :

“Mëshirë, në keni perëndi ,,

Por fshatari nuk është dorë lëshuar, dhe kishte raste që për ditë të tëra ai nuk çonte asnjë të hollë në shtëpi. Atëhere shpërthente kundër tij një lloj urrejtjeje pa mëshirë.

Ja si vdiq ai.

Një dimër bëri shumë ftohte dhe vendi mbeti për shumë kohë i mbuluar me borë. Ishte një acar i madh. Një mëngjez, i kunati e shpuri për të lypur lëmoshë në një rrugë të madhe shumë larg shtëpise. E la aty gjithë ditën deri kur u bë natë dhe u tha pjesëtarëve të tjerë në shtëpi se nuk e kish gjetur tek vendi ku e kish lënë. Pastaj kishte shtuar:

“Po nuk ka pse të preokupohemi sepse dikush do ta ketë marrë me vete për ta mbrojtur prej të ftohtit. Eh!, drej o punë. Nuk ka humbur. Do të shihni që do të kthehet nesër shëndoshë e mirë dhe ka për ta ngrënë ushqimin e tij. ”

Të nesërmen i verbëri nuk u kthye.

Mbas shumë orë qëndrimi duke pritur në mes të rrugës, i plevitosur nga të ftohtit gati për vdekje, ai kish vendosur të ecte; duke mos mundur të gjente me taminin e tij rrugën, e cila ishte e mbuluar me dëborë dhe me një shtresë të trashë akulli, kishte ecur kuturu, kish rënë në kanal, pastaj ishte çuar dhe gjithënjë në heshtje kish vazhduar duke kërkuar ndonjë shtëpi, por, ngrirja në borë pak nga pak e kish kapur të gjithin. Këmbët e dobta nuk e mbajtën më, kishte rënë për tokë në mes të borës në një vend të rrafshët dhe nuk u ngrit më. Flokët e bardha të dëborës që binte pa pushuar, e groposën. Trupi i ngrirë humbi nën masën e shtresës të flokëve të dëborës dhe më pas nuk dukej asnjë shënjë që të tregonte se aty shtrihej një kufomë.

Te afërmit u hoqën sikur e kërkuan tetë ditë me radhe. Më në fund i kishin ndërprerë kërkimet.

Dimri atë vit ishte i ashpër dhe akulli nuk shkriu për shumë kohë.

Një ditë të dielë, duke shkuar për në kishë, fshatarët vune re një tufë korbash që fluturonin përqark në lartësi mbi një rrafshirë, mandej lëshoheshin njëherësh si një breshër i zi të gjitha së bashku në të njëjtën pikë, ngriheshin e riktheheshin përsëri po ashtu si më parë.

Një javë më vonë zogjtë e zymtë ishin përsëri po aty. Dukeshin si një re në qiell, sikur të ishin mbledhur nga të gjitha pikat e horizontit, e lëshoheshin pingul poshtë me krakarisje të forta mbi borën vezulluese që e njoollonin zymtë dhe aty rrëmonin me ngulm.

Një djalosh i ri desh të shihte se çfarë bënin dhe zbuloi trupin pa jetë të të verbërit, të gllabëruar gati për gjysëm prej tyre, e krejt të prishur. Sytë e zbetë ishin zhdukur nga qukitjet e sqepave të gjatë llupës të shpendëve.

Unë tashmë nuk mund të shijoj më kënaqesinë e gjallë të rrezeve të diellit pa më kapur një trishtim e një ndjenjë melankolie për atë të verbër të mjerë që e patën përjashtuar nga e drejta e trashëgimit të tij prej prindërve, por që vdekja e llahtarëshme në fund të fundit ishte një ngushëllim për të gjithë ata që e patën njohur dhe që u kishte ardhur sado pak keq për të gjitha vuajtjet e tij.

Botuar për herë të parë në Galua më 31 Mars 1882.

Idili * - Tregim nga Guy de Maupassant

Moris Leluarit

Përktheu: Kristaq Kotonika

Treni, sa kishte lënë Gjenevën e i drejtuar për në Marsejë, zvarriste gjarprin e hekurt gjatë bregut shkëmbor midis detit e maleve, duke shpërndarë rërën e verdhë të bregdetit nëpër bordurën si fill argjendi që formonin valët e lehta të detit dhe depërtonte në grykat e errëta të tuneleve shkëmbore, tamam si një egërsirë kur vrapon të futet në strofkullën e vet.

Në vagonin e fundit të trenit, ishin ulur njeri përball tjetrit, një grua dhe një djalosh i ri; ata nuk bisedonin midis tyre, porse herë pas here, rrëmbimthi, hidhnin shikimet mbi njeri tjetrin. Gruaja ishte njëzetepesë vjeçe dhe kishte zënë vend tek dera duke përqendruar shikimin midis hapësirave të grillave të dritares së derës. Ishte një fshatare piemonteze, me sy të zinj sterë dhe me një gjoks të madh e faqe tepër të mishta. Nënë ndenjësën prej dërrase ku ishte ulur, kishte futur disa boçe me plaçka, ndërsa një shportë e mbante tek gjunjët.

Djaloshi ishte rreth njëzet vjeç, i dobët, zeshkan, me një lëkurë të zeshkët siç janë fshatarët që lëvrojnë tokën të ekspozuar në diell. Pranë tij, në një boçe gjendeshin të gjitha plaçkat e tij: një palë këpucë, këmisha, pantallonat dhe xhaketa. Edhe ai kishte futur diçka nënë ndenjësën ku ish ulur: lopatën dhe shatën të lidhura me një copë litari. Shkonte në Francë për të gjetur punë.

Dielli që binte mbi renë prej tymi, bënte të dukej vargu i zjarreve gjatë bregut. Ishte fundi i majit dhe në ajër përhapej një aromë e mrekullueshme që depërtonte në vagonët e trenit nëpërmjet dritareve të hapura. Lulet e portokajve dhe limonëve derdhnin në qiellin e hapur kundërmimin e këndshëm, të ëmbël, të fortë e aq eksitues, që përzihej në respirimin e aromave të trëndafilave që rriteshin dendur gjithë andej, - tamam si bari-, për gjatë rrugës e kopshteve të begatë, para hyrjeve të kasolleve, bile dhe në fushë të hapur.

Këtu ky breg, trëndafilat i ka si të vetit. Ata e mbushin vendin me një aromë të fortë dhe të ëmbël, duke e shndërruar ajrin në një "ëmbëlsirë", në diçka më të shijshme se sa vera dhe më dehëse se vetë ajo.

Treni ecte ngadalë, tamam sikur kish dëshirë të qëndronte sa më gjatë në këtë kopsht e në këtë kënaqësi. Ai me minuta të tëra ndalej në stacionet e vegjël, para grumbujve të shtëpive të bardha; mandej, lëshonte vërshëllimën e gjatë, pa u nxituar për të ecur më tutje. Askush nuk hipte në tren në ndalesat e stacioneve. Mesa dukej, të gjithë i kishte pushtuar plogështia dhe askush nuk merrte guximin të lëvizte nga vendi në këtë mëngjes të nxehtë pranvere.

Gruaja e shëndoshë, kohe pas kohe mbyllte sytë e dremiste, por menjëherë i hapte kur ndjente se shporta e saj që mbante mes gjunjëve, bëhej gati për të rënë në dysHEME. Me një

lëvizje të shpejtë, ajo e kapte atë, për disa minuta hidhte shikimin nga dritarja e mandej fillonte përsëri të dremiste. Pikat e djersës i binin prej ballit dhe frymë merrte me vështirësi, tamam sikur atë e mundonte një shtrëngim i gjoksit.

Djaloshi, me kokë të varur kish rënë në një gjumë të thellë fshatari.

Kur treni u lëkund gjatë ndalesës në një stacion të vogël, fshatarja menjëherë u zgjua dh hapi shportën e saj. Nxori prej aty një copë të madhe bukë, vezë të ziera fort, një shishe me verë, kumbulla nga ato të kuqet dhe filloi të hante. Djaloshi gjithashtu u zgjua dhe filloi të shihte atë. Ai ndiqte me sy çdo kafshatë që kalonte nga shporta në gojën e saj. Qëndronte me duart e kryqëzuara, pa e lëvizur shikimin e syve; faqet e tij ishin të thelluara si gropa kurse buzët i mbante të shtrënguara fort.

Fshatarja hante siç hanë gratë e shëndosha e llupëse, herë pas here kapërdinte gllënjka vere që t'i kalonte me lehtësi vezët e ziera fort e më pas ndalej që të merrte frymë lehtë. Ajo i gllabëroi të gjitha, -bukën, vezët, kumbullat dhe verën. Porsa mbaroi së ngrëni mëngjesi i saj, djaloshi, mbylli përsëri sytë dhe filloi të dremiste.

Gruaja, duke ndjerë se tanimë recipetat e saj po e shtrëngonin më fort, i zbërtheu kopsat dhe djaloshi hodhi përsëri shikimin mbi të. Ajo nuk u druajt aspak dhe vazhdoi të zbërthente edhe më tej kopsat e veshjes së saj. Nga presioni i madh gjoksi iu çlirua dhe gati u zbulua nga të dy anët në të gjithë madhësinë e hapjes të teshave të shkopsitura. Fshatarja tani e ndeu veten më mirë dhe tha në gjuhë italisht:

- Kaq shumë nxehtë, nuk mund të marrësh dot frymë.

Djaloshi iu përgjigj me atë gjuhë e në atë dialekt.

- Për udhëtim koha është e bukur.

Ajo e pyeti.

- Ju jini nga Piemonte?

- Unë jam nga Asti.

- Kurse unë nga Kazala.

Ata ishin fqinj. U lidh kështu biseda. Kuvenduan gjatë e gjerë mbi gjërat e përditshme me të cilat merren njerëzit e thjeshtë dhe me kënaqësinë e plotë të mendjes së tyre, të një horizonti të mefshtë e të privuar. Biseduan për vendlindjet e tyre. Ata kishin të njohur të përbashkët, përmendën emra e u duk sikur u bënë miq në atë masë sa zbuluan një farë fytyre të re, të njohur prej të dyve. Nga buzët e tyre fluturonin shpejt fjalët e nxitonin me një theks kumbues e tingëllim italian. Mandej ata u informuan mirë për njeri tjetrin.

Gruaja ishte e martuar: kishte tre fëmijë të vegjël që i kishte lënë nën kujdesin e së motrës sepse ajo vetë shkonte në punë; kish gjetur për vete një vend pune si mëndeshë*, vend shumë i mirë tek një damë franceze nga Marseja.

Djaloshi kërkonte punë. I kishin thënë se mund të gjente në Marsejë, sepse atje në atë kohë bëheshin shumë ndërtime.

Pasi treguan dhe këto, ata heshtën.

E nxehta që dukej sikur derdhej si shi mbi çatinë e vagonit, u bë edhe më e padurushme. Reja e pluhurit përplasej pas trenit dhe futej brenda vagonave. Aromat e drurëve të agrumeve dhe e trëndafilave, u bënë edhe më të forta, e dukej sikur kondensoheshin e bëheshin më të rënda.

Të dy pasagjerët u zgjuam përsëri. Ata i hapën sytë pothuajse në të njëjtën kohë. Dielli kish rënë mbi det e ndriçonte me reze drite sipërfaqen kaltëroshë të detit. Ajri u bë disi më i freskët dhe ngjante si më i lehtë.

Mëndesha, mori frymë thellë. Recipetat i kishte të zbërthyera, faqet si të venitura nga vapa e sytë si të turbull. Me një zë të mbytur ajo i tha:

- Nuk i kam dhënë gjë foshnjës që nga dita e djeshme; e kam pisk, më duket sikur tani do të bie pa ndjenja.

Ai nuk iu përgjigj, duke mos ditur çfarë t' i thoshte. Ajo vazhdoi:

- Kur grumbullohet kaq shumë qumësht në gjinj, si tek unë tani, duhet t'i japësh gjë foshnjës tri herë në ditë, ndryshe e ndjen veten keq. Të duket sikur një farë peshe të rëndon në zemër, peshë e atillë që nuk të le të marrësh frymë dhe gjithë pjesët e trupit të dhembnin. Kaq qumësht në gjë është fatkeqësi.

Ai theksoi:

- Po, kjo është një fatkeqësi. Kjo juve duhet t'u shqetësojë. Raskapitja dhe dobësimi, në vetvete paraqesin sëmundje të vërteta.

Ajo murmuriti nëpër dhëmbë:

- Mjafton ta shtrëngosh pak gjirin dhe qumështi cërkon si shatërvan. Kjo është interesante ta shohësh. Asnjë nuk e beson. Në Kazela, të gjithë fqinjët vinin më shikonin mua.

- Ashtu, me të vërtetë?

- Po me të vërtetë. Unë ju a thashë juve, por kjo nuk më ndihmon aspak. Me të shtrënguar gjirin nuk mund të nxjerrësh shumë e të lehtësosh.

Ajo heshti.

Treni u ndal në një farë stacioni. Pranë parmakut kishte qëndruar një grua që mbante një foshnjë që i qante. Gruaja ishte e dobët dhe e veshur me zhele. Mëndesha e pa atë nga dritarja dhe me një zë të përvuajtur tha:

- Ja, gjendjen e saj unë mund ta lehtësoja dhe foshnja mund të më qetësonte dhe mua. E dini, unë nuk jam e pasur, prandaj braktisa shtëpinë, të gjithë të afërmit dhe foshnjën time të dashur, që mbërrita në këtë vend për të punuar, por në këtë çast unë do jepja pesë franga për të marrë atë fëmijën e kësaj gruaje për dhjetë minuta dhe t'i jepja gjë. Kjo do të qetësonte dhe ata dhe mua. Mua do të më dukej sikur do të ringjallesha.

Ajo heshti përsëri. Mandej disa herë e shkoi dorën në ballin që i digjej flakë, për të fshirë djersën që i kullonte dhe vetëm tha:

- Nuk mundem më të duroj. Më duket sikur do të vdes tani.

Dhe me një lëvizje të pa vetëdijshme ajo e hapi krejt gjoksin. Sisa e djathtë, e madhe e fryrë, me thumbin ngjyrë kafe, i doli krejt përjashta. Gruaja e mjerë rënkoi.

- Ah, o Zoti im! O Zoti im! Ç' të bëj?

Treni përsëri lëvizi dhe vazhdoi rrugën e tij midis luleve që lëshonin tani, si gjithnjë në mbrëmjet e ngrohta, aromat marramendëse. Nganjëherë, nga dritarja dukej ndonjë barkë peshkatari, tamam si e përgjumur mbi sipërfaqen e detit të kaltër, nën velën e bardhë e të pa lëvizshme, që pasqyrimi i saj në ujë dukej si një barkë tjetër e katrahur* në det. Djaloshi i hutuar belbëzoi:

- Po.....zonjë.....unë...mundem juve.. mundem tju lehtësoj.

Ajo i u përgjigj me një zë të pa fuqishëm.

- Poo, të lutem. Ju do të më bënit një shërbim të madh. Unë nuk mundem më ta përballoj, nuk mundem.

Ai u ul përballë saj më gjunjë, ndërsa ajo u përkul mbi të dhe me lëvizjen e zakonshme të mëndeshës, vendosi në gojën e tij thithën ngjyrë kafe të sisës që t'i afronte këtij njeriu pikën e qumështit që kish dalë nga thitha. Ai menjëherë e lëpiu atë, vendosi buzët në gjoksin e rëndë që dukej tamam si një fryt i madh. Filloi ta thithte atë si një i etur e në mënyrë ritmike. I vendosi të dy duart në belin e gruas, e tërhoqi fort për ta afruar nga vetja dhe vazhdoi të pinte gllënjkat si një fëmijë, duke lëvizur qafën.

Mbas një kohe ajo i tha:

- Me këtë mjaft, tani merr tjetrën.

Dhe ai i bindur kapi anën tjetër të gjoksit.

Ajo i vendosi ati të dy duart e saj në shpinë dhe tanimë merrte frymë lirisht e kënaqej me aromën e luleve dhe flladin e lehtë që hynin në vagon nga lëvizja e trenit.

- Këtu fryn shumë mirë, - i tha ajo.

Ai nuk u përgjigj, vazhdoi të pinte nga ai burim i gjallë, sy mbyllur tamam si një që shijë më të mirë nuk kish provuar. Pas pak ajo me qetësi e largoi atë.

- Tani mjaft. Unë e ndjej veten më mirë. Mua kjo më ktheu në jetë.
- Ai u çua duke fshirë buzët me dorë. Ndërsa gruaja duke futur dy pagurët e saj të gjalla e duke ngritur recipetat e saj i tha:
- Mua, ju më bëtë një shërbim të madh. Unë ju falënderoj shumë zotëri.
- Ai iu përgjigj me një zë shumë ekspresiv.
- Unë duhet tju falënderoj zonjë; qysh prej dy ditësh nuk kisha vënë gjë në gojë.

Botuar për herë të parë në “Gil Blas” më 12 shkurt 1884 nën pseudonimin Monfrinez.

** Idili- këtu ka kuptimin “ngjarje e vogël, apo dashuri e vogël”*

** Mëndeshë- tajë, vajë, dojkë.*

** Katrahur – si e përmbysur kokë poshtë.*

Përktheu: Kristaq Kotonika